

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav hospodářských a sociálních dějin

Bakalářská práce

Michael Durčák

**Semináře Václava Klause jako součást myšlenkového světa
pozdního socialismu**

Václav Klaus' Seminars as Part of the Late Socialist World of Thought

Praha 2018

Vedoucí práce: doc. Mgr. Matěj Spurný, Ph.D.

Věnování

Tuto práci věnuji památce doc. Ing. Tomáše Ježka, CSc., jednoho z otců porevoluční privatizace a překladatele děl liberálního ekonoma Friedricha von Hayeka. Docent Ježek zemřel několik týdnů před naším domluveným setkáním, na němž se chtěl se mnou podělit o své vzpomínky na bankovní semináře, jež ve své práci analyzuji. Jeho markantní vliv na odbourání etatistického myšlení mladých ekonomů a na hospodářskou transformaci centrálně plánované ekonomiky v prvních letech postkomunistického Československa není dodnes dostatečně analyzován.

Poděkování

Rád bych poděkoval doc. Mgr. Matěji Spurnému, Ph.D., vedoucímu mé práce, za dodání odvahy při výběru tématu, trpělivost při vytváření práce a opravování nepřesných vyjádření a překlepů způsobených mou netrpělivostí. Na tomto místě bych také rád poděkoval Ing. Vladimíru Dlouhému, CSc., MBA, Ing. Václavu Kupkovi, CSc. a prof. Ing. Lubomíru Mlčochovi, CSc., bez jejichž laskavého zapůjčení klíčových pramenů v podobě sborníků *Ekonomické modelování* by má práce nemohla vzniknout. V neposlední řadě musím také vyjádřit své díky celému Ústavu hospodářských a sociálních dějin, který mi byl po tři roky inspirativním prostředím.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 24. 7. 2018

.....

Michael Durčák

Klíčová slova

Akce Kluk, myšlenkový svět, Ekonomické modelování, neoliberalismus, pozdní socialismus, dějiny ekonomického myšlení, Václav Klaus, moderní dějiny, dějiny pozdního socialismu, Státní banka československá, StB.

Keywords

Akce Kluk, World of Thought, Ekonomické modelování, Neoliberalism, Late socialism, the history of economic thinking, Václav Klaus, Modern history, History of late socialism, State Bank of Czechoslovakia, StB.

Abstrakt

Cílem práce je podrobně zmapovat semináře pořádané pobočkou Československé vědecko-technické společnosti Státní banky československé v Praze, jež v letech 1979 až 1986 vedl Václav Klaus. Členové semináře každého půl roku vydávali sborník s názvem *Ekonomické modelování*, který obsahoval písemnou verzi přednesených referátů a v pozdějších ročnících také polemiku mezi jednotlivými autory. Úvod ke každému sborníku psal Václav Klaus. S postupem let začal věhlas semináře a náklad *Ekonomického modelování* stoupat, takže se semináře dostaly v roce 1984 do hledáčku StB, jež na Klause začala vést spis s krycím názvem Akce Kluk. V roce 1986 také StB zamezila pořádání dalších seminářů. Výše zmíněný seminář zatím nebyl v historiografii zpracován, především z důvodu špatné dostupnosti sborníků. Práce se zabývá jak samotným obsahem seminářů zachycených v *Ekonomickém modelování*, tak sledováním setkání ze strany StB. Výsledkem je pohled na dosud neobjasněnou problematiku myšlenkového světa části akademických elit v rámci pozdního socialismu, který je o to zajímavější, že velká část účastníků semináře byla po sametové revoluce katapultována do vrcholné politiky a hrála klíčovou roli v rámci porevoluční ekonomické transformace. Práce se však nebude zabývat aplikací myšlenek probíraných na semináři v rámci ekonomické transformace v 90. letech.

Abstract

The aim of my thesis is to closely examine the world of thought in seminars organized by a branch of Československá vědecko-technická společnost Státní banky československé v Praze (Czechoslovak Scientific and Technical Society of State Bank in Prague) which were led by Václav Klaus in the years of 1979–1986. The members of the seminars were publishing their papers semiannually in collections named *Ekonomické modelování* (Economic Modeling). These consisted of written versions of presentations and in later years also of the polemics among the authors. The foreword to each collection was written by Václav Klaus himself. Over the years, the fame of the seminars and number of copies of *Ekonomické modelování* has began to rise, so the whole event received to the attention of StB in 1984. The Secret police then kept a file on Václav Klaus named Akce Kluk and in 1986 prevented Klaus from organising more seminars because of their right-wing orientation. The above-mentioned seminars have not yet been the point of interest in historiography, mainly due to the poor accessibility of the collections. The thesis will deal with the content of the seminars themselves captured in *Ekonomické modelování* and also with the monitoring of the meetings

by the secret police. The result is a perspective on the unresearched issue of the world of ideas of the academic elites in the late socialism, which is all the more interesting because of the fact that a large part of the participants of the seminars were catapulted into high level of politics after the Velvet Revolution and played a key role in the economic transformation of Czechoslovakia in the 1990s. However, the thesis will not deal with the application of the ideas discussed at the seminars in the context of economic transformation in the 1990s.

Obsah

Úvod	3
Cíle práce, prameny a literatura	4
Semináře.....	12
Jeden den na bankovním semináři Václava Klause	12
Sborníky	15
Účastníci.....	16
Rubrika ohlasů a připomínek	24
Náklad	27
Typologie účastníků	29
Závěr.....	34
Klaus a Šik spolu v EÚ ČSAV.....	37
Podstata reformy 60. let.....	37
KMEN	38
KMEN se představuje.....	42
Odchod z EÚ ČSAV	45
Semináře pod dohledem	46
Kluk v médiích.....	46
Zeman a ti další.....	50
Děšť prázdných slov.....	54
Konec seminářů	57
Vystoupení z Šikova stínu	59
Závěr	64
Seznam použité literatury:	69
Seznam obrazových příloh:	73

Obrazové přílohy	74
Seznam příloh.....	80
Přílohy.....	81

Úvod

Normalizační Československo obecně nepatří k nejprobádanějším místům našich moderních dějin. Jedním z důvodů, proč tomu tak je, může být problém spojený s pramennou základnou vázající se k letům normalizace. Dodnes totiž nejsou archivně zpracované a badatelům plně přístupné například ani fondy Ústředního výbor Komunistické strany Československa (dále: ÚV KSČ) a Státní plánovací komise (dále: SPK), tedy archivy institucí, které patřily svými pravomocemi a významem k základním stavebním kamenům moci socialistického režimu.

Diskuze o povaze, průběhu a podobách normalizace v české a zahraniční historiografii tak stále živě probíhají. V poslední době do ní výrazným způsobem do ní zasáhly dvě publikace. První je kniha autorské dvojice Michal Pullmann – Pavel Kolář *Co byla normalizace?*¹ a druhou multižánrová publikace *Podoby československé normalizace* editorů Kamila Činátla, Jana Mervarta a Jaroslava Najberta². Je tedy stále prostor objevovat nové a zatím neprobádané roviny a podoby politického, soukromého a akademického života v pozdně socialistickém Československu.

Sametová revoluce na podzim roku 1989 a následné porevoluční uspořádání nevznikly ve vakuu. Drtivá většina politiků, kteří se chopili vlády po zhroucení mocenského monopolu KSČ, byla buď akademicky, nebo politicky aktivních už mnoho let v období socialismu. To platí také pro úzký okruh ekonomů, kteří řídili transformaci československého hospodářství z plánovaného na tržní. Tváří ekonomické transformace byl, a stále jí zůstává, Václav Klaus. Ten se stal hned v prosinci 1989 federálním ministrem financí, následně v roce 1992 předsedou české vlády a svou politickou kariéru završil jako prezident České republiky v letech 2003 – 2013, kdy v úřadu vystřídal Václava Havla.

Vzhledem k tomu, že Václav Klaus byl společně s Milošem Zemanem celá devadesátá léta jednou z hlavních tváří české politické scény a následně ještě plných deset let hlavou státu, soustředí se pozornost většiny badatelů a publicistů především na působení Václava Klause od roku 1989. Od té doby vykonával plných 24 let některou z významných ústavních funkcí (poté, co v roce 1998 skončil Klaus jako předseda vlády, se stal na čtyři roky předsedou Poslanecké sněmovny), je taková koncentrace pozornosti naprosto logickým vyústěním.

---

¹ KOLÁŘ, Pavel a PULLMANN, Michal. *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*. Praha: NLN, 2016.

² ČINÁTL, Kamil, MERVART, Jan a NAJBERT Jaroslav. *Podoby československé normalizace*. Praha: NLN, 2018.

Zřejmě nejznámějším „životopisem“ bývalého prezidenta je tak dodnes kniha politologa Jiřího Pehe – *Klaus portrét politika ve dvaceti obrazech*, která se věnuje politické dráze bývalého bankovního úředníka od roku 1989 do roku 2009³. Zmíněná kniha má bohužel, stejně jako mnohé další, jeden velký nedostatek. S výjimkou několika málo stránek se téměř výhradně nezabývá Klausovým životem před rokem 1989, kdy vstoupil do vlády Mariána Čalfy jako ministr financí.

S obdobným problémem se potýká i biografie Lubomíra Kopečka *Fenomén Václav Klaus*, která zmiňuje i semináře. Autor je hodnotí jako: „*Svou podstatou (semináře) představovaly na tehdejší poměry velmi otevřené diskusní fórum za účasti lidí ze Státní banky a některých akademických ústavů a podniků. Sborníky z těchto seminářů se navíc dostávaly k širšímu okruhu lidí a ve své době tak představovaly ojedinělý zdroj informací o soudobé západní ekonomii. (...) Klaus tak měl nepochybně velkou organizační zásluhu při vytváření myšlenkového podhoubí, bez něhož by rychlé nastartování ekonomické transformace po roce 1989 bylo těžko představitelné.*“⁴ Problémem tohoto tvrzení je, že ho Kopeček nikterak nedokládá. Zřejmě opět z důvodu, že neměl k dispozici sborníky, které seminář během své životnosti vyprodukoval.

Kopeček však má pravdu v tom, že období pozdního socialismu nelze odbýt mávnutím ruky. Rok 1989 není možné brát doslova jako hodinu nula a nový začátek všeho. Právě v 70. a 80. letech se v zemích socialistického bloku vytvářel intelektuální kapitál, který dopomohl k hladkému přechodu ze socialismu na kapitalismus a z demokracie lidové na demokracii liberální.⁵

Cíle práce, prameny a literatura

Ve své bakalářské práci se zaměřuji na období let 1980–1986, kdy Klaus ve Státní bance československé (dále jen SBČS) vedl pod hlavičkou Československé vědecko-technické společnosti (dále jen ČSVTS) semináře, na nichž se scházela pozdější ekonomická elita let devadesátých, která v Československu na troskách socialismu začala budovat kapitalismus. Sám Klaus o zmíněných seminářích tvrdí, že připravily *celou generaci polistopadových*

---

³ PEHE, Jiří. *Klaus: portrét politika ve dvaceti obrazech*. Praha: Prostor, 2010.

⁴ KOPEČEK, Lubomír. *Fenomén Václav Klaus: politická biografie*. Brno: Barrister & Principal, 2012, s. 24.

⁵ THER, Philipp. *Nový pořádek na starém kontinentě: příběh neoliberální Evropy*. Praha: Libri, 2016, s. 24. Autor uvádí jako příklad Polsko, kde podle něj může být tento kapitál zdůvodněn, proč došlo v 90. letech u našich sousedů k „hospodářskému zázraku“, avšak pomíjí, že mezi dirigenty transformací obou zemí existovaly už hojné kontakty před rokem 1989.

*ministrů, náměstků ministrů, poradců a publicistů.*⁶ V devadesátých letech tyto semináře vnímal dokonce jako určitý protipól bytových seminářů kolem členů Charty 77.⁷ Klaus tento svůj postoj zdůvodňuje velikostí nákladu sborníků ze seminářů, jejich kvalitou (včetně vazby) a mnohem kritičtějším obsahem textů vzhledem k vládnoucímu režimu, než si kdy dovolili chartisté, kteří podle něj zamrzli mezi osmašedesátníky.⁸

Klaus byl kvůli zmíněným seminářům od roku 1984 pod drobnohledem Státní bezpečnosti a několikrát vyslýchán. Bezpečností složky nakonec v roce 1986 semináře zrušily jako pravicové a Klausovi bylo kvůli tomu, v polovině semestru, znemožněno učit na katedře investiční výstavby VŠE, kde vedl speciální seminář.⁹ StB si na Klause také vedla svazek s názvem Akce Kluk, na nějž upozornila v červnu 2007 MF Dnes v článku Zuzany Janečkové.¹⁰ Do té doby nebyl tento dokument odborné ani akademické veřejnosti znám, což je možná také důvod, proč se touto problematikou nikdo hlouběji nezabýval.

Zřejmě jedinou publikací, která se podrobněji zabývá myšlením bývalého předsedy vlády a prezidenta před jeho nástupem do vrcholné politiky, je tak publikace Adama Geršla *Ekonomické myšlení Václava Klause do roku 1990*.¹¹ Geršl se v knize zabývá také semináři, z nichž každý půlrok vycházely sborníky s názvem *Ekonomické modelování*.¹² Ovšem ani on neměl při psaní své práce k dispozici všechny sborníky.¹³

Právě dostupnost zmíněných sborníků byla dle mého názoru hlavní překážkou ve studiu této problematiky, jelikož nejsou kompletně k dispozici ani v Národním archivu, ani v archivu ČNB (ČNB má k dispozici pouze sborníky z let 1982–1984), ani v Institutu Václava Klause. Klaus sice vydal některé své texty ze sborníků v roce 1991 v knize *Ekonomická věda a ekonomická reforma*, ale chybí texty ostatních účastníků seminářů.¹⁴ Ty jsou ovšem pro pochopení celého období důležité, jelikož do sborníku přispívali a seminářů se účastnily mnohé klíčové ekonomické osobnosti 90. let, jako např. samizdatový překladatel rakouského liberálního ekonoma F. A. Hayeka a jeden z otců kupónové privatizace Tomáš Ježek, první

---

⁶ KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P. . *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*. Praha: Rabbit & Rabbit, 2001, s. 34.

⁷ KLAUS Václav, JÜNGLING Petr, KOUDELA Tomáš a ŽANTOVSKÝ, Petr. *Tak pravil Václav Klaus*. Olomouc: Votobia, 1998, s. 27.

⁸ Tamtéž.

⁹ KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P. . *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*, s. 34.

¹⁰ JANEČKOVÁ, Zuzana. (Akce Kluk): po Klausovi šla StB. *MF Dnes*. Praha: 13.6. 2007, roč. 17., č. 164, s. 1.

¹¹ GERŠL, Adam. *Ekonomické myšlení Václava Klause do roku 1990*. Praha: Karolinum, 2006.

¹² Tamtéž, s. 65-87.

¹³ Tuto informaci mi sdělil doc. Geršl během konzultace

¹⁴ KLAUS, Václav. *Ekonomická věda a ekonomická reforma: (statě, eseje)*. Praha: Gennex, 1991.

polistopadový ministr hospodářství Karel Dyba, bývalý děkan FSV UK Lubomír Mlčoch, nynější prezident Hospodářské komory ČR Vladimír Dlouhý, současný prezident Miloš Zeman nebo bývalý ministr financí Ivan Kočárník. Všechny sborníky nemají k dispozici dokonce ani pamětníci tehdejších seminářů.¹⁵

Další komplikací je také fakt, že mnoho účastníků tehdejších seminářů není ochotno mluvit o svých životních osudech před rokem 1989. U některých je naprosto logickým důvodem jejich mlčenlivosti, že jsou dodnes činní ve veřejném prostoru. U mnohých hraje roli vysoký věk a s ním spojené zdravotní komplikace, které jim berou chuť vyhovět zájmu badatelů. A někteří se zřejmě obávají, že v rámci výzkumu by došlo na otázky ohledně transformace v devadesátých letech.

Jak již bylo výše naznačeno sborníků *Ekonomického modelování* je celkem dvanáct pro období 1980–1985, kdy vycházely s železnou pravidelností každého půl roku v nákladu, který odpovídal počtu návštěvníků seminářů.¹⁶ Semináře se konaly zpravidla jednou měsíčně, byl na nich přednesen jeden hlavní referát, několik koreferátů a následovala diskuze.¹⁷ Referáty a koreferáty byly záměrně voleny tak, aby vznikla názorová konfrontace, ve které se střetne teoretický a praktický, bankovní a nebankovní, matematizující i verbální pohled na určitou problematiku.¹⁸

Má práce si klade hned několik cílů. V první řadě je nutné tyto jedinečné prameny, které nebyly dosud v žádné práci kompletně zpracovány, popsat a představit, což je cílem následující kapitoly. Ačkoliv je nutné hned na počátku deklarovat, že vypovídací hodnota sborníků o skutečném průběhu seminářů je diskutabilní. Rekonstruovat průběh seminářů v osmdesátých letech je velmi komplikované, vzhledem k absenci jakýkoliv dalších materiálů, i v kombinaci se svědectvími pamětníků. Větší snaha o propojenost se svědectvím pamětníků by práci posunula spíše na pole orální historie, což není záměrem studie.

Především se ve své studii pokouším ověřit předpoklad, že úzký okruh ekonomů kolem Václava Klause, který byl skeptický vůči panujícím hospodářské politice a ekonomickému systému, měl myšlenkovou a personální kontinuitu od šedesátých let, kdy tito lidé působili v EÚ ČSAV, až do let devadesátých, kdy se z části z nich stali vysoce postavení politici, jenž

---

¹⁵ Všechny sborníky se mi nakonec podařilo získat díky ochotě trojice účastníků seminářů Vladimíru Dlouhému, Václavu Kupkovi a Lubomíru Mlčochovi, kteří mi všechny sborníky zapůjčili a bez jejichž ochoty a vstřícnosti by tato práce nikdy nemohla vzniknout.

¹⁶ Rozhovor prezidenta republiky Václava Klause pro Mladou frontu Dnes o jeho sledování StB | Václav Klaus. *Hlavní stránka | Václav Klaus* [online]. [cit. 19.05.2018]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/1295>

¹⁷ *Ekonomické modelování, ČSVTS – SBCS Praha, Sborník referátů č. 1, 1980, s. 1.*

¹⁸ Tamtéž.

měli velký vliv na určování charakteru hospodářství postkomunistické republiky. Ať už se tato hypotéza ukáže jako pravdivá či nikoliv, rekonstrukce tematického zaměření seminářů a skupiny osob, jež se na jejich konání podílela, může plasticky ukázat jednu konkrétní kapitolu podstatnou pro vývoj ekonomického myšlení v pozdním socialismu. S ohledem na mocenské praktiky tohoto období si zároveň kladu otázku, z jakého důvodu ekonomicky prozápadně a liberálně smýšlející jedinci, kteří pracovali v prestižních institucích, mohli žít, pracovat, sdružovat se a kultivovat alternativní ekonomické myšlení bez vážnějšího konfliktu s vládnoucí mocí.

V mé práci jsem také kladl velký důraz na zjištění toho, v jaké instituci byli účastníci seminářů zaměstnáni, protože soudím, že nahlodávání systému zevnitř a shromažďování (v rámci možností) přesných poznatků o západní ekonomii a její studium bylo možné jen díky tomu, že tito lidé nebyli ze strany režimu výrazně perzekuováni a odstaveni v rámci pracovního procesu na podřadnější funkce a jednodušší práce manuálního zaměření, kde nemohli být intelektuálně nebezpeční.

Naopak zmínění jedinci často pracovali v klíčových hospodářských a ekonomických organizacích státu. Otázkou, zda a proč vládnoucí politická a akademická garnitura nad počínáním této úzké skupiny víceméně „zavírala oči“ se dopodrobna nezabývám. Další badatelé se však po otevření příslušných archivů mohou například zabývat hypotézou, jestli od nich vládnoucí kruhy náhodou neočekávaly zázračný ekonomický recept, jenž by dokázal postavit na nohy stagnující socialistickou ekonomiku, nebo je chránily právě zmíněné instituce. Právě ony totiž mohly poskytovat určitou ochranu, protože Klaus a spol. byli na svých pracovištích dost možná považováni za nepostradatelné pracovníky, o které jejich zaměstnavatelé nechtěli ze dne na den kvůli účasti a pořádání seminářů přijít, jelikož by za ně nedokázali sehnat adekvátní náhradu.

Následující kapitola se tak zabývá samotnými sborníky ze seminářů, které jsem se rozhodl pro potřeby této studie zpracovat za pomoci metody prosopografie. Kvantifikace osobních údajů ze sborníků v kombinaci dalšími prameny vrhá na problematiku jiné světlo než samotné čtení textů. Kromě osobních údajů jsem bral v úvahu také četnost výskytu jednotlivých autorů ve sbornících, z jakého pracoviště pocházeli nebo jaký byl náklad sborníků uvedený v tiráži. Texty obsažené ve sbornících jsou ze své podstaty mnohem problematičtější pramenem než informace o jejich autorech, což je v práci na několika místech demonstrováno. Navíc nereflktují diskuze, které se na seminářích odehrávaly a pro celý průběh byly stěžejní.

V další kapitole je cílem mé práce popsat vztah mezi myšlenkami generace ekonomů, kteří se „chopili moci“ v letech po pádu socialismu, a myšlením tzv. osmašedesátníků, tedy ekonomů kolem Oty Šika a pražského jara, jejichž snahu o ekonomickou reformu tvrdě utnuly ozbrojené složky Varšavské smlouvy v srpnu 1968. Obě skupiny spolu byly v kontaktu už v šedesátých letech. V roce 1968 založil Václav Klaus Klub mladých ekonomů, zkráceně KMEN, jehož se stal prezidentem.¹⁹ KMEN byla organizace přidružená k České společnosti ekonomické (zkráceně ČSE), kterou do května 1968 vedl Ota Šik, než z důvodu své vytíženosti kvůli povinnostem ve vládě nepožádal o uvolnění z funkce, aby byl následně jeho nástupcem zvolen Karel Kouba.²⁰ KMEN uspořádal v prosinci téhož roku v Liblicích Symposium o podniku, přičemž sborník²¹ z tohoto setkání byl jedinou publikací, kterou organizace stihla vydat.²²

Klaus později, už jako prezident, o tomto období hovořil jako o *kritice Šikovy reformy zprava*.²³ To odpovídá jeho postojům k řešení problémů centrálně plánovaného hospodářství po roce 1989, kdy se s tímto ekonomickým proudem naprosto rozešel a založil pravicovou liberálně konzervativní stranu.

Kromě výše zmíněného sborníku tak pracuji s rozhovorem, který Klaus spolu s kolegy poskytl Československému rozhlasu a jehož avízo se v rozhlasovém archivu dochovalo. Na základě analýzy avíza, komparaci účastníků seminářů a autorů ve sborníku KMENU a analýzy textů Klause a Mlčocha se pokouším najít, kde se v myšlení Václava Klause a jeho kolegů vyskytují kontinuity, jaký byl jejich postoj k Šikově reformě v roce 1968, a jaký byl dvacet let poté v rámci ekonomických seminářů, které mnozí z osmašedesátníků navštěvovali. Včetně například Karla Kouby, který zůstal prezidentem ČSE až do roku 1970, ovšem jeho role v rámci seminářů byla marginální.

V následující kapitole se zabývám pozicí StB k ekonomickým seminářům. Jak už bylo řečeno, StB semináře po dva roky pomoci informátorů zevnitř podrobně monitorovala, na Klause si vedla spis a následně rozhodla o jejich nepokračování z důvodu pravicového zaměření. Je totiž přinejmenším zarážející, že skupina elitních ekonomů, která se orientovala a publikovala v nemarxistickém duchu, žila v průběhu osmdesátých let víceméně bez konfliktu s vládou

---

¹⁹ KLAUS Václav, JÜNGLING Petr, KOUDELA Tomáš a ŽANTOVSKÝ Petr. *Tak pravil Václav Klaus*, s. 12.

²⁰ Historie ČSE [online]. [cit. 19.05.2018]. Dostupné z: http://www.cse.cz/cs/o_cse/13.html

²¹ *Kmen: Symposium o podniku*, Praha: Ekonomický ústav ČSAV, 1968.

²² Historie ČSE [online]. [cit. 19.05.2018]. Dostupné z: http://www.cse.cz/cs/o_cse/13.html

²³ NAVARA, Luděk. Prezident Klaus: Dubčekovi jsem nevěřil [online]. [cit. 19.05.2018]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/prezident-klaus-dubcekovi-jsem-neveril-fcg-/domaci.aspx?c=A050821_203001_domaci_miz

mocí. Také kázeňský postih pro Klause této „liknavosti“ režimu víceméně odpovídal. Po odchodu z banky se o rok později, tedy v roce 1987, vrátil do akademické sféry jako analytik v Prognostickém ústavu ČSAV.

Za pomoci přímé a nepřímé metody v kombinaci s konkrétními místy ve sbornících dokresluje celkový obraz seminářů, který o nich vládnoucí moc měla. Popisují, jak podle pramenů tajné policie vypadala diskuze na seminářích, snahu o fiktivní propojení seminářů Václava Klause a Miloše Zemana a také to, proč musely semináře náhle skončit. Spis je jediným pramenem, který máme o dobovém vnímání seminářů zvenčí. Povaha ostatních pramenů, která se nám ze seminářů dochovala, je determinována víceméně tím, že je produkují jeho přímí účastníci.

Jedna podkapitola je také věnována článkům v médiích z roku 2007, kdy se spis StB poprvé dostal na veřejnost a několik dní plnil titulní stránky novin. Jedním z článků byl například rozhovor s jedním z pramenů, který vypovídal v 80. letech na tajné policii o průběhu a účastnících seminářů a ukazuje, jak po letech daný výsledek na StB daný informátor vnímal a také zda chápal důvody, proč se o setkání v bance zajímala vládnoucí moc.

Kapitola s názvem *Vystoupení z Šikova stínu* je krátkým zamyšlením nad dalšími osudy české ekonomiky a sledované skupiny seminaristů. Právě ekonomové shromáždění kolem Klause po roce 1990 určovali budoucí směřování československé a následně české ekonomiky, přičemž zásadním způsobem ovlivnili její charakter svými (mnohdy kontroverzními) rozhodnutími na mnoho let dopředu. Jejich přesvědčení o nutnosti bezkompromisního znovuzavedení kapitalismu v Československu bylo dle mého názoru dáno především odmítnutím jakýkoliv řešení snažících se reformovat centrálně plánovaný systém. Tyto pokusy o reformu měly své kořeny v rámci diskuzí během 60. let a protagonisté tzv. *druhé revoluce* se jich jako členové akademické obce aktivně zúčastnili. Kvůli svým zkušenostem tak byli zřejmě přesvědčeni o tom, že všechny tyto reformní pokusy vedou „do slepé uličky“.

Během své práce cituji jako pramen na několika místech memoárovou a publicistickou literaturu, která je médiem pro vzpomínky Tomáše Ježka, Václava Klause a několika dalších dobových účastníků seminářů. Žádná z těchto knih, přičemž některé jsou podrobněji představeny dále v práci, není tematicky soustředěna před rok 1989. Jedná se tak spíše o útržky vzpomínek na kolegy a spolupracovníky, se kterými se respondenti na seminářích setkávali. Pověštinou jde o texty z devadesátých let, a ačkoliv je lidská paměť zrádná, vzpomínky na společné setkávání této skupiny v bance byly víceméně čerstvé a nejedná se o nikterak klíčové informace. Spíše jde o techniky a další drobnosti, které nejsou za pomoci

pramenů dohledatelné. Navíc se jedná o očitě svědky událostí, jejichž zprostředkovaný pohled a vzpomínky na danou epochu nám navíc dodávají osobní stanovisko, že skupina scházející se kolem Klause na seminářích zpětně sama sebe vnímala (alespoň účastníci, kteří nám zanechali své vzpomínky) jako jasně vyprofilovanou názorovou skupinu kritickou k panujícímu ekonomickému systému.

V případě seminářů je důležité na paměti, že vzhledem k osudům Klause, Tomáše Ježka a dalších ekonomů a měkkého postupu vládnoucí se rázem nabourává diskurz o pozdním socialismu, ve kterém hraje prim lidskoprávní disent, který časem získá na svoji stranu obyvatelstvo v područí KSČ a tajné policie, což vyvrcholí svržením režimu v roce 1989.²⁴ Výpovědi tehdejších pamětníků jsou naopak protichůdné. Například podle Dušana Třísky bylo pro normalizované Československo neobvyklé, že knihovna Ekonomického ústavu ČSAV (dále jen EÚ) obsahovala volně přístupnou západní literaturu, dokonce v angličtině, a měl k ní přístup i kdokoliv z široké veřejnosti, kdo o ni požádal.²⁵ Tříška soudí, že právě institucionální zázemí (prostory a peníze, které tehdejší režim této skupině ekonomů poskytoval) bylo nezbytné pro rozvoj československého ekonomického myšlení v osmdesátých letech, jelikož ekonomii nelze, na rozdíl od filozofie, *vyučovat v kotelně*.²⁶

Ostatně sám Klaus s odstupem let prohlašoval, že jeho semináře byly klíčové. Dokonce o nich tvrdil: *„vždy (jsem) byl a jsem i nyní přesvědčen, že bylo třeba psát, organizovat semináře, diskutovat, vydávat polooficiální sborníky, přednášet na nejrůznějších kurzech, školeních a konferencích a všude hlásat standardní ekonomické myšlení jako protiváhu pokleslého společenskovedního a ekonomického myšlení sedmdesátých a osmdesátých let. V tomto smyslu měly nepochybně asi největší význam ekonomické semináře v letech 1980–85 v rámci bankovní pobočky ČSVTS, které připravovaly dnešní garnituru vládních ekonomů. Majitelé dnes už slavných sborníků, které jsem v té době v nákladu zhruba 200 výtisků vydával dvakrát ročně, se mohou přesvědčit, že hlavními autory byli Vladimír Rudlovčák, Dušan Tříška, Tomáš Ježek, Ivan Kočárník, Karel Dyba, Vladimír Dlouhý, Jozef Zieleniec, Josef Kreuter, Ivan Šujan, Jan Stráský, Richard Salzmann a další (a musím říci, že i Miloš Zeman), což je*

---

²⁴ PULLMANN, Michal. *Konec experimentu: přestavba a pád komunismu v Československu*. Praha: Scriptorium, 2011, s. 221-224.

²⁵ TŘÍSKA, Dušan: Několik poznámek ke vzniku a imperiálním ambicím ekonomické vědy v České republice. In: Kolektiv autorů, *Václavu Klausovi: Festschrift k významnému životnímu jubileu*, Praha, Fragment, 2011, s. 292–297.

²⁶ TŘÍSKA, Dušan: Několik poznámek ke vzniku a imperiálním ambicím ekonomické vědy v České republice. In: Kolektiv autorů, *Václavu Klausovi: Festschrift k významnému životnímu jubileu*, s. 292–297.

*právě ta skupina ekonomů, která zásadním způsobem ovlivnila dnešní reformní strategii.*²⁷

Ve své práci jsem se pokusil tento Klausův výrok verifikovat na základě použitých pramenů, které jsou schopny zrekonstruovat valnou část účastníků seminářů a jejich přínos.

V neposlední řadě je nutné zdůraznit, že má práce se nezabývá vztahem mezi kolapsem komunistického režimu v roce 1989 a jeho ekonomickými problémy v osmdesátých letech. K tomuto tématu bylo napsáno již mnoho knih a za zmínku stojí například studie Otakara Turka *Podíl ekonomiky na pádu komunismu v Československu*.²⁸

Stejně tak se nezabývám politickým působením účastníků seminářů v rámci polistopadové éry. Politickou scénu té doby, jejíž součástí byli i mnozí členové Klausových seminářů, popsal ve svých dvou monografiích *Éra nevinnosti: česká politika 1989–1997* a *Deformace demokracie: opoziční smlouva a česká politika 1998–2002* Lubomír Kopeček.²⁹ Vytváření politických identit po sametové revoluci se věnovala pětice autorů v kolektivní monografii s názvem *Rozdělení minulosti*.³⁰ A nakonec zahraniční pohled na revoluční události let 1989–1992 a československou společnost nabídl americký historik James Krapfl ve své knize *Revoluce s lidskou tváří*.³¹

---

²⁷ KLAUS, Václav. *Ekonomická věda a ekonomická reforma: (statě, eseje)*, s. 7.

²⁸ TUREK, Otakar. *Podíl ekonomiky na pádu komunismu v Československu*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1995.

²⁹ KOPEČEK, Lubomír. *Éra nevinnosti: česká politika 1989–1997*. Brno: Barrister & Principal, 2010. a KOPEČEK, Lubomír. *Deformace demokracie?: opoziční smlouva a česká politika v letech 1998–2002*. Brno: Barrister & Principal, 2015.

³⁰ GJURIČOVÁ, Adéla, KOPEČEK, Michal, ROUBAL, Petr, SUK, Jiří, ZAHRADNÍČEK, Tomáš. *Rozdělení minulosti. Vytváření politických identit v České republice po roce 1989*. Praha: Knihovna Václava Havla, 2011.

³¹ KRAPFL, James. *Revoluce s lidskou tváří: politika, kultura a společenství v Československu v letech 1989–1992*. Praha: Rybka Publishers, 2016.

Semináře

Jeden den na bankovním semináři Václava Klause

Píše se 28. listopad 1985³² a Ing. Václav Klaus, CSC. se ráno vydává na cestu do zaměstnání ze svého bytu na adrese Českolipská 881 v Praze 9 na Proseku.³³ Je to už více než čtrnáct let od chvíle, kdy 7. března 1971 nastoupil do pobočky Státní banky československé v Praze.³⁴ Velmi mu v jeho v bankovních začátcích pomohl Jan Stráský, se kterým společně sdíleli kancelář.³⁵ O pouhých sedm let později se Stráský stane posledním federálním předsedou vlády postkomunistického Československa.

V té době, na sklonku roku 1985, už však Klaus nepracuje na pobočce banky, ale jako ekonom-analytik na Správě investiční výstavby.³⁶ Práce ho příliš nenaplnuje. Cítí se totiž jako *zneuznaný génius*³⁷, kterému nebylo umožněno dále se rozvíjet v Ekonomickém ústavu Československé akademie věd, kam nastoupil v roce 1964 pod tehdejší vedením profesora Oty Šika.³⁸ Po invazi vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968, která zhatila reformní snahy pražského jara, sice hned nepřišel o místo v Ekonomickém ústavu, ale nakonec stejně musel v rámci čistek v roce 1971 odejít.

Sedmnáctého února 1971 mu totiž bylo při pracovní-politickém pohovoru sděleno, že *jeho přístup k teoretickým problémům nebylo možno vždy charakterizovat jako důkladně marxistický. Proto mu bylo doporučeno, aby byl na jeden až dva roky vyslán na stáž do hospodářské praxe. Po jejím absolvování a podle výsledků měla být znovu posuzována vhodnost jeho návratu mezi teoretické pracovníky úřadu.*³⁹ Po necelých třech letech v bance se o to Klaus skutečně pokusil a zaslal 31. ledna 1974 dopis řediteli EÚ ČSAV doc. Niklovi, ve kterém jej žádá o znovupřijetí mezi teoretické pracovníky ústavu.⁴⁰ Ten ale jeho žádost

---

³² Datum 56. semináře, který Klaus společně s Keroušem svolal viz příloha č. 1.

³³ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 1. část, s. 11.

³⁴ KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P.. *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*, s. 348.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ BUCHERT, Viliam, JANEČKOVÁ, Zuzana. *Klaus: Tužil jsem, že mě sledují. MF Dnes*. Praha: 13.6. 2007, roč. 17., č. 164, s. 1.

³⁷ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 2.

³⁸ KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P.. *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*, s. 342.

³⁹ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 2. část, s. 33.

⁴⁰ Tamtéž, 3. část, s. 62.

zamítl, takže byl nucen zůstat v bance.⁴¹ Z toho také zřejmě pramenila určitá zatrpkllost, kterou na něm pozorují někteří účastníci jeho seminářů.⁴²

Semináře pod hlavičkou bankovní pobočky Československé vědecko-technické společnosti pořádá z funkce vědeckého tajemníka už pátým rokem.⁴³ Na to místo ho dostal František Vencovský, poradce guvernéra SBČS a žák Karla Engliše.⁴⁴ Na seminářích se řeší různá témata, včetně současných trendů v západní vědě, ale účastníky spojuje především kritický pohled na současný stav československého hospodářství.⁴⁵ Pokud se této linie někdo nedrží, Klaus ho *zesměšňuje a pokusí se jeho vystoupení znevážit*.⁴⁶ První seminář se uskutečnil 5. února 1980 a od té doby je Klaus spolu s dalšími členy výboru ČSVTS pořádá zhruba jednou až dvakrát za měsíc.⁴⁷ *Diskuze na seminářích bývají velmi rušné a dlouhé*.⁴⁸

Dnes tomu nebude jinak, téma je totiž velmi zajímavé. Na programu je Nobelova Cena za ekonomii za rok 1985, kterou získal prof. Franco Modigliani.⁴⁹ Hlavní referát o jednom z nevýraznějších představitelů soudobého keynesiánství přednese právě Klaus.⁵⁰ S koreferáty se představí Vladimír Rudlovčák a Vladimír Dlouhý, které nedávno poznal.⁵¹ A také Karel Kouba, který v šedesátých letech nahradil v pozici šéfa EÚ ČSAV Otu Šika. Od Šikovy emigrace do Švýcarska bydlí až dodnes v jeho bytě.⁵² Klaus Koubu nemusí. Nemá mu sice za zlé některé věci z minulosti, ale s Tomášem Ježkem už se kdysi shodli, že by bylo zřejmě lepší mu pozvánku na semináře neposílat.⁵³ Ježek mu onehdy dokonce říkal, že *Koubu nedokáže ani poslouchat*.⁵⁴ Podle něj totiž sice *vkládá do projevu útočné věci, ale je to takový tok myšlenek, že ho nedokáže Ježek sledovat*.⁵⁵ Chápe ale, že *u řady lidí hraje důležitou roli Koubova funkce, protože byl právě nástupcem Šika*.⁵⁶

---

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž, 3. část, s. 58.

⁴³ BUCHERT, Viliam, JANEČKOVÁ, Zuzana. *Klaus: Tužil jsem, že mě sledují*. MF Dnes. Praha: 13.6. 2007, roč. 17., č. 164, s. 1.

⁴⁴ Tento detail mi sdělil Václav Klaus při osobním rozhovoru

⁴⁵ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 3.

⁴⁶ Tamtéž, 3. část, s. 41.

⁴⁷ Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1980 – Data prvních pěti seminářů je uvedeno v obsahu sborníku.

⁴⁸ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 1. část, s. 57.

⁴⁹ Program semináře viz obrazová příloha č. 1.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P.. *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*, s. 326

⁵² ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 2. část, s. 56.

⁵³ Tamtéž, 2. část, s. 1.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž.

Tohle všechno se Václavu Klausovi honí v hlavě, když krátce po třetí hodině vchází do budovy krajské správy banky na adrese Na Příkopě 3.⁵⁷ Klíče od zasedací síně mu zajistil Kerouš, který mu pomáhá jako člen výboru bankovní pobočky ČSVTS technicky zajišťovat semináře.⁵⁸ Bude ten dnešní poslední? Desátého září 1985 už totiž byl kvůli seminářům vypovídat na policii jako někteří jeho dobří přátelé a taktéž účastníci seminářů, například Václav Kupka a Tomáš Ježek.⁵⁹ Že by je chtěli zrušit? A kvůli čemu? Nemají co skrývat, ostatně jim na výslechu vlastně jen řekl, kdo všechno na semináře chodí.⁶⁰ Snad se mu místo toho povede natrvalo rozšířit semináře i do Liberce, kde už je občas pořádá v tamní pobočce SBČS.⁶¹ A do Bratislavy, kde už tuto možnost konzultoval s kolegy z tamní pobočky banky.⁶² Seminář za chvíli začne a bude trvat takové dvě až tři hodiny, dnes snad díky tématu přednášky a počtu koreferátů déle.⁶³

Odstavce výše jsou snahou o rekonstrukci vnitřních pochodů Václava Klause v den konání šestapadesátého bankovního semináře, které v tu dobu už pět let pořádal, za pomoci dostupných pramenů vzpomínek, sborníků a zápisů StB. Tajná policie proti Klausovi tehdy už přes rok vedla vyšetřování kvůli jeho seminářům pod hlavičkou ČSVTS. Obsah přednesených referátů a koreferátů z toho dne si už dnes bohužel přečíst nemůžeme. Ačkoliv s jistotou víme, že se seminář z 28. listopadu uskutečnil, jelikož tajná policie jejich konání zarazila až v lednu 1986.⁶⁴ Z přednášky se bohužel nezachovaly žádné relevantní písemnosti. Referáty ve sbornících jsou totiž dochovány pouze ze seminářů do října 1985.⁶⁵ Jediná vzpomínka, která tak dnes na seminář existuje, je pozvánka, kterou na akci obdržel Lubomír Mlčoch od Václava Klause v listopadu 1985 a zůstala ve sbornících založena až do roku 2018, kdy mi Mlčoch své kopie sborníků zapůjčil a já v nich pozvánku objevil.⁶⁶

---

⁵⁷ Místo konání semináře viz obrazová příloha č. 1.

⁵⁸ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 57.

⁵⁹ Tamtéž, 4. část, s. 6-7.

⁶⁰ Tamtéž, 4. část, s. 7.

⁶¹ Tamtéž, 4. část, s. 14,

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž, 4. část, s. 12.

⁶⁴ Tamtéž, 4. část, s. 25.

⁶⁵ Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 2, 1985 – Období, z něhož texty ve sborníku pochází, je uvedeno dole na první straně sborníku po jeho otevření. V tomto případě se jedná o duben–říjen 1985.

⁶⁶ Všechny explicitní výrazy obsažené v této podkapitole jako například spojení „cítí se jako zneuznaný génius“ jsou doslovným přepisem z citovaných pramenů.

Sborníky

Jak už bylo naznačeno v předešlé podkapitole, semináře probíhaly od února 1980. Poslední seminář se podle všeho uskutečnil 9.1. 1986 od půl čtvrté v budově na adrese na Příkopě 3.⁶⁷ Byl v pořadí sedmapadesátý a jeho hlavním tématem bylo: *Problémy rovnováhy jednotlivých měnových sektorů v osmdesátých letech (z pohledu měnového plánu banky)*.⁶⁸ Je velice nepravděpodobné, že po tomto semináři se uskutečnil nějaký další, jelikož je poslední, o kterém se zmiňuje spis tajné policie, a jež krátce po jeho konání zamezila pořádání dalších setkání.⁶⁹

Sborníky, které se ze setkání mezi roky 1980 a 1985 dochovaly a tvoří páteř této práce, nejsou pramenem popisujícím vše, co se na seminářích dělo. Jedná se pouze o soupis referátů a koreferátů přednesených na seminářích za určité období. Období, z jakého příspěvky pocházejí, je zpravidla uvedeno na prvních stranách sborníku. Dále byla součástí sborníků rubrika ohlasů a připomínek, která byla od roku 1982 rovněž zaznamenávána ve sbornících.⁷⁰ Ta obsahuje písemnou podobu úryvků z debat mezi jednotlivými seminaristy.

Nedílnou součástí seminářů však byla také následná diskuze, která součástí sborníků není. Ovšem o které se podle vzpomínek účastníků lze domnívat, že destilovala největší množství intelektuálního kapitálu, jehož si účastníci sezení cení i zpětně.⁷¹ I sám Klaus o mnoho let později vzpomíná, že diskuze, které se na semináři vedly, byly *víceméně úplně stejné, jako ty, které vedl v Centru pro ekonomii a politiku*, jenž po revoluci založil.⁷² Střípky některých diskuzí jsou zaznamenány ve spisu StB na Klause a dostanu se k nim v určené kapitole studie.

Pro potřeby této práce jsem se však rozhodl nesoustředit na obsah referátů zaznamenaných ve sbornících. K tomuto kroku mě vedlo hned několik pohnutek: 1) Celková, komplexní a hloubková analýza obsahu referátů, koreferátů, ohlasů a připomínek přesahuje moje ekonomické znalosti, rozsah a cíl této práce. Bude z mého pohledu prospěšnější, když se tohoto úkolu zhostí další badatelé. 2) Tvrzení a tvrdá data obsažená ve sbornících často nelze verifikovat, jelikož jak bylo zmíněno v úvodu, nejsou zpracovány klíčové fondy pramenů,

---

⁶⁷ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 4. část, s. 18.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž, 4. část, s. 20–25.

⁷⁰ Ekonomické modelování, ČSVTS – SBCS Praha, Sborník referátů č. 2, 1982, s. 101–108.

⁷¹ DYBA, Karel: *K otázce hloubky, délky a charakteru transformační recese*. In: Kolektiv autorů. *Václavu Klausovi: Festschrift k významnému životnímu jubileu*. Praha: Fragment, 2011, s. 57.

⁷² KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P.: *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*, s. 33–34.

kteří by dovolovaly zjistit skutečný stav československého hospodářství té doby. Uspořádání není ani fond Státní banky československé.⁷³ Oficiální data navíc byla často falšována. Existoval tak fatální rozdíl mezi *deklarovaným* a *skutečným* stavem ekonomiky, na což účastníci seminářů v diskusi naráželi.⁷⁴ 3) Intelektuální kapitál, který není možné spolehlivým způsobem kvantifikovat, či změřit, tvoří dle mého názoru nejdůležitější přínos seminářů. Na tom se shodnou jak sám Klaus⁷⁵, tak Dyba⁷⁶ a Ježek⁷⁷, kteří patřili k nejaktivnějším členům seminářů. Pro popsání myšlenkového světa seminářů je totiž dle mého názoru zásadnější, kdo na semináře chodil a byl jejich aktivním členem než to, co se nakonec objevilo ve sbornících referátů.

Účastníci

Bankovní semináře tvořily jedinečný mix lidí z mnoha oblastí ekonomického života. Scházeli se na nich lidé přímo ze Státní banky československé v Praze, akademického prostředí, vlády a praxe. Toto dělení bude přesněji popsáno v další podkapitole. Ve sbornících je totiž vždy u každého příspěvku uvedeno jméno autora a instituce, v níž je zaměstnán. Díky těmto údajům se mi podařilo účastníky rozdělit podle jejich zaměstnání a počtu příspěvků. Pokud byl daný jedinec uveden ve sborníku, s jistotou to znamená, že byl alespoň jednou aktivním účastníkem semináře, protože na něm přednesl určitou formu referátu. Referáty v písemné podobě se vždy po jejich přednesení odevzdávaly Václavu Klausovi, který je následně za pomoci své sekretářky přepsal na stroji a vytvořil požadovaný počet kopií v množném počtu banky, jednou za několik měsíců příspěvky svázal do sborníků a rozeslal.⁷⁸

V tabulce č. 1 uvádím kompletní jmenný seznam aktivních účastníků seminářů mezi roky 1980 a 1985. Tito účastníci mají alespoň jeden příspěvek mezi referáty a koreferáty ve sbornících. V tabulce je také uvedeno pracoviště a celkový počet příspěvků ve sbornících.

---

⁷³ Archiv ČNB na můj dotaz o existenci dalších materiálů kromě sborníků uvedl: „K tomuto Vám sdělujeme: studium fondu Státní banka československá v souvislosti s Vámi uvedeným tématem s sebou nese jisté překážky. Zaprvé fond Státní banka československá není uspořádáný, a proto je orientace v tomto fondu velmi obtížná. Naši badatelé však tento fond běžně studují. Ke studiu se nepředkládají pouze písemnosti mladší třicet let, jak stanovuje zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů v platném znění. Dále je studium limitováno zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů.“ Je také otázkou, zda by důkladné studium tohoto fondu přineslo nějaké nové a klíčové materiály, které by zásadním způsobem ovlivnily pohled na semináře. Dle mého názoru, ovlivněného konzultacemi s pamětníky, nikoliv.

⁷⁴ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 2.

⁷⁵ KLAUS, Václav a HVÍŽDALA, Karel. *První zprava: [rozhovor s Václavem Klausem]*. Praha: Cartoonia, 1992, s. 28.

⁷⁶ DYBA, Karel. *K otázce hloubky, délky a charakteru transformační recese*. In: Kolektiv autorů. *Václavu Klausovi: Festschrift k významnému životnímu jubileu*, s. 57.

⁷⁷ HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*, s. 36-38.

⁷⁸ Tyto detaily mi sdělil při osobním rozhovoru Václav Klaus. Bohužel není možné je jakkoliv relevantním způsobem doložit v pramenech.

Celkem se dle tohoto seznamu prokazatelně zúčastnilo a referovalo na semináři během pěti let devadesát lidí z různých sfér hospodářského života. Pracoviště u dvou účastníků seminářů není ve sbornících uvedeno. Jedná se konkrétně o Josefa Goldmanna a Bohumila Suchardu. V obou případech není pracoviště uvedeno pravděpodobně z důvodu, že ve sledovaném období byli kvůli vysokému věku již v penzi.

Tabulka č. 1 Jmenný seznam účastníků na bankovních seminářích mezi lety 1980 - 1985

Autor	Pracoviště	Celkový počet příspěvků na seminářích, (1980-1985)
Angelis, Ivan	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Bakule, Václav	AKADEMICKÁ SFÉRA	2
Beneš, Dušan	SBČS	3
Beneš, Václav	SBČS	1
Blaas, Aladár	SBČS	2
Bouchal, Milan	VLÁDA	2
Čáp, Václav	VLÁDA	1
Černý, Oldřich	VLÁDA	1
Červová, Alena	SBČS	1
Činčera, Zdeněk	SBČS	2
Daněček, Jiří	SBČS	1
Dědek, Oldřich	AKADEMICKÁ SFÉRA	2
Dlouhý, Vladimír	AKADEMICKÁ SFÉRA	5
Dyba, Karel	AKADEMICKÁ SFÉRA	6
Farský, Miroslav	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Flek, Josef	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Fogl, Josef	VLÁDA	3
Gerža, Milan	SBČS	1
Goldmann, Josef	NENÍ DOSTUPNÉ	1
Hába, Zdeněk	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Habr, Jaroslav	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Hlaváček, Jiří	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Horváth, Július	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Hrnčíř, Miroslav	AKADEMICKÁ SFÉRA	3
Hubáček, Josef	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Chrudina, Ladislav	VLÁDA	1
Chvojka, Petr	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Janáček, Kamil	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Ježek, Tomáš	AKADEMICKÁ SFÉRA	4
Jindra, Vladimír	SBČS	1
Kaftan, Ota	SBČS	1
Klacek, Jan	AKADEMICKÁ SFÉRA	2
Klaus, Václav	SBČS	18
Knap, Stanislav	VLÁDA	1
Kočárník, Ivan	AKADEMICKÁ SFÉRA	3

Kohoutek, Miloslav	PRAXE	1
Kolanda, Miroslav	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Koliha, Jiří	SBČS	1
Košťel, Miroslav	SBČS	3
Kouba, Karel	PRAXE	1
Koubek, Josef	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Kraus, Vlastimil	AKADEMICKÁ SFÉRA	3
Krejča, František	SBČS	3
Kreuter, Josef	AKADEMICKÁ SFÉRA	3
Kubálek, Jaromír	VLÁDA	1
Kubín, Miloslav	VLÁDA	1
Kupka, Václav	AKADEMICKÁ SFÉRA	6
Leszczynski, Roman	SBČS	1
Libnar, Dušan	VLÁDA	1
Matějka, Jaromír	VLÁDA	2
Mervart, Josef	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Mlčoch, Lubomír	PRAXE	6
Musil, Miloslav	PRAXE	1
Nachtigal, Vladimír	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Nálevka, Jiří	SBČS	1
Nešporová, Alena	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Nešvera, Václav	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Novotný, Vladimír	VLÁDA	1
Olmová, Gabriela	PRAXE	1
Pecháček, Petr	SBČS	3
Pelej, Jiří	VLÁDA	1
Pelikán, Josef	VLÁDA	1
Pešek, Antonín	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Ptáček, Milan	SBČS	1
Rudlovčák, Vladimír	SBČS	5
Sekerka, Bohuslav	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Stíbal, Josef	VLÁDA	1
Stráský, Jan	SBČS	3
Studýnka, Bohumil	SBČS	1
Sucharda, Bohumil	NENÍ DOSTUPNÉ	1
Suk, Adolf	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Šebek, Alféd	SBČS	1
Španěl, Jiří	AKADEMICKÁ SFÉRA	2
Šrein, Zdeněk	AKADEMICKÁ SFÉRA	3
Šujan, Ivan	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Talíř, Václav	SBČS	1
Tříška, Dušan	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Tvrdoň, Jiří	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Vančík, Michal	VLÁDA	1
Vaner, Josef	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Velek, Jan	SBČS	1

Vencovský, František	VLÁDA	2
Vepřek, Jaromír	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Vintrová, Růžena	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Vít, Jan	SBČS	3
Walter, Jaromír	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Zahradník, Jaromír	SBČS	1
Zeman, Karel	AKADEMICKÁ SFÉRA	1
Zeman, Miloš	AKADEMICKÁ SFÉRA	3
Zieleniec, Josef	AKADEMICKÁ SFÉRA	1

Zdroj: Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1980 – Sborník referátů č. 2. 1985. (vlastní úprava).

Josef Goldmann (1912 – 1984) byl náměstkem Státního úřadu plánovacího, v 50. letech byl souzen v rámci politických procesů, avšak byl částečně zproštěn obžaloby. Přesto si před nástupem do akademické sféry odseděl několik let ve věznicí v Leopoldově, kde si v té době odpykával trest také například budoucí československý prezident Gustáv Husák. V šedesátých letech působil v Ekonomickém ústavu ČSAV s Šikem, Klausem a dalšími. Goldmann na seminářích vystoupil v roce 1984 a jednalo se o jedno z jeho posledních veřejných vystoupení, protože ještě téhož roku zemřel.⁷⁹ Jeho příspěvek ve sbornících je posledním, který kdy napsal a byl redakci odevzdán několik dní před jeho smrtí.⁸⁰ Goldmann se ve svém příspěvku věnuje makroekonomickému přístupu k hledání vhodné adaptace ekonomiky na vnější impulsy.⁸¹

Bohumil Sucharda (1914 – 2009) byl v letech 1948 – 1950 výkonným ředitelem Mezinárodního měnového fondu a mezi lety 1967 – 1969 zastával post ministra financí ČSSR. V období po roce 1970 byl odstaven z politického života, proto mezi lety 1971 – 1979 působil na pozici ekonomického pracovníka v SBČS.⁸² Sucharda přednesl na seminářích

⁷⁹ KLACEK, Jan, KUPKA, Václav. *Obroda české ekonomie. Pražské jaro v Ekonomickém ústavu*, s. 28 a 46. [nepublikováno] U zmínění této citace je nutné odůvodnit její použití. Studii napsala dvojice pamětníků a účastníků semináře Jan Klacek a Václav Kupka, kteří se se skupinou reformních ekonomů okolo Václava Klause znali už z dob společného působení v Ekonomickém Ústavu ČSAV. Ve své studii Klacek a Kupka popisují období reformních 60. let v EÚ ČSAV a vzpomínají i na Klub mladých ekonomů a semináře Václava Klause v 80. letech. Tato studie je cenným pramenem vzpomínek, který jsem se rozhodl s dovolením autorů ve své práci použít, ačkoliv zatím ještě nebyla publikována. To by se však mělo do konce roku změnit a studie by měla být otištěna v časopise Soudobé dějiny, který vydává Ústav pro soudobé dějiny AV ČR.

⁸⁰ Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1984, s. 1.

⁸¹ Tamtéž, s. 5-14.

⁸² BONĚK, Václav, KREJČÍ, Jan, KROUPA, Jiří, PAVEL, Jan. *Historie Ministerstva financí 1918–2004*. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2004, s. 70.

v roce 1984 příspěvek k 40. výročí Bretton–Woodské konference, která předurčila charakter mezinárodního měnového systému v poválečném období.⁸³

V obou případech se tak jednalo o nesporné kapacity československé ekonomie. Goldmanna znal Klaus zřejmě ze společného působení v Ekonomickém ústavu ČSAV a Kupka s Klackem dokonce ve své studii vidí jistou paralelu mezi uvažováním na seminářích ČSVTS v bance a Goldmannem.⁸⁴ Suchardu Klaus pravděpodobně poznal jako spolupracovníka v bance. Při výslechu ohledně seminářů v roce 1985 účastník seminářů Josef Hubáček vzpomíná, „že se seminářů zúčastní takové kapacity jako je Bohumil Sucharda, Kouba, Olmová.“⁸⁵ Suchardovo jméno tak mělo zvuk i mezi účastníky seminářů a je vzhledem k svědectví klidně možné, že na seminář docházel pravidelně, což však není možné zjistit ze sborníků.

Na závěr je nutné upozornit na pozoruhodný aspekt. Mezi přispěvateli do sborníků nalezneme pouze čtyři ženy – Alenu Nešporovou, Gabrielu Olmovou, Alenu Červovou a Růženu Vintrovou, které shodně napsaly po jednom příspěvku. První jmenovaná má sice také jeden text v rubrice ohlasů a připomínek, ale přesto se jedná o zanedbatelný podíl na celkovém počtu textů. Z dat tak vyplývá, že semináře byly téměř výhradně mužskou záležitostí a ženy se na nich podílely minimální měrou.

Z pramenů, ani výpovědí seminaristů není patrné, proč tomu tak bylo. Důvodem možná mohl být nízký počet žen na pozicích v akademické, bankovní a dalších sférách ekonomiky, z nichž se rekrutovali účastníci Klausova semináře. Data potvrzující tuto tezi však chybí. Stojí za zmínku, že socialistické Československo mělo také naprosté minimum ministryň. Nejvýraznější z nich byla Ludmila Jankovcová. Jako historicky první členka československé vlády ještě v sociálnědemokratických barvách nastoupila v roce 1947 na funkci ministryně průmyslu v rámci vlády Klementa Gottwalda. O rok později už pomáhala aktivně slučování své mateřské strany s KSČ. Následně ještě zastávala post ministryně výživy, a dokonce i pozici místopředsedkyně vlády v kabinetu Viliama Širokého. Po roce 1968 byla jako příznivkyně reformního křídla ve straně odstraněna z politického života a svůj obrat dokonala podpisem Charty 77.⁸⁶

---

⁸³ Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 2, 1984, s. 53-64.

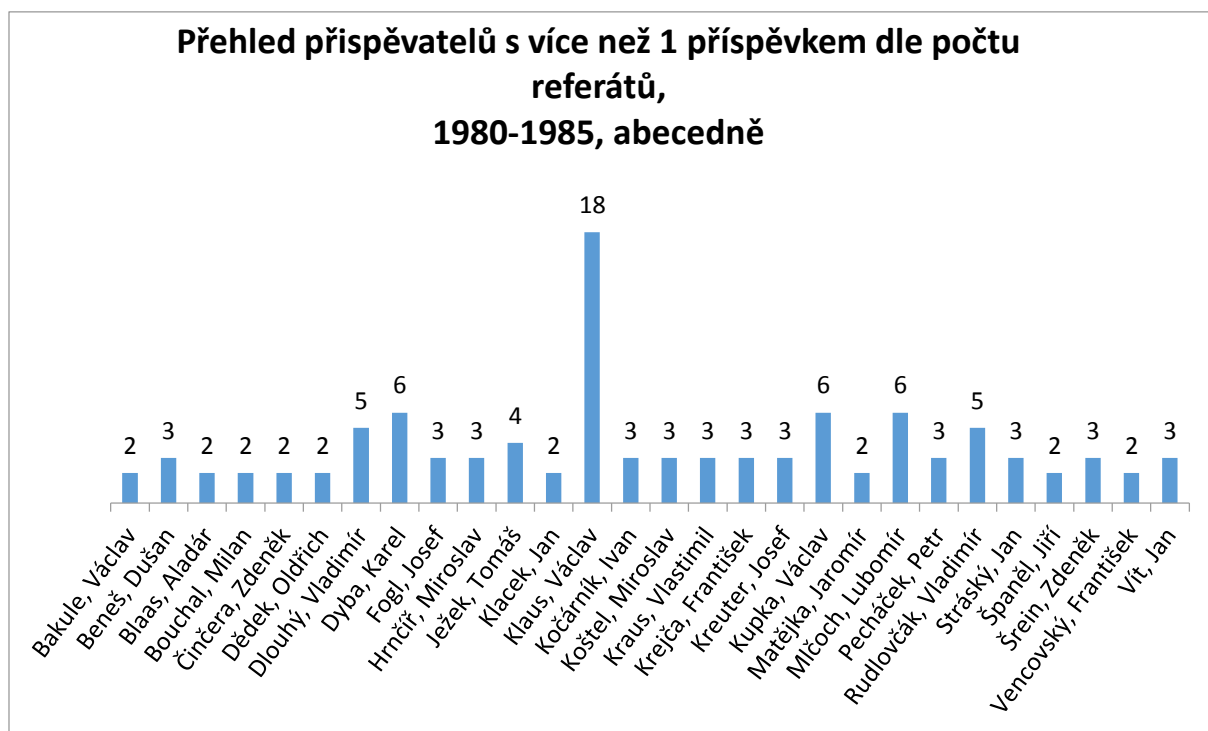
⁸⁴ KLACEK, Jan, KUPKA, Václav. *Obroda české ekonomie. Pražské jaro v Ekonomickém ústavu*, s. 46. [nepublikováno]

⁸⁵ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 58.

⁸⁶ Ludmila Jankovcová [online]. [cit. 18.07.2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1945-1960-csr/klement-gottwald-1/ludmila-jankovcova-41768/>

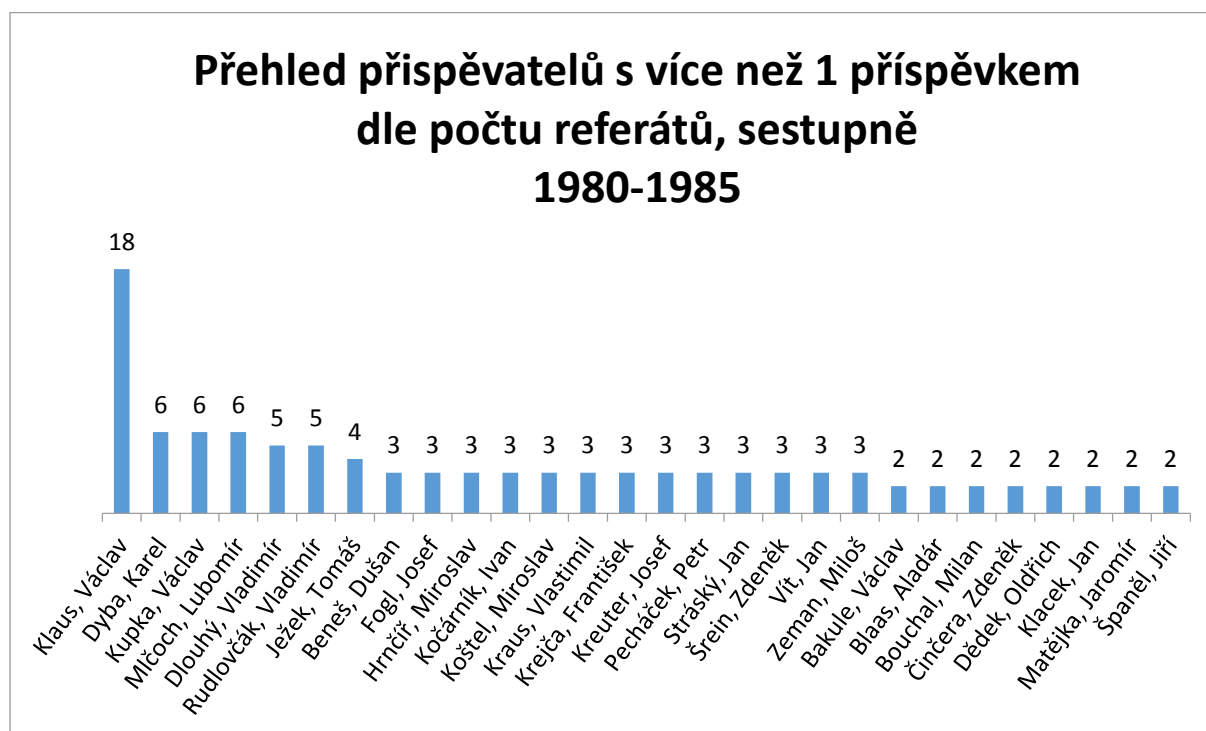
V grafu č. 1 je uveden počet příspěvků ve sbornících podle autora. Autoři referátů jsou seřazeni abecedně. V grafu č. 2 jsou stejní lidé seřazeni sestupně podle počtu příspěvků. V grafu jsou zaneseni pouze lidé, kteří měli ve sbornících dva a více příspěvků. Těchto autorů je celkem 29, což je necelá třetina z celkového počtu 90 aktivních účastníků, kteří jsou ve sbornících autory referátů. Z toho vyplývá, že se prokazatelně zúčastnili více než jednoho setkání, přednesli na nich referát a tvořili tím pádem tvrdé jádro seminářů. Těchto 29 účastníků seminářů se podílelo z celkového počtu 168 příspěvků na 103 z nich. To činí 63,7 % příspěvků, tedy zhruba na dvou třetinách všech referátů. Jejich vliv na chod a témata seminářů byl tedy klíčový.

Graf č. 1 Abecední seznam přispěvatelů.

Zdroj: *Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1980 – Sborník referátů č. 2, 1985. (vlastní úprava).*

Graf č. 2 Příspěvatelé podle počtu příspěvků

Zdroj: *Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1980 – Sborník referátů č. 2, 1985. (vlastní úprava).*

Pokud se podíváme pozorně na jména v tvrdém jádru účastníků, zjistíme, že v seznamu figuruje značné množství významných figur liberálně demokratické éry. Na první pohled samozřejmě upoutají jména dvou prezidentů a předsedů vlád Miloše Zemana a Václava Klause. Zemanův vliv na semináře byl však nepopíratelně menší než Klausův. Současný prezident totiž v první řadě pořádal pod hlavičkou ČSVTS za Sekci prognostiky na Novotného lávce vlastní semináře, k nimž se ještě vrátíme.⁸⁷ Navíc už tehdy byly jejich názory velmi odlišné.⁸⁸ To se v plné míře samozřejmě projeví až po roce 1990, ale počátky jejich letitých sporů jsou právě na akademické půdě už od šedesátých let.⁸⁹

Jak vzpomínají Kupka s Klackem: (*semináře byly*) „*edukativní příprava na makroekonomické úlohy po roce 1990.*“⁹⁰ Není tak náhodou, že se z nich rekrutovalo velké množství úspěšných politiků. Uvedme kromě Zemana a Klause několik případů. Na semináře za Klausem do banky docházelo hned pět ministrů jeho první vlády z let 1992–1996. Na seminářích se z nich

⁸⁷ Tamtéž, 2. část, s. 55.

⁸⁸ KLAUS Václav, JÜNGLING Petr, KOUDELA Tomáš a ŽANTOVSKÝ Petr. *Tak pravil Václav Klaus*, s. 92-93.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ KLACEK, Jan, KUPKA, Václav. *Obroda české ekonomie. Pražské jaro v Ekonomickém ústavu*, s. 46. [nepublikováno]

nejvyšší měrou podílel Karel Dyba, který má ve sbornících šest příspěvků, a v roce 1992 se stal prvním ministrem hospodářství v české vládě. Na svém postu setrval až do roku 1996. Dalším účastníkem seminářů byl Ivan Kočárník, který byl mezi lety 1992 a 1997 místopředsedou obou Klausových vlád a zároveň ministrem financí. Kočárník napsal do sborníků celkem tři příspěvky. Velmi úspěšným politikem se po roce 1990 stal Josef Zienec, který byl prvním ministrem zahraničních věcí ČR v obou Klausových vládách a poté zastával mezi lety 2000–2004 funkci senátora a mezi lety 2004–2009 byl poslancem Evropského parlamentu. Do roku 1998 byl členem ODS, do zbytku funkcí kandidoval jako nestraník za politická uskupení. A i když do sborníků zapsal pouze jediný příspěvek, a tím pádem ho neřadím mezi zástupce *tvrdého jádra*, tak se vzhledem k jeho pozdější politické kariéře domnívám, že na semináře hojně docházel a často se účastnil diskuzí, což byl důvod, proč si ho Klaus po vstupu do politiky zvolil za jednoho ze svých nejbližších spolupracovníků. Čtvrtým budoucím ministrem, který se setkání účastnil byl Vladimír Dlouhý. Dlouhý je od roku 2014 až dodnes prezidentem Hospodářské komory ČR a v době Klausových vlád zastával post ministra průmyslu a obchodu. Na sbornících se podílel pěti příspěvky. Posledním budoucím ministrem z éry Václava Klause je Jan Stráský, který byl za ODS ministrem dopravy a ministrem zdravotnictví. Stráský byl také posledním předsedou vlády České a Slovenské Federativní Republiky a po abdikaci prezidenta Václava Havla mu připadly některé prezidentské pravomoci. V tomto krátkém období před rozpadem státu tak byl v přeneseném slova smyslu *prezidentem na půl úvazku*.⁹¹ Klaus tak dosadil po pádu komunistického režimu v době transformace ekonomiky na důležité posty ve státě lidi, kteří mu byli názorově blízcí, jelikož se znali z jeho seminářů a několik let se konfrontovali s jeho myšlenkami.

Z dalších význačných účastníků a přispěvatelů je nutno zmínit Lubomíra Mlčocha, který byl externím poradcem Václava Havla a mezi lety 1997–2003 děkanem FSV UK. Od roku 2008 je také díky jmenování papežem Benediktem XVI. členem Papežské akademie společenských věd. Nelze pominout ani celkový přínos seminářům ze strany Tomáše Ježka, který byl blízkým přítelem Václava Klause, a to i přes zásadně rozdílný pohled na ekonomii jako vědu. Ježek, coby zastánce rakouské ekonomické školy, viděl ekonomii jako vědu o chování lidí a odmítal její matematizaci, což vedlo k mnohdy přátelsky vyostřeným debatám, kdy na něj Klaus s Třískou „ječeli“, že „Hayek, to není ekonomie, to si dělej po pracovní době.“⁹² Ježek

---

⁹¹ ŠTĚPÁNEK, Petr. *Jan Stráský: prezident na půl úvazku*. Praha: Irma, 1993.

⁹² HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*, s. 44-45.

a Klaus spolu také o podobě a obsahu seminářů často debatovali, což vyplývá i ze spisů StB.⁹³ Ježek napsal do sborníků „pouze“ čtyři příspěvky, ale o to aktivnější byl v rubrice ohlasů a připomínek, kde má pět textů. V neposlední řadě je nutné zmínit Jana Klacka, který má ve sbornících dva příspěvky a byl stínovým ministrem financí Miloše Zemana.⁹⁴

Václav Klaus však přesto zůstává naprosto dominantní figurou seminářů. Karel Dyba dokonce vzpomíná, že se o setkáních často referovalo jako o *Klausových seminářích*.⁹⁵ S počtem osmnácti příspěvků mu nemůže konkurovat žádný další z účastníků. Klaus napsal za pět let do sborníků stejný počet příspěvků, jako Dyba, Kupka a Mlčoch dohromady, což je úctyhodný výkon, pokud přihlídneme k faktu, že ještě celou akci, včetně referentů, zajišťoval a organizoval výrobu samotných sborníků. Klaus nemá žádný referát pouze v jediném z dvanácti sborníků. V druhém sborníku z roku 1984 sice nemá plnohodnotný příspěvek, ale za to má alespoň příspěvek v rubrice ohlasů a připomínek⁹⁶, které se budeme věnovat na jiném místě. V průměru má i tak více než jeden příspěvek na sborník. Klaus byl v těchto letech tedy neobyčejně publikačně produktivní, a navíc hraje v československé ekonomické obci pozitivní roli organizátora celé akce.⁹⁷ Václav Klaus byl skutečně díky množství, charakteru textů, přípravě a organizaci seminářů nepřehlédnutelnou figurou, okolo které se celý tento myšlenkový svět odehrával. Stejně to zřejmě viděli i účastníci seminářů. Například Miroslav Kerouš při výslechu na polici v roce 1985 uvedl, že „že Klaus je motorem seminářů.“⁹⁸ Tyto zkušenosti navíc dokázal Klaus po pádu komunistického režimu zužitkovat k tomu, aby se stal úspěšným politikem.

Rubrika ohlasů a připomínek

V rámci setkání zaznamenaných ve sbornících probíhala po přednesení referátů diskuze mezi účastníky semináře. Jak už bylo řečeno výše, diskuze ve sbornících zaznamenaná není. Několik málo střípků je obsaženo ve spisu StB. Ve sbornících se však od druhého sborníku z roku 1982 objevuje tzv. *Rubrika ohlasů a připomínek*.⁹⁹ Rozhodl jsem se příspěvky z této rubriky nezařadit do původních příspěvků referátů, protože jsou svým charakterem odlišné od zbytku textů. Autoři, kteří publikovali v této rubrice, totiž polemizují s některými příspěvky

⁹³ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 2. část, s. 1-2.

⁹⁴ KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P.. *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*, s. 350.

⁹⁵ DYBA, Karel: *K otázce hloubky, délky a charakteru transformační recese*. In: Kolektiv autorů. *Václavu Klausovi: Festschrift k významnému životnímu jubileu*, s. 57.

⁹⁶ Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 2, 1984, s. 105-116.

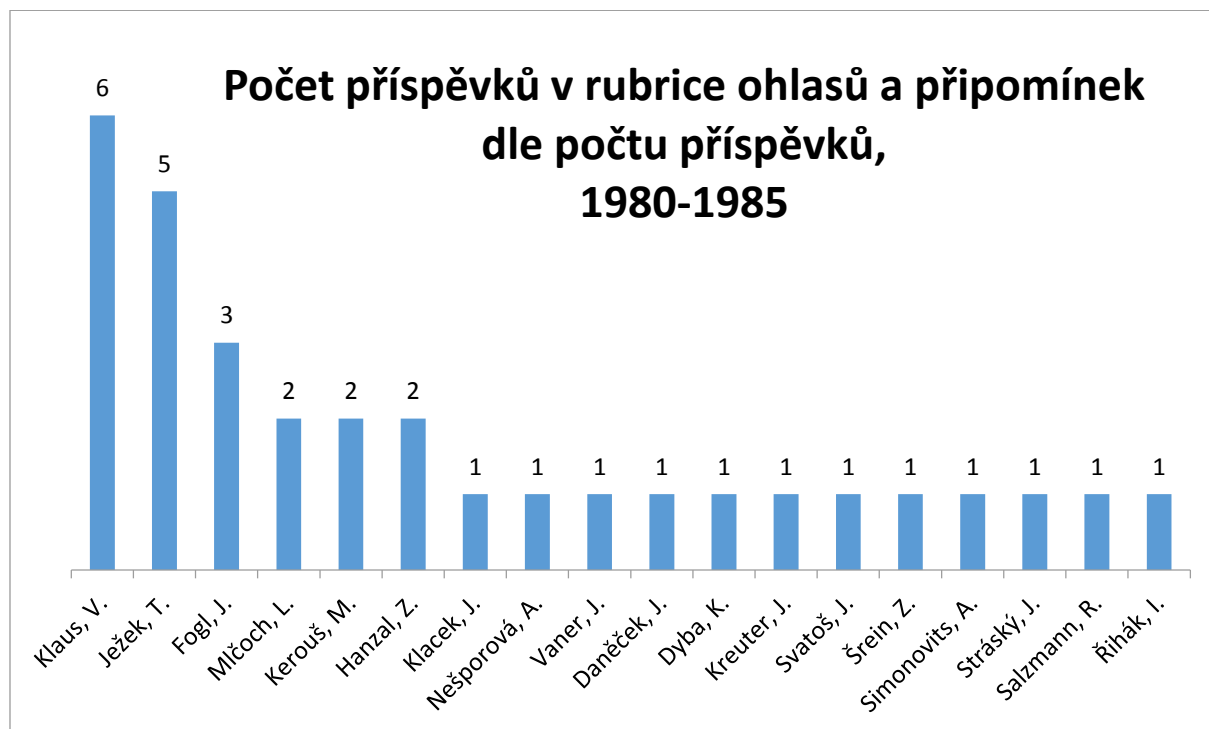
⁹⁷ GERŠL, Adam. *Ekonomické myšlení Václava Klause do roku 1990*, s. 87–88.

⁹⁸ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 55-56.

⁹⁹ Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 2, 1982, s. 101–108.

buď přímo v daném sborníku, nebo v některém z předešlých. Někdy se stává, že jednotlivé reakce diskutérů jednoho na druhého jsou zaznamenány v témže sborníku. I přesto je často velmi složité udržet s autory linii diskuze a zároveň, z důvodů již zmíněných, ověřovat tvrzení v rubrice obsažená. Příspěvky zařazené do rubriky samozřejmě musely být odevzdávány Václavu Klausovi jako editorovi písemnou formou, jinak by do sborníků nebyly zařazeny. Už z tohoto vyplývá, že dané příspěvky nejsou odrazem skutečné diskuze, která na setkáních probíhala. Že písemná verze diskuze otištěná ve sbornících ani zdaleka neodpovídala tomu, co na semináři skutečně zaznělo, projevilo je patrné především v případě *Úryvků z diskuzních vystoupení na jubilejním 50. ekonomickém semináři*¹⁰⁰, což bude později demonstrováno za pomoci spisu tajné policie. Četnost příspěvků jednotlivých autorů v této rubrice je ilustrována v grafu č. 3.

Graf č. 3 Příspěvatelé v rubrice ohlasů a připomínek podle počtu příspěvků

Zdroj: *Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1980 – Sborník referátů č. 2. 1985. (vlastní úprava).*

Na počet příspěvků v této rubrice opět vedou Klaus a Ježek, což jen podtrhává jejich důležitost pro celý chod seminářů a následné diskuze. A také to, že s různými autory referátů rádi vedli polemiky, obsah jejich příspěvků jim nebyl lhostejný a bedlivě poslouchali.

¹⁰⁰ Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1985, s. 88–100.

V této rubrice se také objevuje několik jedinců, kteří nemají žádný referátní příspěvek ve sbornících, ale jejich autorství v této rubrice dokazuje, že se seminářů účastnili. Jelikož však nepřednesli na seminářích žádný referát zaznamenaný ve sbornících, řadím je mezi tzv. pasivní účastníky. Jedná se konkrétně o šest lidí.¹⁰¹ S nimi celkový zaznamenaný počet účastníků na semináři stoupne na 96 lidí.¹⁰²

---

¹⁰¹ V této rubrice se však autoři podepisovali pouze iniciálou křestního jména a příjmením, proto jsou tímto způsobem (pro přehlednost i všichni ostatní) zaneseni do grafu. Jedinou výjimkou je Richard Salzmann, který se podepsal do sborníku celým jménem. Podle Klausových vzpomínek se jedná o Richarda Salzmana, který byl mezi lety 1996–2000 senátorem za ODS.

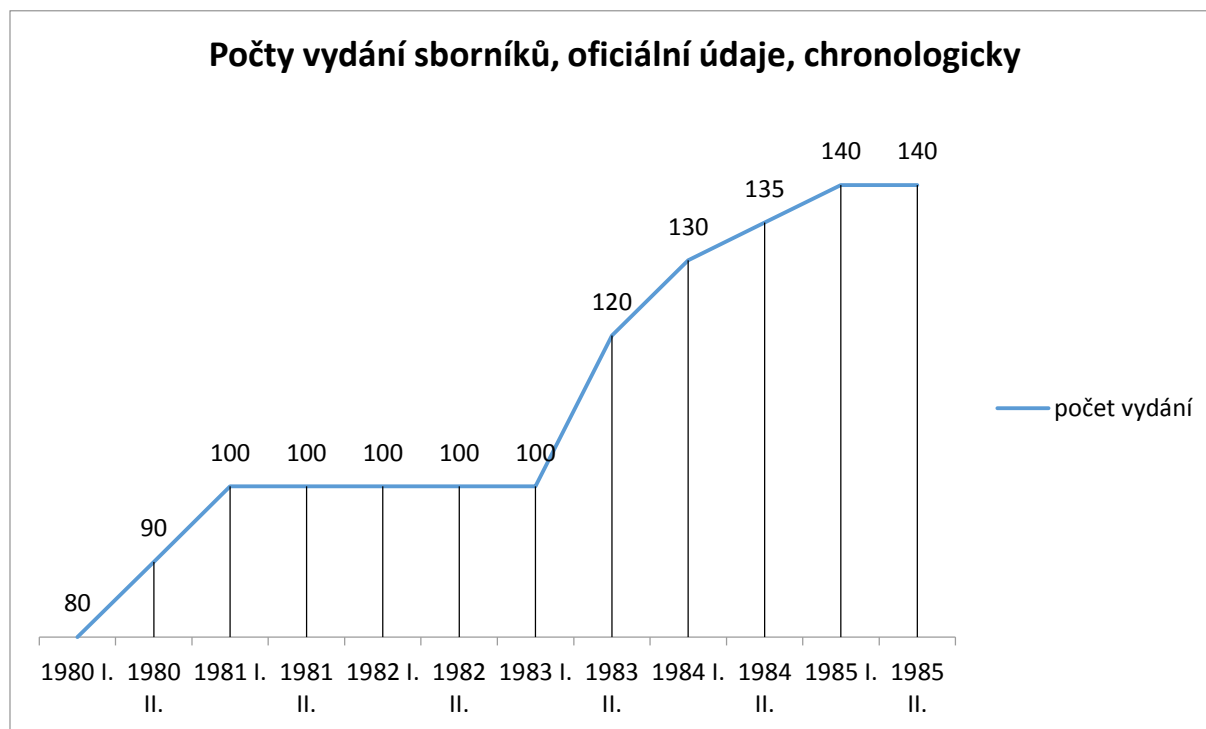
KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P.. *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*, s. 350.

¹⁰² Nemělo by se v této souvislosti zapomínat na Dušana Třísku, který „vymyslel“ Kuponovou privatizaci. Sice má ve sbornících jen jediný příspěvek, k semináři o Debreuovi, ale soudě podle vyprávění pamětníků a účastníků také porevolučních seminářů v CEPu byl Třískův přínos naprosto klíčový. Sice také neměl referáty a nepsal do sborníků, nicméně chodil téměř na každý seminářů a v první řadě se aktivně účastnil debaty. Z toho také pramení Klausova důvěra, proč si ho vybral jako svého náměstka na ministerstvo financí ČSFR.

Náklad

Dalším zajímavým aspektem sborníků je množství, v němž byly vydávány. Jejich náklad je vždy na zadních stranách jednotlivých sborníků. Tato čísla zobrazuje graf č. 4.

Graf č. 4 Vývoj nákladu sborníků *Ekonomické modelování* v čase

Zdroj: *Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1980 – Sborník referátů č. 2, 1985. (vlastní úprava).*

Čísla uvedená v grafu nám říkají hned několik zajímavých věcí, ale v první řadě je nutno zmínit, že oficiální čísla nákladu uvedená ve sbornících neodpovídala skutečnému počtu sborníků, které byly vytištěny. Klaus opakovaně po revoluci ve svých knihách přiznává, že sborníky tiskl v mnohem větším nákladu – zhruba 200–300 kusů.¹⁰³ Klaus falešné číslo na tiráži sborníků zdůvodňuje tím, že odpovídalo počtu členů bankovní pobočky ČSVTS.¹⁰⁴ Tím se zřejmě snažil bránit tomu, aby ho někdo nenařknul z toho, že zneužívá fondy, kancelářské potřeby a vybavení banky pro soukromé účely.

¹⁰³ KLAUS Václav, JÜNGLING Petr, KOUDELA Tomáš a ŽANTOVSKÝ Petr. *Tak pravil Václav Klaus*, s. 25. a KLAUS, Václav. *Ekonomická věda a ekonomická reforma: (statě, eseje)*, s. 9.

¹⁰⁴ KLAUS Václav, JÜNGLING Petr, KOUDELA Tomáš a ŽANTOVSKÝ Petr. *Tak pravil Václav Klaus*, s. 25. Klaus mi tuto informaci také potvrdil při osobním rozhovoru.

Kerouš také na policii vypověděl, že Klaus rozesílal pozvánky na semináře pro mimobankovní účastníky zásadně sám.¹⁰⁵ To by mělo tedy v praxi znamenat, že pozvánky na semináře byly členům bankovní pobočky ČSVTS rozesílány automaticky, zřejmě skrze sekretářku, která Klausovi pomáhala také s přepisováním příspěvků do sborníků.¹⁰⁶ Oficiální čísla však ukazují, že během inkriminovaných pěti let, z nichž máme počet nákladu sborníků k dispozici, výrazně stoupl počet členů bankovní pobočky ČSVTS. Nabízí se domněnka, že příčinou nárůstu členů ČSVTS mohly být právě Klausovy semináře a zájem o ně. Ze spisu tajné policie je totiž patrné, že během období pořádání seminářů se tyto přednášky rozšířily i za hranice Prahy.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 56.

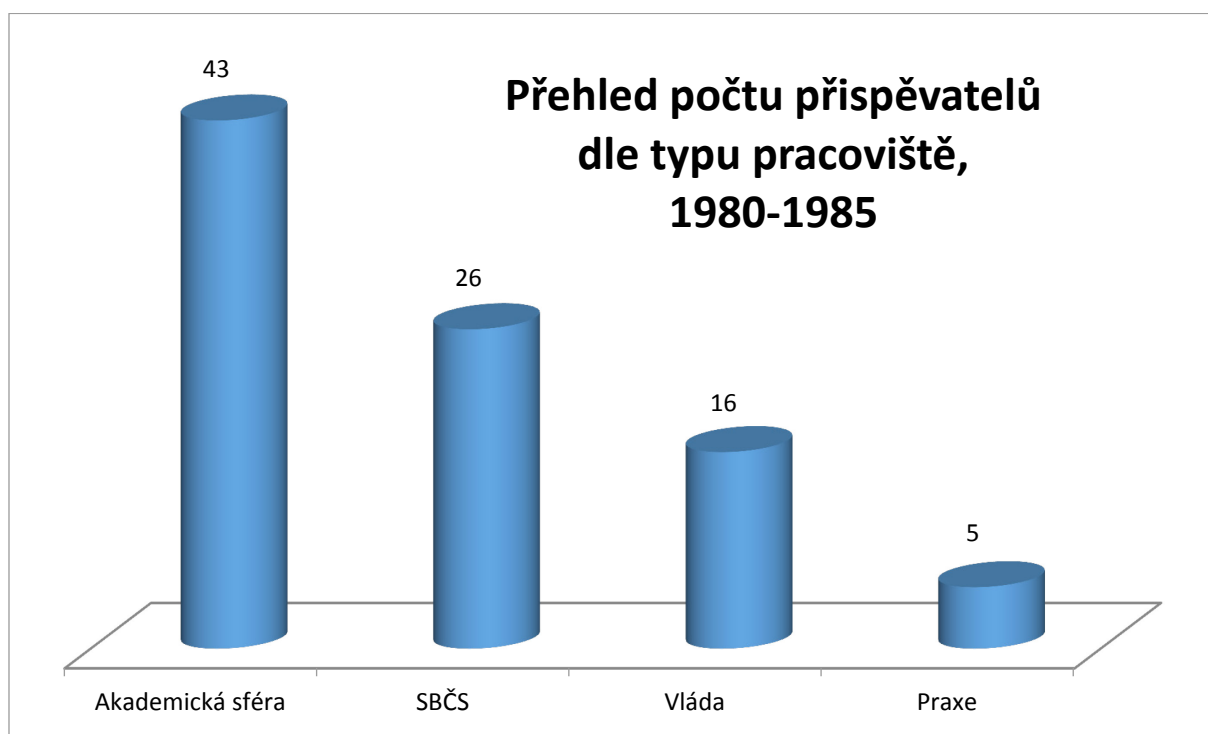
¹⁰⁶ Klaus je pak v rozmnožovně kopíroval pochopitelně sám, aby si mohl udělat tolik kopií, kolik chtěl. Tuto informaci mi také potvrdil při osobním pohovoru.

¹⁰⁷ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 30.

Typologie účastníků

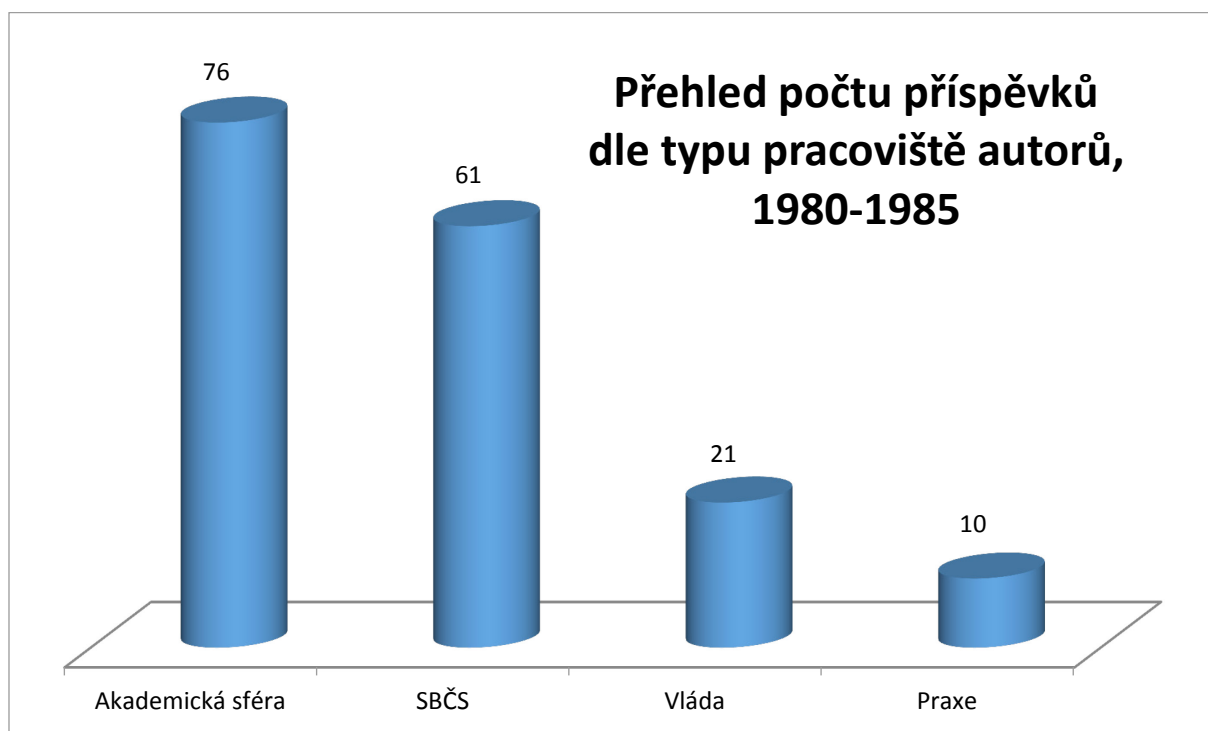
Dříve v kapitole bylo naznačeno dělení aktivních účastníků seminářů na čtyři různé skupiny – Akademická sféra, SBČS, Vláda a Praxe. Typologie, kterou jsem pro tuto práci vytvořil je pouze umělým konstruktem. Budoucí badatelé ji mohou samozřejmě ignorovat a podle svých potřeb přeformulovat. Pro účely mé práce se mi však zdálo toto dělení užitečným. Toto členění z hlediska počtu lidí a počtu příspěvků zobrazují grafy č. 5 a č. 6.

Graf č. 5 Počet autorů referátů dle pracoviště

Zdroj: Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1980 – Sborník referátů č. 2. 1985. (vlastní úprava).

Graf č. 6 Počet autorů referátů dle pracoviště

Zdroj: *Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1980 – Sborník referátů č. 2, 1985. (vlastní úprava).*

Konkrétní pracoviště, zahrnutá pod každou jednotlivou skupinu, jsou uvedena v příloze práce. Dělení na tyto části má za cíl ukázat rozvrstvení celé skupiny aktivních účastníků, která se na seminářích scházela. Jednotlivé skupiny aktivních účastníků jsem charakterizoval takto:

- 1) SBČS – Lidé ze Státní banky československé, jejímž zaměstnancem Václav Klaus byl, a pro něž byl seminář primárně určen. Tito lidé byli v kontaktu především s finančními aspekty československého hospodářství.
- 2) Akademická sféra – Seminaristé, kteří působili na vysokých školách, výzkumných ústavech a dalších akademických pracovištích. Oni přímo ovlivňovali svými pracemi a další činností diskuzi o ekonomické teorii a dalších aspektech ekonomické vědy. Navíc ověřovali funkčnost, nebo nefunkčnost modelu centrálně plánované ekonomiky ČSSR.
- 3) Vláda – Účastníci seminářů, kteří měli díky svému zaměstnání vliv na určování a chod československé ekonomiky.
- 4) Praxe – Lidé, kteří pracovali jako ekonomové v praxi mimo banku a byli tedy v kontaktu s praktickou stránkou skutečného stavu československého hospodářství.

Nejednalo se tedy v žádném případě o homogenní skupinu nepřístupnou pro lidi zvenčí. Seminaristé byli lidé, kteří se ve svém zaměstnání zabývali různými oblastmi ekonomiky ČSSR a byli s nimi v kontaktu. Na tom lze demonstrovat, že myšlenky, které Klaus a spol. na semináři šířili, měly velký dopad na mnoho důležitých lidí jak v akademické, tak decizní sféře. Účastníci setkání se znali ze zaměstnání, z dřívějšího společného působení v institucích a semináře rozhodně nebyly uzavřeny ani členům KSČ. Předpokládám, že mnoho lidí z akademické sféry se znalo s Klausem díky jeho působení v EÚ ČSAV v 60. letech. Je nutno se zmínit o několika výjimkách, které nelze jasně zařadit ani do jedné z uvedených skupin.

Prvními dvěma případy jsou už výše uvedení ekonomové Josef Goldmann a Bohumil Sucharda, kteří byli v době přednesení svých referátů na semináři už pravděpodobně v penzi.¹⁰⁸ Dalšími výjimkami je trojice seminaristů, kteří během sledovaných pěti let změnili zaměstnání. Změnili zaměstnání, avšak paradoxně vždy v rámci institucí, které jsou v typologii zastoupeny. Václav Kupka byl podle sborníků zaměstnán v roce 1980 v EÚ ČSAV, ale v roce 1984 už na Úřadu předsednictva vlády ČSSR. František Vencovský, který z Klause učinil vědeckého tajemníka bankovní pobočky ČSVTS,¹⁰⁹ pracoval v roce 1980 v SBČS, v roce 1984 byl už však pracovníkem Státní plánovací komise, klíčového vládního orgánu v systému centrálně plánovaného hospodářství. Poslední výjimkou je Ivan Kočárník, který v roce 1983 pracoval v VÚFÚS, ale v roce 1985 už byl pracovníkem Federálního ministerstva financí. U všech třech tak došlo k posunu do skupiny vláda, která byla nejbliž k možnosti ovlivňovat chod ekonomiky ČSSR. Intelektuální kapitál načerpaný ze seminářů Václava Klause tím získal větší možnost reálně ovlivňovat dění v hospodářství.

Na grafech je vidět, že ačkoliv byl seminář záležitostí banky, konkrétně její pobočky VTS, zdaleka nejvíce aktivních účastníků seminářů (43) pocházelo z akademické sféry, konkrétně necelá polovina. Akademiků se na seminářích protočilo téměř o polovinu více než pracovníků banky (26). V případě počtu příspěvků však tento markantní rozdíl mizí. Musíme totiž mít na paměti, že Václav Klaus byl zařazen do sféry SBČS a jeho publikační činnost kvantitou vysoce převyšuje všechny další účastníky semináře. On byl středobodem myšlenkového světa setkání bankovní VTS. Z těchto dat usuzuji, že se jednalo spíše o záležitost akademických kruhů než bankovních. Tvrdé jádro kolem Klause totiž navíc tvořili

---

¹⁰⁸ Oba dva jsem zařadil do příslušných skupin podle toho, kde se s nimi Klaus setkal a mohl je díky osobnímu kontaktu pozvat na seminář. Goldmann byl tím pádem zařazen do akademické sféry, protože se s Klausem potkali v EÚ ČSAV. Sucharda je počítán do sféry SBČS, jelikož byl společně s Klausem mezi lety 1971–1979 zaměstnán v bance.

¹⁰⁹ Tento detail mi sdělil při osobním pohovoru Václav Klaus.

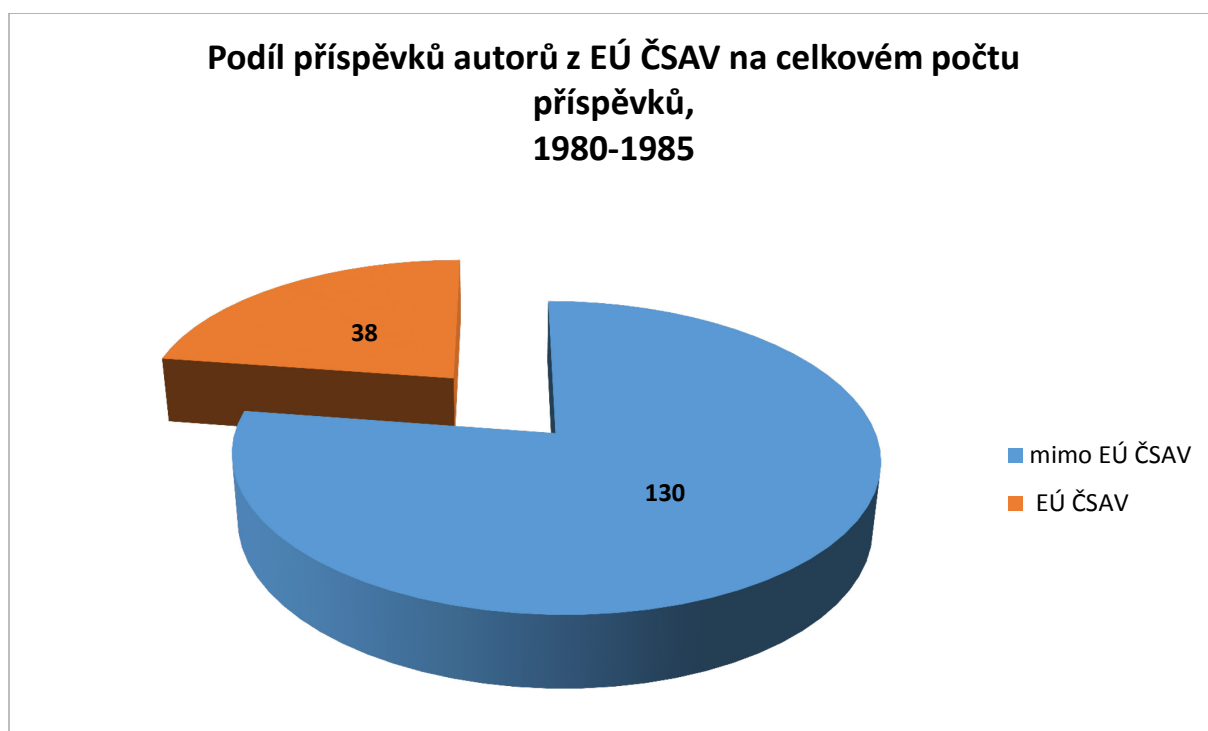
v některých případech lidé, se kterými se znal z EÚ ČSAV, z časů, kdy v ústavu Václav Klaus působil. S Lubomírem Mlčochem, Josefou Kreuterem a Foglem, Václavem Kupkou a Milošem Zemanem navíc společně publikovali už v 60. letech do sborníku Klubu mladých ekonomů (zkráceně KMEN) při Československé společnosti ekonomické, jíž byl Šik ředitelem.¹¹⁰ Klaus byl tehdy prezidentem celého klubu.

---

¹¹⁰ *Kmen: Symposium o podniku*, Praha: Ekonomický ústav ČSAV, 1968.

Pokud se podíváme na výšeč počtu příspěvků referentů z EÚ ČSAV (viz graf č. 7) a jemu přidružených pracovišť¹¹¹, tak zjistíme, že jejich příspěvky tvořily zhruba čtvrtinu všech referátů ve sbornících. Pokud k nim však připočítáme i příspěvky Václava Klause (18), zjistíme, že tím celkový podíl stoupne na rovnou třetinu (56) všech referátů. A pokud se Klausovi a akademikům připočtou referáty tria Mlčoch, Fogl a Zeman, které společně s Klausem publikovali do sborníku KMENU¹¹², dostáváme se celkově na 65 příspěvků. Referenti spojení nějakým způsobem s touto akademickou institucí tak tvořili klíčovou součást sledované skupiny a dosah jejich myšlenek byl tím pádem značný. O to zajímavější to je, když si uvědomíme, že se tato skupina z části překrývá s budoucími elitními představiteli polistopadové éry.

Graf č. 7 Podíl referentů z EÚ ČSAV na sbornících

Zdroj: Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1980 – Sborník referátů č. 2, 1985. (vlastní úprava).

¹¹¹ Jejich jmenný seznam je taktéž uveden v příloze práce

¹¹² K nim je možné samozřejmě počítat Karla Koubu, Šikova nástupce, ale protože ve zmíněném sborníku příspěvek nemá, nebyl do tohoto výčtu zařazen. Ve sbornících má navíc jediný referát, což by na celkovém obrazu důležitosti celé skupiny mnoho nezměnilo.

Závěr

Důvodů, proč jsem se rozhodl ve své práci sborníky kvantifikovat a upřednostnil tak metodu prosopografie na místo důkladné obsahové analýzy, je několik. V první řadě mě k tomu vedlo zamyšlení nad zmínkou, kterou nalezneme ve spisu StB. Když se o semináře začala zajímat vyšší místa, uvedl Klaus ke sborníkům podle odposlechů, že *ve sbornících nemůže nikdo nic najít, na to, že si dává pozor*.¹¹³ Autoři si ve sledovaném období vzhledem k podstatě vládnoucího režimu pochopitelně dávali pozor, co do svých referátů píšou. A pokud přesto v psaném textu někde referáty překročily únosnou mez, Klaus zřejmě jako jediný editor sborníků¹¹⁴ zasáhl a texty upravil tak, aby vypadaly neškodně.

Na druhou stranu je nutné upozornit, že Klaus mnoho svých textů ze seminářů a některé další, které ve sbornících zahrnuté nejsou, v roce 1991 vydal v knize *Ekonomická věda a ekonomická reforma*.¹¹⁵ Důležité je, že texty v knize jsou do písmene totožné s texty ze sborníků, což Klaus sám v rozhovoru s Karlem Hvizďalou potvrzuje.¹¹⁶ Jeho tvrzení jsem ověřil komparací obou zdrojů textu a Klaus mluví pravdu. Texty jsou skutečně totožné a je nutno dodat, že bez jakékoliv úpravy publikovat svoje texty z dob socialismu po roce 1989 skutečně nemohl každý. Na druhou se zde však otevírá otázka, jak moc odpovídaly realitě texty ostatních autorů. Dle mého mínění mohl Klaus v určitých místech texty editovat tak, aby působily na první pohled nezávadně, což není nic zavrženíhodného. Jedná se pouze o pochopitelnou ochranu před perzekucí z vyšších míst. Texty dalších seminaristů však nelze brát jako stoprocentně autentické po obsahové stránce.

Dalším hlediskem, jak je možné sborníky zkoumat, je diskurz, který se v nich objevuje. Hvizďala ve zmíněném rozhovoru s Klausem říká, že na sbornících je pozoruhodný především jejich jazyk, který je úplně jiný, a hlavně nesignalizuje žádnou loajalitu vládnoucí moci.¹¹⁷ Vzhledem k jejich tematické náplni tak bylo pochopitelné, že StB měla eminentní zájem na zavření seminářů. Otázkou je, zda čtenáři sborníků při čtení nevkládají vzhledem k autorství prací do svého porozumění a vnímání textu znalosti budoucích událostí a klíčový vliv účastníků semináře na ekonomickou reformu devadesátých let. Na druhé straně to může signalizovat rozpad oficiálního jazyka v osmdesátých letech, o kterém se zmiňuje Pullmann

---

¹¹³ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 9.

¹¹⁴ Informaci, že byl jediným editorem mi Klaus sdělil při osobním pohovoru.

¹¹⁵ KLAUS, Václav. *Ekonomická věda a ekonomická reforma: (statě, eseje)*. Praha: Gennex, 1991.

¹¹⁶ KLAUS, Václav a HVÍŽĎALA, Karel. *První zprava: [rozhovor s Václavem Klausem]*, s. 28.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 27.

v *Konci experimentu*.¹¹⁸ Diskurzivní analýza příspěvků ve sbornících tak podle mého názoru může být validní, ale jedná se o metodu vhodnější spíše pro periodika než texty akademického charakteru.

Oproti tomu údaje jako jméno, pracoviště nebo samotná publikace textu ve sborníku dle mého přesvědčení pisatele žádným způsobem nestigmatizovala a nevystavovala ho žádnému nebezpečí perzekuce ze strany státu. A ačkoliv byly semináře v roce 1986 nakonec uzavřeny, ze všech jeho účastníků byl postižen pouze Václav Klaus. Hlubkovou analýzu ekonomického přínosu jednotlivých příspěvků nechám na dalších badatelích, protože míra odbornosti vyžadující hlubší zkoumání přesahuje mé skromné znalosti v tomto oboru, a navíc, jak už bylo řečeno na začátku, vyžaduje prameny z fondů, které dosud nebyly vydány. Otázkou je, jaké prameny se mohou v archivech skrývat. Po rozhovorech s pamětníky a účastníky seminářů se domnívám, že prameny použité v této práci jsou jedinými dostupnými písemnostmi dochovanými ze seminářů.¹¹⁹

To však neznamená, že příspěvky ve sbornících jsou bezcenné. Důležité z mého pohledu je, že v seznamu literatury u téměř každého referátu (a třeba i pozvánek) je zřejmé, že účastníci používali ke studiu a tvorbě textů západní cizojazyčnou literaturu. O její dostupnosti například v knihovně EÚ ČSAV se zmiňuje z pamětníků mimo jiné Dušan Tříška.¹²⁰ Nebylo to ovšem tak, že ekonomové v té době měli k dispozici absolutně všechny knihy ekonomického myšlení kapitalistických autorů. O tom, že v tomto oboru panovaly určité restriktce svědčí fakt, že samizdatový překlad Hayekovy *Cesty do otroctví* z pera Tomáše Ježka vyšel až v roce 1990. Nezapomínejme také na to, že některé tematické okruhy sborníků vyzdvihují pamětníci i zpětně. Kupříkladu příspěvky k metodologii ekonomické vědy, analýzy chování socialistické firmy při plánování a aplikované ekonomické studie z oblasti zahraničního obchodu.¹²¹ A samozřejmě nezapomínejme zejména na texty představující západní ekonomii, a to především přibližování díla nositelů Nobelovy ceny za ekonomii.¹²²

---

¹¹⁸ PULLMANN, Michal. *Konec experimentu: přestavba a pád komunismu v Československu*, s. 217-232.

¹¹⁹ Pamětníci se shodují na tom, že ze seminářů se nepožizovaly žádné seznamy účastníků (ty si mohla pořizovat StB, ale byly společně s některými dalšími písemnostmi po uzavření vyšetřování zničena), stenografické záznamy, ani cokoliv jiného. Po konzultaci s archivem ČNB se domnívám, že ani zpracování fondu SBČS nemůže přinést žádné nové materiály stěžejní pro výzkum těchto sezení.

¹²⁰ TŘÍŠKA, Dušan: Několik poznámek ke vzniku a imperiálním ambicím ekonomické vědy v České republice. In: Kolektiv autorů, Václavu Klausovi: Festschrift k významnému životnímu jubileu, s. 292–297.

¹²¹ DYBA, Karel: *K otázce hloubky, délky a charakteru transformační recese*. In: Kolektiv autorů. *Václavu Klausovi: Festschrift k významnému životnímu jubileu*, s. 57.

¹²² GERŠL, Adam. *Ekonomické myšlení Václava Klause do roku 1990*, s. 88.

Proč právě tady?

Odpověď na otázku, proč se tato směs odborníků vytvořila právě na Klausových seminářích, je nasnadě. Vliv na to samozřejmě mělo místo konání. Praha byla mocenským, správním, akademickým i finančním centrem Československa. Koncentrace tolika vysoce postavených a kvalifikovaných pracovníků na tak malé ploše by mohla být těžko možná v jiném městě republiky. Svoji roli také nesporně sehrála osobnost Václava Klause, který měl touhu se neustále zdokonalovat, šířit své myšlenky a měl potřebu mít pro své názory publikum.

Ježek na Klause v té době vzpomíná v podobném duchu: „*Klaus byl navíc zaměřen vždycky na organizování té naší skupiny, na vtahování nových lidí a kritické čtení jejich prací, kdežto já jsem tuto ambici nikdy neměl. Já jsem vždycky naopak inklinoval k tomu na chvíli odejít, dát si pauzu, věnovat se nějakému problému. Klaus měl vždycky potřebu publika, chtěl se před lidmi ukázat, ale zároveň je stmelovat, organizovat a dávat do kupy. To je jeho bytostná potřeba, takový on prostě je. Kdykoliv napsal nějaký text, okamžitě ho všem rozdal. Zkoušel lidi, jestli už četli tuhleto věc nebo viděli támhleto film, a když ho zpravidla neviděli, tak se strašně mlátil do čela, jak je možný, že jsou tak blbý, a ještě ho neviděli. Nikdo už nespočítá lidi, které tímhle způsobem přinutil, něco si přečíst a vyrovnat se mu. Jenomže on je druhý den ráno praštil přes hlavu zase něčím novým. Takovéto provokování, to je přesně jeho styl. Tato jeho role, viděno z jiného pohledu, byla velice užitečná. To jeho věčné provokování fungovalo myšlenkový katalyzátor.*¹²³ Tento úryvek dokazuje, že Ježek zpětně vidí celou skupinu jako propojenou pomocí intelektuálního kapitálu, jehož přenos Klaus svojí rolí povážlivě akceleruje.

Semináře také Václava Klause připravily na budoucí politickou kariéru. Nejenže v jejich účastnících našel Klaus ideově spřízněné společníky a budoucí blízké spolupracovníky, ale také si mohl během referátů a diskuzí vyzkoušet sílu argumentů svých protivníků z řad zastánců socialismu a tzv. třetí cesty. Zároveň tak posiloval své přesvědčení o nemožnosti reformy systému v rámci centrálně plánovaného hospodářství a nutnosti jeho nahrazení tržním hospodářstvím západního typu. Domnívám se, že i díky těmto zkušenostem byl schopen obě oponentní ekonomické koncepce po roce 1990 razantně odmítnout. Není tak náhodou, že z účastníků seminářů se rekrutovalo hned pět ministrů jeho vlád a mnoho dalších významných figur polistopadového režimu.

---

¹²³ HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*, s. 44-45.

Klaus a Šik spolu v EÚ ČSAV

Primárním cílem této kapitoly je ukázat, jaký byl postoj tvrdého jádra budoucích bankovních seminářů, speciálně Václava Klause, vůči pokusu o ekonomickou reformu Oty Šika v šedesátých letech. Hlavními prameny použitými v této kapitole je sborník Klubu mladých ekonomů¹²⁴ a avízo z rozhovoru, který někteří členové organizace dali Českému rozhlasu v srpnu 1968.¹²⁵ Hlavní těžiště mé práce však neleží v době předsrpnového Československa. K tomuto období odkazuji čtenáře na práce Karla Kaplana¹²⁶ a monografii Jiřího Suka¹²⁷. Přesto je však nutné pro potřebu studie zařadit do kapitoly alespoň krátký nástin Šikovy ekonomické reformy spojené s pražským jarem.

Podstata reformy 60. let

Během 60. let v duchu liberalizačních tendencí ve společnosti bylo možné začít pokládat otázky doposud tabuizované a formulovat odvážnější hypotézy, i co se ekonomické teorie týká. „*Ota Šik v přímé polemice se Stalinem, v duchu klasické smithovské a Marxovy ekonomie, odvodil příčiny zbožní výroby (trhu) z rozvinuté dělby práce v industriální společnosti, rehabilitoval kategorii podnikových zájmů a jejich diferenciaci i rozpornost.*“¹²⁸ Aktuálním tématem se tedy zdálo být to, čemu dnešní mikroekonomie říká teorie firmy, tehdy nazývané teorie socialistického podniku. Pro účely této práce zde uvedu značně zjednodušující vzhled do této problematiky.

Pro tehdejší anglosaskou ekonomii, která je dnes v podstatě většinovým pohledem, je cíl podniku (firmy) jasně daný, je to maximalizace zisku. Zisk je z definice maximalizován při takovém objemu produkce, kde se mezní náklady na jednotku produkce rovnají mezním výnosům z této jednotky. Tím se docílí nejefektivnějšího nakládání se vstupy, vzhledem k objemu výstupu, tedy neplýtvá se zdroji, hospodaří se efektivně. Zavedenou praxí v socialistickém bloku však místo toho byla orientace na maximalizaci objemových ukazatelů, což v praxi znamenalo najímání výrobních faktorů do té míry, dokud to mělo být sebemenší vliv na růst těchto objemových ukazatelů (množství výstupu). To nevyhnutelně

---

¹²⁴ Kmen: *Symposium o podniku*, Praha: Ekonomický ústav ČSAV, 1968.

¹²⁵ TOMEŠ, Jan. Mladí ekonomové s mladými myšlenkami. In: *Československý rozhlas*, Praha: Orbis, 1968, 34/1968, s. 2.

¹²⁶ KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968*. Brno: Doplněk, 2000. a KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968*. Brno: Doplněk, 2002.

¹²⁷ SUK, Jiří. *Veřejné záchodky ze zlata: konflikt mezi komunistickým utopismem a ekonomickou racionalitou v předsrpnovém Československu*. Praha: Prostor, 2016.

¹²⁸ ŠULC, Zdislav. *Stručné dějiny ekonomických reforem v Československu (České republice) 1945-1995*. Vyd. 2. Brno: Doplněk, 1998, s. 34.

vedlo k ne hospodárnému nakládání se zdroji, protože motivace vedení podniku v tomto nastavení tvořila „věčně hladovou“ poptávku po výrobních faktorech.¹²⁹ Plánovači se tím pádem potýkali s problémem informační asymetrie, kdy museli zvažovat, kolik zdrojů přidělit podnikům, jejichž motivací bylo získat maximum možného, bez ohledu na ceny či vzácnost jednotlivých zdrojů. Vystávaly tedy velmi složité otázky, jako například do jaké míry je popsáný typ chování podniku možné usměrnit k efektivnějšímu chodu v rámci centrálně plánovaného hospodářství.¹³⁰

Ježek celé období hodnotí takto: „*Celé dějiny ekonomické reformy 60. let jsou vlastně dějinami pokusů o nalezení mechanismu hmotné zainteresovanosti (...) snažil jsem se obnažit tu logickou prázdnotu, že když mzdy to dělat nemohou, protože mají svou vlastní logiku utváření, že to musí být zisk a lidé s ním spojení. Slovo kapitalista však padnout nemohlo. Součástí naší profese bylo umět říci věci bez použití zakázaných slov.*“¹³¹

Hlavní pozornost reformních ekonomů se soustředila na nalezení cenového mechanismu založeného na myšlence pružných cen, které by odpovídaly skutečné poptávce a nabídce na trhu, a to nejen spotřebním, ale i trhu kapitálu a na trhu práce. Nejednalo se však o ceny v dnešním slova smyslu, které jsou utvářeny trhem, nýbrž o plánované ceny, jejichž rovnovážnost měli plánovači zajistit vhodnou volbou vzájemných relací odpovídajících nabídce a poptávce a neustálou centrální korekcí.¹³²

To vše lze označit za snahu o reformu v rámci systému. Václav Klaus a lidé z jeho okolí však toto parciální řešení odmítali a tvrdili, že změna musí být systémová a komplexní, má-li být účinná.¹³³

KMEN

Vraťme se však zpátky ke Klausovi. Zajímavé je, že v pramenech se nám dochoval dopis, podepsaný Šikem, kterým EÚ ČSAV přijímá Klause do svých řad.¹³⁴ Klaus pak do ústavu nastoupil ve stejný den jako jeho přítel ze střední školy Tomáše Ježek.¹³⁵ Ve svazku StB

---

¹²⁹ Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1980, s. 55.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*, s. 46.

¹³² ŠULC, Zdislav. *Stručné dějiny ekonomických reform...*, s. 36.

¹³³ TOMEŠ, Jan. Mladí ekonomové s mladými myšlenkami. In: *Československý rozhlas*, Praha: Orbis, 1968, 34/1968, s. 2.

¹³⁴ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 1. část, s. 30.

¹³⁵ KLAUS Václav, JÜNGLING Petr, KOUDELA Tomáš a ŽANTOVSKÝ Petr. *Tak pravil Václav Klaus*, s. 9.

nalezneme také kompletní rozpis zahraničních cest Václava Klause.¹³⁶ Díky němu víme, že během svého působení na EÚ ČSAV v šedesátých a na počátku sedmdesátých let strávil v zahraničí celkem třináct a půl měsíce, přičemž během tohoto období navštívil ze západních zemí postupně Francii, Itálii, Rakousko, Spojené státy, ale také třeba Jugoslávii, jejímž systémem samosprávy podniků se hojně zabývali ekonomové na obou stranách železné opony.¹³⁷ Klaus však nebyl logicky jediný z mladých ekonomů, kteří během Šikovy éry v EÚ ČSAV dostali možnost vyjet studovat na západ. Kupříkladu Tomáš Ježek působil celý rok u Evropské hospodářské komise OSN v Ženevě.¹³⁸ Pozoruhodné je, že podle Klause neměly jeho pobyty v Itálii a USA určující charakter pro jeho budoucí ekonomické směřování.¹³⁹ V tomto ohledu naopak zdůrazňuje, že si svoje názory přivezl už z domova: „*To mé jasné nasměrování bylo už z domova, z Prahy. Odráželo dobu a atmosféru naší země a setkání se světem tomu dodávalo spíše patřičné perspektivy než výraznější hloubku.*“¹⁴⁰ Spíše, než čas strávený studiem, tak vidí jako podnětější pro svůj budoucí akademický a politický život různá turné a přednášky, které mu byly v USA hojně nabízeny především v souvislosti s okupací ČSSR vojsky Varšavské smlouvy: „... *turné mezi studenty pro mne asi byla prvním vstupem do politiky. Možná, že tady je kořen toho, že jsem přišel do politiky po roce 1989 se schopností promluvit před tisícovkou lidí v sále do mikrofonu, což u nás na začátku nebylo až tak úplně samozřejmé.*“¹⁴¹

V případě sborníku KMENU se zaměřím na dva příspěvky. Jedním je příspěvek Václava Klause s názvem *Úvaha o vztahu vlastnictví k vnitřní struktuře socialistického podniku*¹⁴² a

---

¹³⁶ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 1. část, s. 39.

¹³⁷ Seznam jednotlivých cest:

1965 Mezinárodní škola mladých ekonomů – Francie, Annecy, 4 týdny Téma akce: Jak překonat bariéry rozvoje.

1966 – Studijní pobyt Ústav pro studium ekonomického rozvoje Neapol – 5 měsíců.

1966 – Studijní pobyt Ekonomický ústav Akademie věd v Bělehradě – Jugoslávie 2 týdny.

1967 – Studijní pobyt EÚ AV NDR v Berlíně – 3 týdny.

1968 – Porada delegátů Mezinárodní problémové komise AV socialistických zemí – Weimar, NDR, 1 týden.

1968 – Seminář Měnová politika a úloha centrální banky – Alpbach Rakousko – 3 týdny, účastníci reprezentanti centrálních bank ze světa.

1969 – Jednoseměstrální pobyt na Cornellské universite v USA 4 měsíce – studium obecné ekonomické teorie, matematické statistiky a ekonometrie.

1969 – Účast na celosvětové konferenci marxistických ekonomů ve Varšavě, Polsko – 1 týden.

1970 – Studijní pobyt v ústavu světové ekonomiky akademie věd SSSR Moskva – 3 týdny, během pobytu několik přednášek v AV a EI v Leningradě.

1970 – Porada delegátů Mezinárodní problémové komise AV socialistických zemí, Varna, Bulharsko, 1 týden.

¹³⁸ JEŽEK, Tomáš. *Ježkovy voči*. Praha: Gasset, 2007, s. 139.

¹³⁹ KLAUS Václav, JÜNGLING Petr, KOUDELA Tomáš a ŽANTOVSKÝ Petr. *Tak pravil Václav Klaus*, s. 10.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 11.

¹⁴² KLAUS, Václav. *Úvaha o vztahu vlastnictví k vnitřní struktuře socialistického podniku*. In: *Kmen: Symposium o podniku*, s. 41–51.

druhým článkem Lubomíra Mlčocha *Socialistický podnik a racionální hospodářství*.¹⁴³ Na důvody, které ho vedly k založení Klubu mladých ekonomů vzpomíná Klaus o třicet let později takto: „*Generace přicházející se vždycky střetávají s generacemi odcházejícími a já jsem se automaticky stal přirozeným vůdcem tehdejší mladé generace, generace, která vystudovala v šedesátých letech, oproti generaci let padesátých nebo – v době Oty Šika doznívajícím – názorům ještě starším. I proto jsem v roce 1968 založil první organizaci, kterou jsem kdy založil, Klub mladých ekonomů, nebo KMEN, a stal jsem se jeho 'prezidentem'. Byla to organizace, která měla tehdy asi 350 členů.*“ S tímto gassetovským deterministickým vlivem generace na dynamiku doby se setkáme v podobném pojetí také u avíza rozhovoru v Československého rozhlasu.¹⁴⁴

Nejprve k příspěvku Lubomíra Mlčocha, který se také objevil ve sborníku KMENu. Zabývá se, tak jako ostatní, socialistickým podnikem. Mlčoch musel během normalizačních čistek opustit Vysokou školu ekonomickou a místo toho byl zaměstnán v Tesle, což mělo za následek, že měl kontakt s reálnou podobou socialistického podniku.¹⁴⁵ Na téma podniku napsal Mlčoch ještě jako zaměstnanec VŠE povážlivé množství textů, jejichž hlavní myšlenky byly destilovány v publikaci pro Graduační školu EÚ, a Kupka s Klackem je shrnují takto:

„- *odmítá pojetí (socialistického) podniku jako pasivního vykonavatele rozhodnutí nadřízených orgánů a tedy přiznává podniku ekonomickou subjektivitu,*

- *zároveň odmítá představu makroekonomické racionality systému, který by ignoroval mikroekonomickou racionalitu podniků (princip racionálního hospodaření),*

- *vnější prostředí podniku charakterizuje jako netržní, s různou mírou ne-parametričnosti,*

- *příčemž interakce mezi podniky a centrálními orgány v předeterminované struktuře cílů a úkolů má charakter smlouvání (licitace), při níž podnik využívá svých informačních toků.*

Jakkoliv dnes může někdo s despektem tvrdit, že je to konstatování samozřejmé, před padesáti lety bylo zásadní a navíc riskantní.“¹⁴⁶

---

¹⁴³ MLČOCH, Lubomír, *Socialistický podnik a racionální hospodaření*. In: *Kmen: Symposium o podniku*, s. 69–81.

¹⁴⁴ Podobně s pojmem generace pracuje španělský filosof José Ortega y Gasset v jedné ze svých knih: ORTEGA Y GASSET, José. *Úkol naší doby*. Praha: Mladá fronta, 1969.

¹⁴⁵ KLACEK, Jan, KUPKA, Václav. *Obroda české ekonomie. Pražské jaro v Ekonomickém ústavu*, s. 48. [nepublikováno]

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 49.

Ve svém příspěvku ve sborníku KMENU se věnuje třem různým koncepcím socialistického podniku, avšak na konci stojí jeho neradostné konstatování: „*Celá tato stať může vyvolávat skepsi nebo vcelku oprávněné výtky pro nekonstruktivní přístup. Avšak i pouhé kritické zamyšlení nad problémem může být někdy užitečnější než vytváření vlastních koncepcí za každou cenu.*“¹⁴⁷ Z myšlenkového obsahu i této autorovy poznámky můžeme mezi řádky vytušit přesvědčení o nemožnosti reformovat současný systém, což potvrzují i Klacek s Kupkou ve svém článku díky krátké poznámce o zmíněném textu pro Graduační školu EÚ¹⁴⁸: „*V další části textu Mlčoch pokračuje, když aplikuje teorii na tehdy dominantní ukazatel hrubé výroby a komparuje chování socialistického podniku s chováním soukromé firmy maximalizující zisk. Výsledkem analýzy je 'drsné' konstatování, verifikující domněnky jak týmu Šikových reformátorů, tak i Goldmannových makroekonomů*¹⁴⁹: '*marginální produktivity variabilních výrobních činitelů jsou ... nižší ... než v rovnovážné situaci podniku ziskového, a rovnovážný stav centralistického podniku znamená vyšší úroveň nákladů.*' Suma sumárum „*srovnatelný podíl výrobní spotřeby v produktu je ... vyšší než u podniku ziskového.*“¹⁵⁰

Klaus ve svém článku rozebírá dvě existující předlohy fungování podniku v socialismu. Klíčovou pasáží jeho článku je tato krátká pasáž: „*Socialistická ekonomika může mít oba druhy společenského vlastnictví, může si je dokonce měnit a vybrati si takovou formu vlastnictví, která je z hlediska priorit a cílů této společnosti nejefektivnější, protože se mi zdá, že nejdůležitější není vlastnictví, ale jeho důsledky.*“¹⁵¹ Funkčnost podniku tak podle něj závisí na vlastnictví.¹⁵² Geršl studii komentuje takto: „*Pak Klaus vyjmenovává (poměrně precizně) jednotlivé výhody a nevýhody obou modelů se závěrem, že konečným řešením bude jistá forma kompromisu (a doufá, že to bude ta, která vezme spíše výhody modelů a minimalizuje nevýhody). ... zde Klaus vůbec neuvádí možnost soukromého vlastnictví, a to ani jako teoreticky úspěšnou a funkční, avšak politicky neprůchodnou variantu. Je pravdou, že na druhou stranu ani nekritizuje soukromé vlastnictví, prostě se k němu nevyjadřuje jako k potenciální variantě. Tak odvážné myšlenky se ještě v 60. letech pravděpodobně*

---

¹⁴⁷ MLČOCH, Lubomír, *Socialistický podnik a racionální hospodaření*. In: *Kmen: Symposium o podniku*, s. 81.

¹⁴⁸ KLACEK, Jan, KUPKA, Václav. *Obroda české ekonomie. Pražské jaro v Ekonomickém ústavu*, s. 49-50. [nepublikováno]

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ MLČOCH, Lubomír. *Teorie firmy*, učební materiál Graduační školy, Praha: EÚ ČSAV, 1970, s. 218-219 (doslovná citace převzata z Klackovi a Kupkovi studie)

¹⁵¹ KLAUS, Václav. *Úvaha o vztahu vlastnictví k vnitřní struktuře socialistického podniku*. In: *Kmen: Symposium o podniku*, s. 46.

¹⁵² GERŠL, Adam. *Ekonomické myšlení Václava Klause do roku 1990*, s. 54.

*neprobíraly.*¹⁵³ Tuto Klausovu opatrnost později potvrzuje i Ježek: „*On (Klaus) vždycky říkal: jsme teď a tady, a musíme se starat o to, aby to fungovalo co nejlépe v rámci daných omezení. Proto také odmítal hovořit ještě v říjnu a listopadu 89 o soukromém vlastnictví, neboli odmítal hovořit o světě, který je sice hezký, ale není na dosah.*“¹⁵⁴

KMEN se představuje

Sborník *Symposium o podniku* však nebyl jediným výrazným veřejným vystoupením KMENU v době předsrpnového Československa. Trojice jeho členů – Miroslav Toms, Jan Klacek a Václav Klaus – poskytla v srpnu 1968 odvážné interview Československému rozhlasu moderované Ing. J. Tomešem (autorem avíza).¹⁵⁵ Klaus a Klacek budou poté společně publikovat do sborníků bankovních seminářů a setkají se i v politice, jak už bylo naznačeno výše – jeden v barvách ODS, druhý za ČSSD. Pořad s názvem *Klub mladých ekonomů zahajuje* měl být odvysílán ve čtvrtek v 17:05.¹⁵⁶ Nikdy k tomu však nedošlo, jelikož den předtím, ve středu 21. srpna 1968, obsadily Československo vojska Varšavské smlouvy.

Zda nebylo interview odvysíláno z důvodu jeho přílišné citlivosti na pokyn pracovníků rozhlasu, nebo instrukcí vyšších míst už se nikdy nedozvíme. Záznam předtočeného interview pravděpodobně neexistuje.¹⁵⁷ Do dnešní doby se tak dochovalo pouze avízo a svědectví Václava Klause, který na rozhovor vzpomíná v interview pro MF Dnes po necelých 40 letech takto: „*V KMENU jsme byli velmi radikální a bouřliví. Natočil jsem se dvěma třemi kolegy půlhodinový rozhovor na téma útoku na reformu zprava. A řekli jsme tam neuvěřitelně agresivní slova na tehdejší dobu. Tenkrát existoval týdeník Československý rozhlas, kde dopředu uveřejnili avízo, na co se mohou posluchači těšit. A když jsem viděl program a v něm informaci o tom rozhovoru, říkal jsem si, to bude neuvěřitelný skandál. Absurditou je, že to byl poslední výtisk před 21. srpnem, takže samozřejmě ten rozhovor už nebyl potom odvysílán. To je dnes jen takový střípek, ale tenkrát, když jsem viděl dopředu oznámení o tom rozhovoru, říkal jsem si: 'To bude pěkná mela'.*“¹⁵⁸

---

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*, s. 37.

¹⁵⁵ TOMEŠ, Jan. Mladí ekonomové s mladými myšlenkami. In: *Československý rozhlas*, Praha: Orbis, 1968, 34/1968, s. 2.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Tuto informaci mi poskytli pracovníci archivu ČRo, kteří mi pomohli dohledat alespoň avízo. Nevylučují, že kopie rozhovoru někde v hlubinách archivu existuje, ale najít ji v kilometrech záznamů velmi obtížné, časově náročné a takřka nemožné.

¹⁵⁸ NAVARA, Luděk. Prezident Klaus: Dubčekovi jsem nevěřil [online].[cit. 06.07.2018]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/prezident-klaus-dubcekovi-jsem-neveril-fcg-domaci.aspx?c=A050821_203001_domaci_miz

Tato kratičká ukázka, která nakonec zřejmě jako jediná z rozhovoru přežila, je však i po 50 letech od jejího publikování fascinujícím náhledem do myšlení tehdejší mladé generace ekonomů. Že se editorovi textu zdál rozhovor už tehdy velmi provokativní, můžeme soudit z části posledního odstavce, kde upozorňuje: „*Myšlenky, které uvádíme, jsou pochopitelně vytrženy ze souvislostí a tak se může stát, že jim čtenář bude přikládat jiný význam. Jde nám však jenom o ilustraci pořadu, chceme pouze naznačit 'o č e m b u d e ř e č' (sic!)*“.¹⁵⁹ Avizovaný obsah rozhovoru je vypsán v bodech, z nichž některé zde okomentuji. I vzhledem k autorově varování je zde uvádím v doslovném přepisu:

„*Dřívější hlavní ekonomická opozice v čele s profesorem Šikem se stala oficiální a je třeba vytvořit jakousi oponenturu, jakousi kritiku.*“¹⁶⁰ Šik a jeho spolupracovníci se stali z avantgardy ekonomických kruhů jejím hlavním proudem, takže mladá generace kolem Klause cítí potřebu se vůči němu vymezit a kritizovat. Tato potřeba dle mého názoru pramení z generačního předělu mezi oběma tábory.

„*Soudobá politická ekonomie, v Marxově slova smyslu, začíná být něčím poněkud odlišným, od soustavy ekonomické teorie, která by byla potřebná pro řízení národního hospodářství.*“ Klasická Marxova ekonomie dnes již podle členů KMENU není vhodným nástrojem pro správu hospodářství.

„*Chtěli bychom si dovolit luxus akademické diskuze, který zatím nebyl možný.*“ Volání po akademické diskusi, kde by se mohli volně střetávat myšlenkoví oponenti. Akademická diskuze, totiž měla i v 60. letech určité hranice, které nebylo radno překračovat – viz Klausova opatrnost ve vyjadřování o soukromém vlastnictví, která se táhne až hluboko do 80. let.

„*Existuje paradoxní situace způsobená tím, že na obecnou soustavu znalostí, víceméně v ortodoxním pojetí, je nakupena řada moderních analytických názorů, které jsou mnohdy v rozporu s tím, co platí v té obecnější soustavě.*“ Soudím, že jde o kritiku, že tehdejší ekonomové se snaží svázat chod podniků s určitou kvantifikovatelnou veličinou, ale nesmí to být zisk, tak jako v kapitalismu, což v praxi znamená, že se vytvořil nefunkční hybrid zastaralé ekonomické ideologie a moderních metod. Pro funkčnost ekonomiky jsou nezbytným předpokladem tržně tvořené ceny, které v modelu socialistické ekonomiky neexistovaly.

---

¹⁵⁹ TOMEŠ, Jan. Mladí ekonomové s mladými myšlenkami. In: *Československý rozhlas*, Praha: Orbis, 1968, 34/1968, s. 2.

¹⁶⁰ Tamtéž.

„Stačí nám takový trh, jaký se zatím u nás rozvíjí? Pod slovem trh chápeme pouze trh zboží, nikoliv trh práce a kapitálu...“ Opatrné nakousnutí toho, zda není potřeba rozšířit trh zboží (tak jak se to plánovalo v rámci ekonomické reformy) také na práci a kapitál, což by fakticky znamenalo zavedení trhu v soustavě socialistického hospodářství. Aplikace této kritiky do praxe by, dle mého názoru, znamenala vznik jakéhosi smíšeného systému autoritativního mocenského centra s velmi málo regulovaným kapitalismem, tak jak to dnes vidíme v Číně. Toto je dle mého názoru jádro Klausovy kritiky vůči Šikově ekonomické reformě, které bude moci naplno rozvinout po roce 1990, kdy ji veřejně definitivně odmítne a rozhodne se jít cestou zavedení kapitalismu společně s dalšími mladými ekonomy let šedesátých. Přejde mi vhodné zmínit, že v době poskytování tohoto rozhovoru bylo Václavu Klausovi pouhých 27 let, avšak podle všeho měl v té době už zcela jasno o svém dalším myšlenkovém směřování a přesvědčení o nefunkčnosti socialistického modelu ekonomiky.

Na závěr je nutné opětovně zmínit, že kromě Mlčocha a Klause ve sborníku KMENU publikovali svoje studie také Josef Kreuter, Václav Kupka, Josef Fogl a Miloš Zeman, kteří budou později součástí tvrdého jádra Klausových seminářů v bance. Že mezi oběma skupinami existuje velká propojenost a Klaus na tuto organizaci nikdy nezapomněl, svědčí fakt, že Klaus v roce 2001 na jedné akci Mladých konzervativců (mládežnické organizace ODS) vzpomíná: „... protože se pamatuji, že jsem před dobou, která se mi zdá skoro nedávnou, zakládal KMEN, Klub mladých ekonomů, a že se dlouhou dobu skupinka ekonomů kolem mě nazývala Mladí ekonomové, i když jsme stárli. Někdy v závěru 70. let jsme udělali seminář, takový ne zcela veřejný, a nazvali jsme ho Mladí ekonomové po deseti letech a v roce 1986 jsme udělali v rámci mnou organizovaných bankovních seminářů VTS seminář s názvem Mladí ekonomové po dvaceti letech. Dneska je to tedy Mladí ekonomové po třiceti letech nebo snad už i více.¹⁶¹ Jakékoliv informace jako datum, čas, nebo místo semináře *Mladí ekonomové po dvaceti letech* se nám nezachovaly ani ve sbornících, ani ve spisu StB. Nicméně v již zmiňované knize *Ekonomická věda a ekonomická reforma* z roku 1991 najdeme alespoň text, který si Klaus pro toto setkání připravil.¹⁶² Předpokládám tedy, že se uskutečnilo, což dokazuje, že i během mnou sledovaného období bývalí členové KMENU rádi vzpomínali na staré časy a nebránili se setkání, opět pod patronátem Václava Klause.

---

¹⁶¹ KLAUS, Václav. *Demontáž centrálně plánované ekonomiky a cíle transformace*. [online].[cit.06.07.2018]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/1085>

¹⁶² KLAUS, Václav. *Ekonomická věda a ekonomická reforma: (statě, eseje)*. Praha: Gennex, 1991, s. 215-219.

Odchod z EÚ ČSAV

Klaus tak sice byl výrazným odpůrcem Šikovy teorie, bylo to však odmítání s veškerým respektem a úctou. Byl to totiž Šik a liberální atmosféra v Ekonomickém ústavu ČSAV, co mu podle jeho slov umožnilo od podzimu 1964 zabývat se skutečnou ekonomikou a objevit, že ekonomie je něco úplně jiného, než co ho učili na VŠE.¹⁶³ Šik si navíc Klause jako oponenta velmi vážil. Exprezident po letech vzpomíná, že Šik mu krátce po svém jmenování do pozice místopředsedy vlády dokonce nabídl, aby se stal jedním z jeho poradců.¹⁶⁴ Paradoxně tak učinil v době, kdy už Klaus obeznamoval veřejnost se západní ekonomikou a pokoušel se o aplikaci neoklasické makroekonomické teorie na socialistickou ekonomiku.¹⁶⁵

Václavu Klausovi se po srpnu 1968 v Ekonomickém ústavu vyhnula první velká vlna čistek. Sice byl nestraník, ale zároveň se prakticky nepodílel na Šikově reformě, ke které se stavěl kriticky. Nicméně jeho - byť opatrně formulované - názory stejně nebyly v souladu s postupující normalizací. Při únorové prověrce v roce 1971 mu byl vystaven pracovní politický posudek, který doporučoval jeho přesun do praxe: „... přístup Ing. Klause k teoretickým problémům nebylo možno vždy charakterizovat jako důsledně marxistický. Proto mu bylo po pracovní-politickém pohovoru doporučeno, aby byl na jeden až dva roky vyslán na stáž do hospodářské praxe. Po jejím absolvování a podle jejích výsledků bude znovu posuzována vhodnost jeho návratu mezi teoretické pracovníky ústavu.“¹⁶⁶ Po svém nuceném odchodu z EÚ zamířil Klaus do SBČS. V lednu roku 1974 projevil Klaus snahu se vrátit do EÚ ČSAV, ale dopis s jeho žádostí nebyl kladně posouzen.¹⁶⁷ Václav Klaus tím pádem musel i nadále pokračovat v bance a měl možnost za dalších několik let založit semináře v rámci bankovní ČSVTS. Na své přátele a známé z EÚ ČSAV však, kvůli nucenému odchodu, nezapomněl a byli na jeho sezeních častými hosty. Nechyběli tak staří spolupracovníci jako například Tomáš Ježek a Lubomír Mlčoch, ale přidal se také třeba Dušan Tříška, který byl ve skupině novou, neokoukanou tvář.

---

¹⁶³ KLAUS, Václav a HVÍŽDALA, Karel. *První zprava: [rozhovor s Václavem Klausem]*, s. 28.

¹⁶⁴ NAVARA, Luděk. *Prezident Klaus: Dubčekovi jsem nevěřil*. [online]. [cit. 05.07.2018]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/prezident-klaus-dubcekovi-jsem-neveril-fcg-domaci.aspx?c=A050821_203001_domaci_miz

¹⁶⁵ GERŠL, Adam. *Ekonomické myšlení Václava Klause do roku 1990*, s. 58.

¹⁶⁶ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 2. část, s. 33.

¹⁶⁷ Více k tomu viz strany 12–13.

Semináře pod dohledem

Rozhodl jsem se zařadit do své práce kapitolu věnující se spisu, který si na Klause tajná policie vedla, z důvodu, že je dle mého názoru nutné zprostředkovat pohled na semináře zvenčí. V předešlých dvou kapitolách jsem se totiž opíral kromě pramenů také o to, co o zmíněných setkáních říkali především Klaus a Ježek. Vytěžení svazku StB by mělo vrhnout na zkoumanou problematiku jinou perspektivu, kterou nejsme schopni z memoárů a sborníků odhalit. Tajná policie totiž hned z kraje vyšetřování zavedla u Klause v kanceláři dlouhodobý odposlech a prohledala mu ji.¹⁶⁸ Kromě toho mu v bytě odposlouchávala telefon a v místě bydliště i pracoviště kontrolovala poštu.¹⁶⁹ Spolu s dalšími dokumenty tak měla StB skvělý přehled o všech Klausových aktivitách. Po proniknutí svazku *Kluk* na veřejnost v roce 2007 se kromě novinářů zajímal tímto pramenem zabýval z historického hlediska pouze částečně Jiří Suk ve své knize *Veřejné záchodky ze zlata*, který se Klausovým seminářům částečně věnuje v závěru své práce.¹⁷⁰ Její jádro však leží v 60. letech, a navíc neměl pro psaní kapitoly k dispozici sborníky ze setkání.

Kluk v médiích

Jak už bylo řečeno v úvodu, spis se objevil na veřejnosti poprvé v červnu 2007.¹⁷¹ Událost plnila stránky novin po dva dny, nicméně při zpětném pohledu a studiu klíčových materiálů se čtenář nemůže ubránit pocitu, že novináři do svých článků nebyli schopni přenést mnohavrstevnost unikátního dokumentu a jejich texty tak místo pokusu o důkladnou analýzu působí jako plytká snaha o senzacechtivost za každou cenu. Jak jinak si můžeme vysvětlit, že místo pídění se po tom, co Klaus a spol. skutečně na bankovních seminářích probírali, bylo nejžhavějším tématem to, kdo tehdejšího prezidenta udal.

Janečková o den později, tedy 14. června, sepsala článek, kde identifikovala šest ze sedmi pramenů, které na Klause pro StB sbíraly informace.¹⁷² Z článku zmiňovaných osob je pro naši studii zajímavé, že jedním z agentů StB byl Vlastimil Kraus, který se stal později náměstkem ministra hospodářství Karla Dyby, ale rezort musel po dvou letech kvůli pozitivním lustračním osvědčení opustit.¹⁷³ Kraus má ve sbornících rovné tři příspěvky,

---

¹⁶⁸ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 1. část, s. 47.

¹⁶⁹ Tamtéž, 1. část, s. 21.

¹⁷⁰ SUK, Jiří. *Veřejné záchodky ze zlata: konflikt mezi komunistickým utopismem a ekonomickou racionalitou v předsrpnovém Československu*, s. 275-281

¹⁷¹ JANEČKOVÁ, Zuzana. (Akce Kluk): po Klausovi šla StB. *MF Dnes*. Praha: 13.6. 2007, roč. 17., č. 164, s. 1.

¹⁷² JANEČKOVÁ, Zuzana. Šest lidí, kteří donášeli na Klause. *MF Dnes*. Praha: 14.6. 2007, roč. 17., č. 165, s. 1.

¹⁷³ JANEČKOVÁ, Zuzana. Udavač: S Klausem jsme si tykali. *MF Dnes*. Praha: 14.6. 2007, roč. 17., č. 165, s. 3.

takže patřil k tvrdému jádru seminaristů. Janečkové dokonce poskytl rozhovor, ve kterém o seminářích zpětně tvrdí: „*Sama podstata těch seminářů opravdu byla naprosto nevinná. Dodnes nechápu, proč se o to někdo tehdy zajímal. Asi proto, že tam chodili nějací 'osmašedesátníci'. Možná někoho poděsila jména lidí, kteří tam chodili.*“¹⁷⁴ O své roli „udavače“ tvrdí: „*Byl jsem tázán, zdali vím, co se tam děje, a tak dále. Tam se ale nedělo nic zvláštního. Sám jsem tam párkrát přednášel, a dokonce jsem se v některých případech považoval za spoluorganizátora. Nechápal jsem to jako něco, co by bylo ilegální. Že má StB o tyto akce zájem, jsem se dozvěděl v kuloárech, takže jsem se pak nedivil, když jsem byl osloven jejími příslušníky. Ptali se mě, jestli je pravda, že se těch seminářů občas účastním a co se tam děje.*“ Kraus skutečně po přečtení pramenů nevyprávěl nic dehonestujícího a na popíchnutí redaktorky, že i díky jeho výpovědi tajná policie tušila, kdo semináře navštěvuje, včetně jeho budoucího šéfa Karla Dyby, odpovídá prostě: „*To těžko. Měli prezenční seznamy, proto věděli, kdo tam chodí.*“¹⁷⁵ V podobném duchu se vyjádřil i Václav Kupka, který mi při osobním setkání sdělil, že mu pracovníci StB ukázali při výslechu prezenční listinu účastníků a on nechápal, proč se ho vlastně na účastníky seminářů ptají, když mají jejich jména.¹⁷⁶ Ve jménech dalších informátorů StB ve sbornících nalezneme ještě Karla Zemana a Vladimíra Nachtigala, kteří mají po jednom příspěvku, jejich role v semináři tak nebyla nijak signifikantní. Je samozřejmě relevantní zpětně vést diskuzi o tom, zda je morální udávat své spolupracovníky, ale už nikdo zpětně není schopen dohledat, jakému nátlaku vyslyšení čelili. Za každým svědectvím archivech StB se neskrývá touha ublížit. Kupříkladu Kraus se při otázce, proč se rozhodl s tajnou policií spolupracovat, hájí: „*Protože mi ukázali zatykač. Jezdil jsem ke své sestře do západního Berlína. Když jsem se jednou vrátil, pozvali si mě, protože Státní bezpečnost měla tenkrát pocit, že se v západním Berlíně děje kdovíco. Vybalili na mě, že jsem agentem CIA. Pak následovalo vyhrožování typu: děti, zaměstnání, škola. Vždyť víte, jak to chodilo.*“¹⁷⁷ Osobně si myslím, že v takové chvíli by nátlaku odolal málokdo.

Zajímavé na celém svědectví samozřejmě je, že Kraus ani zpětně na seminářích nevidí nic špatného. Z jeho pohledu je to pochopitelné, ostatně Klaus pořádal celý seminář skrze bankovní ČSVTS, takže mu jeho setkání zastřešovala vážená finanční instituce. Že mu jeho nadřízení v bance nestáli při pořádání seminářů v cestě, vypověděl i Ježek, který doslova

---

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Tuto informaci mi Václav Kupka sdělil při osobním setkání.

¹⁷⁷ JANEČKOVÁ, Zuzana. Udavač: S Klausem jsme si tykali. *MF Dnes*. Praha: 14.6. 2007, roč. 17., č. 165, s. 3.

uvedl, že: „*v bance mu (Klausovi) jdou 'na ruku'*.“¹⁷⁸ Klaus však jistou pololegalitu vnímal, protože na odposleších je zachyceno, že chtěl celou otázku seminářů projednat na výroční schůzi ČSVTS, protože *touží po té legální rovině*.¹⁷⁹ Závadný obsah, který byl StB trnem v oku, však evidentně někteří tehdejší účastníci problematicky nevnímali.

Fakt, že novináři v roce 2007 absolutně netušili, na co narazili, lze nejlépe ukázat na článku Josefa Chuchmy *Bondy, Boudy, byznys? Klaus a StB*.¹⁸⁰ Autor v něm píše: „*Ing. Václav Klaus byl v osmdesátých letech sledován, vyšlo nyní najevo. Byl by div, kdyby sledován nebyl, protože organizovat za Husáka 'jakési' semináře ve vrcholné finanční státní instituci, to nemohlo Státní bezpečnosti ujít. Logika toho je stejně železná, jak železná bývávala pěst dělnické třídy. Sledován byl tehdy jistě leckdo z takzvané šedé zóny, jenže 99,99 procenta oněch 'prokleplých' lidí není dneska tak zajímavých, jako je Ing. Klaus. Tento archivní nález je proto třeba vnímat pouze jako (nepopíratelnou) zajímavost, jako znělé potvrzení toho, co tenkrát bylo víceméně normální.*“ Chuchma, evidentně ale ani nikdo z jeho kolegů, se vlastně nepokoušeli zjistit, co se ve skutečnosti na seminářích dělo.¹⁸¹ Z dnešního pohledu to sice působí jako drobnost, ale vydávat v 80. letech za státní peníze na kvalitním papíře články jako *Co je to monetarismus?*¹⁸² s podrobným seznamem západní literatury, který seznamuje čtenáře se soudobým ekonomickým myšlením na západě, byl revoluční počín. Také to dokazuje, že kroužek ekonomů měl tehdy před svými kolegy mílový náskok ve studiu západní ekonomické vědy.

StB by skutečně dva roky nepořádala celkem rozsáhlé vyšetřování za použití odposlouchávacích technik pro „jakési“ semináře. Ve skutečnosti tak bylo pro média v roce 2007 zajímavější normalizovat celou záležitost ve stylu *tehdy se to dělo skoro každému* a zaměřit se na ty části spisu, které přinesou periodiku na den nebo dva zvýšený odbyt novin. Kromě udavačů se tak novináři ještě zaměřili na propojení s aktuální politickou situací. V Právu tak ve svém článku *Kluk z archívu* jeho autor Pavel Verner vidí neomylnou propojenost s nadcházející prezidentskou volbou (ta se měla konat za necelý rok, v únoru 2008): „*Nepatře do klubu obdivovatelů Václava Klause, přec před ním smekám. Uznejte, zbývá pár měsíců do dne, kdy se máme dovědět jména jeho případných soků do prezidentské volby. Zdá se, že v české kotlině nemá Klaus důstojného soupeře. Má posichrovaný Senát, ve*

---

¹⁷⁸ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 59.

¹⁷⁹ Tamtéž, 3. část, s. 7.

¹⁸⁰ CHUCHMA, Josef. Bondy, Bouda, Byznys? Klaus a StB. *MF Dnes*. Praha: 16.6. 2007, roč. 17., č. 167, s. 10.

¹⁸¹ Podle mnohých dalších detailů jsem si téměř jistý, že ani pozorně nečetli zmíněný spis.

¹⁸² Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1983, s. 11-19.

*Sněmovně jistou ODS i spřátelené lidovce. Mohl by se hodit do klidu a s důstojností monarchy poskytnout parlamentu čest ho znovu zvolit. To by však nesměl být Václav Klaus, muž, jenž nic nenechá náhodě a vždy dokáže překvapit. Co chybělo v jeho životopisu, co ho v očích jisté části veřejnosti stále handicapuje proti všem těm Havlům a Dienstbierům? Přece aktivní odpor k totalitnímu režimu. A tak se z hlubin archivů v pravý čas vynořil svazek, který na něho vedla StB, pátrání nazvané akce Kluk.*¹⁸³ Tato představa je naprosto iluzorní a nejedná se o nic jiného než zneužití historického pramene k politickému boji. Redaktoři MF dne 13. i 14. června ostatně jasně vysvětlili, proč se svazek neobjevil dříve: „*Svazek byl v archivech po celou dobu, byl vedený standardně pod číslem a názvem akce. Právě proto si ho nikdo nevšiml. Všichni měli za to, že materiály na Václava Klause se Státní bezpečnosti podařilo zničit tak jako svazky ostatních prominentů.*“¹⁸⁴ Spojitost mezi nálezem svazku a blížící se prezidentskou volbou se nezakládá na faktech a jedná se, spíš než o cokoli jiného, výplod fantazie.

Janečková ve svém dalším článku o této problematice naznačuje dvě věci: 1) Klausův konsistentní postoj k minulosti, protože tehdejší prezident *se vždy odmítl 'pitvat' v éře komunismu.*¹⁸⁵ 2) Možnou souvislost se zákonem o ÚSTR: „*kteřý (ÚSTR) by měl definitivně zpřístupnit veškeré dokumenty Státní bezpečnosti. Podpoří ho prezident? Hrad zatím nechce dát jasnou odpověď, prezidentské veto se v tomto případě nepředpokládá.*“¹⁸⁶ Janečková však tuto spojitost relativizuje hned vzápětí: „*Klaus se nejspíš zachová stejně jako v roce 1991, když se schvaloval lustrační zákon. I když nepatřil k jeho příznivcům, nakonec přece jen hlasoval pro. 'Vůbec se tehdy nezapojoval do debaty, nezajímalo ho to. Nakonec ale ten zákon samozřejmě podpořil,' vzpomíná tehdejší tvůrce zákona Stanislav Devátý.*“¹⁸⁷ To se skutečně stalo, když Klaus, o necelé dva týdny později, zákon podepsal.¹⁸⁸ Stojí za povšimnutí, že ve zprávě z dílny ČTK už nenajdeme ani zmínku o Klausově spisu, ačkoliv se z archivu vynořil krátce předtím.

Domnívám se však, že jedním z důvodů, proč na dlouhá léta zůstal spis opět ležet v archivu, byla právě mediální reakce, která ovlivnila širokou veřejnost. Jak jsme si ukázali, novináři

---

¹⁸³ VERNER, Pavel. Kluk z archivu. *Právo*. Praha: 14.6. 2007, roč. 16., č. 165., s. 6.

¹⁸⁴ JANEČKOVÁ, Zuzana, VACA, Jan. Otázky kolem svazku Kluk. *MF Dnes*. Praha: 14.6. 2007, roč. 17., č. 165, s. 3.

¹⁸⁵ JANEČKOVÁ, Zuzana. Proč se Klaus nedívá zpátky. *MF Dnes*. Praha: 15.6. 2007, roč. 17., č. 166, s. 2.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Klaus kývl na zkoumání totalitní minulosti [online]. [cit. 6.7. 2018]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/klaus-kyvl-na-zkoumani-totalitni-minulosti-fzm-domaci.aspx?c=A070626_113635_domaci_jan

spíše záležitost banalizovali, hledali senzaci a spojitost s aktuální politickou situací a když se nepotvrdilo ani jedno z toho, celou věc nechali být. Dnes můžeme zřejmě s jistotou říct, že objevení svazku necelý rok před volbami nebylo špinavým trikem, protože po 16. červnu už v médiích nenalezneme o celé záležitosti ani zmínku. Klaus se navíc nikdy necítil, ani nevydával za disidenta, takže ani z tohoto ohledu by nedávalo smysl svazek úmyslně vypouštět do oběhu. Další fakt, který tomuto nahrává je, že režimní postih jeho osoby za pořádání seminářů byl mírný. Klausovi bylo sice z vyšších míst zakázáno pořádání dalších seminářů, ale o práci v bance nepřišel a nikdo mu nebránil v tom, aby od 1. prosince 1987 nastoupil v Prognostickém ústavu ČSAV pod Valtrem Komárkem.¹⁸⁹

Zeman a ti další

Když StB v lednu 1984 zahajovala vyšetřování, jedním z prvotních impulzů bylo, že: „...dochází k pravidelným schůzkám osob mezi něž patří i autoři sborníku vydaného Sportpropagem, který byl označen za nemarxistický a pravicový.“¹⁹⁰ Autor zprávy měl na mysli sborník *Metodologické problémy společenskovedního výzkumu budoucnosti*, kvůli kterému bylo oddělení téhož roku uzavřeno.¹⁹¹ Klaus byl ve zmíněné publikaci autorem stati *K problému paradigmatu ekonomické vědy u nás*, která podle tajné policie budila *dojem ukřivdnosti*.¹⁹² Spoluautorem sborníku byl i Miloš Zeman, který v téže době pořádal vlastní semináře pod hlavičkou ČSVTS. Oba semináře dokonce StB v jedné části vyšetřování spojila: „byly zadokumentovány 2 skupiny (semináře Klause a Zemana) těchto osob, jejich jádro tvoří osoby, kterým bylo v roce 1970 zrušeno členství z KSČ, byly z KSČ vyloučeny nebo jsou antisocialisticky a pravicově zaměřeny.“¹⁹³ Tato představa o propojení obou skupin je však naprosto iluzorní.

Zemanovy semináře byly v 80. letech fakticky pokračováním jeho seminářů z dřívějších dob.¹⁹⁴ Jen tehdejší prognostik vyměnil adresu v Kobylisích za Novotného lávku a zastřešující instituci Sportpropag za ČSVTS.¹⁹⁵ Zeman a Klaus byli dva protipóly tehdejší šedé zóny. Jak už bylo zmíněno, Klaus vzpomíná, že jejich soupeření v politice 90. let mělo kořeny právě na akademické půdě let šedesátých, kdy oba publikovali do sborníku KMENU a pokračovalo

---

¹⁸⁹ KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P.. *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*, s. 351.

¹⁹⁰ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 1. část, s. 7.

¹⁹¹ Sportpropag (1973–1984) [online]. [cit. 7.7. 2018]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sportpropag>

¹⁹² ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 63.

¹⁹³ Tamtéž, 2. část, s. 58.

¹⁹⁴ Tamtéž, 4. část, s. 2.

¹⁹⁵ Tamtéž.

plynule během dalších dvaceti let za socialismu.¹⁹⁶ Podle Kopečka se v Zemanově chování z té doby dají „pozorovat obrysy budoucího Zemanova chování, jak ho poznala veřejnost od přelomu osmdesátých a devadesátých let.“¹⁹⁷ Zmiňuje také při této příležitosti výřečný popis Zemanova kolegy Jiřího Kabeleho: „Do našich pracovních povinností patřilo poslouchat opakované průpovídky a bonmoty šéfa (...) á la 'Soudruzi, naše chyby se nám vrátí jako buzerant!' – údajně snad šlo o citaci tajemníka ÚV KSČ Biřaka. (...) Každý, kdo neměl rád KPM (kompletní prognostické modely – pozn. L. K.) anebo mu nevonělo cokoli jiného, co dělal Zeman, mohl vést na uzavřených poradách i otevřených seminářích svobodně opoziční boj. Ostatně Zeman by si nevážil nikoho, kdo by si v diskusi na něj netroufl.“¹⁹⁸

Na jiném místě spisu se dozvídáme střípek z toho, jak vypadala atmosféra na Zemanových seminářích, od jednoho z konfidentů StB, který se sezení zúčastnil: „Celkové ladění referátů a diskuse charakterizoval Pramen jako snahu o originalitu za každou cenu s agresivními náběhy na vše oficiální. Kritická 'špička' na oficiální vědu a na oblast řízení v ČSST patří k 'dobrému' tónu. Řečníci si dávají většinou záležet na vybraný a stylizovaný projev, a stejně tak, jako ve Sportpropagu se tito verbálně předvádějí.“¹⁹⁹ Soudím z toho, že atmosféra na obou setkáních byla podobná, avšak obě tyto skupiny není možno směšovat. Jak jsme si ukázali v první kapitole, tak Miloš Zeman sice napsal tři příspěvky do sborníků a patřil do tvrdého jádra seminářů, avšak s Klausem se zásadní měrou rozcházel ve svých názorech, což se naplno projevilo v listopadové éře. Zajímavé je, že StB tomuto fiktivnímu propojení věřila i po dvou letech vyšetřování, protože když se začátkem roku 1986 rozhodla jednat a poslala dopis předsedovi České rady ČSVTS Karlu Löblovi, je v dopise zakomponováno upozornění jak na Klausovy semináře, tak Zemanovy.²⁰⁰ Zda StB zamezila také pořádání Zemanových seminářů však už ze spisu není patrné.

Kromě Miloše Zemana se ve spisu setkáváme s dalšími třemi zajímavými postavami – Gabrielou Olmovou, Ritou Klímovou a Karlem Koubou. V případě Karla Kouby se na jeho osobu represivní složky, dle mého názoru, zaměřovaly zbytečně. Sice byl nástupcem Šika v ČSE, a dokonce bydlel po reformátorově emigraci do Švýcarska v jeho bytě²⁰¹, ale Koubova role na seminářích byla epizodní. Nejenže měl ve sbornících pouhý jeden referát, ale

---

¹⁹⁶ KLAUS Václav, JÜNGLING Petr, KOUDELA Tomáš a ŽANTOVSKÝ Petr. *Tak pravil Václav Klaus*, s. 92-93.

¹⁹⁷ KOPEČEK, Lubomír. *Miloš Zeman: příběh talentovaného pragmatika: intelektuál válčí s intelektuály*. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017, s. 25.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 25-26.

¹⁹⁹ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 4. část, s. 2.

²⁰⁰ Tamtéž, 4. část, s. 22.

²⁰¹ Tamtéž, 2. část, s. 56.

hlavně se Klaus a lidé kolem něj s myšlenkami reformních ekonomů dávno rozešli. Klaus s Ježkem dokonce zvažovali, že přestanou Koubu na setkání zvát a Ježka jeho mluvený projev očividně iritoval.²⁰² I když tedy Klaus a spol. v 80. letech už dávno považovali myšlenky Šika a Kouby za překonané, jejich vazby na EÚ ČSAV, vzniklé v reformní době, považovali někteří z nich stále za důležité.

V případě Gabriely Olmové považovala tajná bezpečnost za nebezpečné, že měla kontakty na prof. Vladimíra Kadlece a Chartu 77, mezi kterými měla zprostředkovávat spojení.²⁰³ Olmová však také, stejně jako Kouba, hrála na seminářích minoritní roli, protože ve sbornících má jediný příspěvek, z konce roku 1985. U Rity Klímové je situace složitější. V úryvku z jejího spisu vloženého do Klausovy složky se dozvíme, že s ní Klaus hovořil o pořádání seminářů: „Klímové se Klaus svěřil, že na svém pracovišti v roce 1979 založil skupinu, které se zabývá tvorbou čs. modelu ekonomiky. (...) Klímová jej varovala slovy: 'Ať si dá pozor, nebo že ho zavřou'.²⁰⁴ Klímová má však zásluhu na tom, že se Klaus stal během revoluce součástí Občanského fóra, protože ho v listopadu 1989 přivedla na jeho shromáždění.²⁰⁵

StB se také obávala, že Klaus udržuje spojení s bývalými předními československými ekonomickými teoretiky v zahraničí, ale toto podezření se nepotvrdilo.²⁰⁶ Ani na Klausovy semináře žádní cizinci nechodili.²⁰⁷ Jediným „cizincem“ na semináři byl Slovák maďarského původu Július Horváth. Ježek po letech ve svých memoárech vzpomíná, jak Horváthovi tvrdil, že Klause čeká zářná budoucnost: „Ten (Horváth) může dokázat, že jsem o Klausovi prohlašoval, že bude premiérem, už někdy v polovině 80. let“²⁰⁸ Tuto historku ale není možné dostupných pramenů spolehlivě doložit.

Co se týče zahraničních vlivů, tak na druhou stranu tajná policie zjistila, že Klaus je: „odběratelem ekonomických informací z Federal Reserve Bank of Chicago a Nederlandsche Bank Amsterdam, způsob jakým jmenovaný platí za odběr těchto informací nebyl doposud zjištěn. Klaus má rovněž přístup k časopisu *Econom–Impact*, který vydává ZÚ USA.“²⁰⁹ Klaus přitom držení zahraničních tiskovin nikdy nepopíral. Když v roce 1975, tedy o dekádu dříve,

---

²⁰² Tamtéž, 2. část, s. 1, více k tomu viz str. 13.

²⁰³ Tamtéž, 2. část, s. 58.

²⁰⁴ Tamtéž, 3. část, s. 65.

²⁰⁵ KLAUS Václav, JÜNGLING Petr, KOUDELA Tomáš a ŽANTOVSKÝ Petr. *Tak pravil Václav Klaus*, s. 9.

²⁰⁶ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 62.

²⁰⁷ Tuto informaci mi při osobním pohovoru sdělil Václav Klaus a lze si ji ověřit na základě seznamu účastníků, který je však nekompletní, proto v tomto případě považuji za nutné uvést oba zdroje této informace.

²⁰⁸ HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*, s. 45.

²⁰⁹ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 2. část, s. 32.

místopředsedovi SBČS Ľudovítu Vaškovičovi nahlašoval styky s cizinci z kapitalistických států, jelikož ve Švýcarsku žila jeho sestra s manželem a dětmi, tak otevřeně přiznává, že: „...dostávám pravidelně různé ekonomické a bankovní odborné časopisy a publikace, zejména z USA a Velké Británie, kterými se intenzivně zabývám.“²¹⁰

Na tomto místě je nutné zdůraznit, že Klaus neodešel z EÚ ČSAV úplně. Celou záležitost s tiskovinami popisuje následovně: „Nikdy jsem nevzdal snahu zůstat v akademickém světě, byť samozřejmě v okrajové pozici. A také jsem si zařídil – na tu dobu neskutečný – přísun informací ze světa. Celá 70. léta jsem měl větší přístup k ekonomické literatuře než kdo jiný, protože jako 'melouch' jsem pracoval pro dokumentační oddělení Ekonomického ústav ČSAV a díky známostem, které jsem tam měl z minula, jsem si směl k dokumentování vybrat pět hlavních světových čtvrtletníků z oboru ekonomie. Moje práce spočívala v tom, že jsem doma po večerech psal na speciální tiskopisy do předepsaných rubrik stručné zprávy o každém článku. Když zpráva měla méně než, teď už nevím kolik, snad deset řádek, byly za to tři koruny, a když měla víc, tak za pět korun. Pak jsem do toho časopisu dal nad každý přečtený článek razítko 'dokumentováno' Deset roků jsem takto dokumentoval pět hlavních světových ekonomických časopisů. Znamenalo to také, že jsem ty časopisy dostal do ruky dříve než kdokoli jiný v Československu, byl jsem první, kdo si v nich četl a kdo ekonomickou literaturu, tu opravdu naprosto špičkovou, celá léta po vyhození z Akademie, pečlivě studoval.“²¹¹ Tato vzpomínka vysvětluje budoucí obdiv Václava Klause k Chicagské škole a také způsob, jakým za tiskoviny „platil“. Ostatně když v roce 2006 zemřel Milton Friedman, Klaus byl jediným neameričanem, který při zádušní mši na památku tohoto významného ekonomy a nositele Nobelovy ceny pronesl v lednu 2007 projev v kostele Chicagské univerzity.²¹² V tomto projevu označuje Friedmana *nejvlivnějším ekonomem 20. století*.²¹³ Zpětně vidí tuto příležitost jako největší poctu, které se mu kdy dostalo.²¹⁴

Západní literatura sice nebyla v osmdesátých letech v Akademii nic krajně neobvyklého, otázkou však bylo, kdo se k ní mohl dostat. V tehdejší Univerzitní knihovna existovala například i sbírky *Libri prohibiti*, kam se bylo možné dostat na základě povolení. Považuji za důležité však upozornění, že Klause dělal „dokumentátora“, což byla práce, kterou normálně

---

²¹⁰ Tamtéž, 1. část, s. 36. Klaus zde také přiznává písemný styk s několika dalšími cizinci, se kterými studoval v zahraničí v 60. letech, ale podle svých slov si psali 1-3 ročně.

²¹¹ KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P.. *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*, s. 33.

²¹² KLAUS, Václav. *Velcí ekonomové jsou mou inspirací*. Praha: Institut Václava Klause, 2015, s. 8.

²¹³ Tamtéž, s. 158.

²¹⁴ Tamtéž, s. 8.

dělaly většinou sekretářky, jejichž priority a jazyková vybavenost jim neumožňovala kritické a podrobné čtení textů, tak jak ze své pozice činil Klaus.

Děšť prázdných slov

Jak už bylo řečeno v první kapitole, integrální součástí seminářů byly diskuze, které podle agenturních zjištění *bývají velmi rušné a dlouhé*.²¹⁵ Pokud se dá věřit svědectvím, která konfidenti StB vypověděli, máme zachyceny ze skutečných diskuzí jen jejich mizivou část. Celkovou atmosféru diskuzí vystihl jeden z agentů takto: *„že když (seminář) skončí a posluchač odchází domů, zůstává v něm silná deprese o kritické situaci v čs. ekonomice a nutnosti jejího radikálního řešení*“.²¹⁶ O Klausovi a jeho vystupování na semináři se dozvídáme, že se cítil jako *„zneuznaný génius*“²¹⁷ a pokud někdo měl názory, které s těmi jeho nekorespondovaly, *„tak je prostě blbej a neschopnej*“.²¹⁸ Klaus tímto svým přístupem měl údajně strhávat i další účastníky: *„Všechny diskusní příspěvky Klaus pozorně sleduje a dělá si poznámky, pokud slyší něco 'libozvučného' (např. otázka chování subjektu či tzv. funkcionální řešení) začíná souhlasně pokyvovat. Svůj souhlas vyjadřuje tak výrazně, že tím strhává nezasvěcené do problému a upoutává tak jejich pozornost na ten který problém. Ovlivňuje tak posluchače podle hesla: 'když souhlasí osobnost v předsednictvu, tak souhlasí všichni'*“.²¹⁹ Můžeme také vypořádat, že semináře byly pro Klause určitou náplní života, protože: *„bylo jemu (Klausovi) a MLČOCHOVI, jakožto ekonomickým teoretikům znemožněno teoreticky pracovat a semináře jsou pro ně jedinou seberealisací (sic!)*“.²²⁰ Klause tak evidentně také stále vnitřně mrzel jeho nucený odchod z akademické sféry, do které se chtěl vždy vrátit, což sám potvrzuje.²²¹

Jediný vcelku „přesný“ popis diskuze máme ze semináře konaného 24. ledna 1985.²²² Konkrétně se Pramen odkazuje na příspěvek Ivana Angelise *Koreferát k problému makroekonomické proporcionality v otevřené plánované ekonomice*.²²³ Na textu koreferátu jako takovém ani po letech není nic skandálního, ale na nahlášené diskusi v tehdejších

---

²¹⁵ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 1. část, s. 57.

²¹⁶ Tamtéž, 3. část, s. 3.

²¹⁷ Tamtéž, 3. část, s. 2.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ Tamtéž, 3. část, s. 15.

²²¹ KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P.. *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*, s. 33.

²²² ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 2. část, s. 64.

²²³ Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1985, s. 71–75.

měřítkách doby ano. Podle spisu: „DYBA²²⁴ ke vztahu zahraničního obchodu a problému otevřenosti a uzavřenosti ekonomiky uvedl, že pokud je předurčená struktura zahraničního obchodu a tento nelze libovolně (konjunkturálně) měnit, je čs. ekonomika ekonomikou uzavřenou. Tuto myšlenku (...) dramatisoval s tím, že pro malou zemi je otázka otevřenosti a uzavřenosti ekonomicky otázkou 'života a smrti' a rozhoduje o fungování ekonomiky vůbec. (...)

DYBA k problému otevřenosti a uzavřenosti ekonomiky vystoupil s dělením na kalkulační a funkcionální problém. Funkcionální řešení (které však blíže nespecifikoval a dle Pramene hovořil tak, aby si každý mohl tzv. vybrat, co si pod tím představuje) je jediné perspektivně možné. Je však z různých navenek mimoekonomických důvodů nepřijatelné, nebo nedůsledné, nebo je odkládáno. Pokud jak říká by chtěl nalézt lék pro čs. ekonomiku, musel by říci kritéria podle nichž by se vybíralo vůči komu se má ekonomika otevřít a vůči komu uzavřít. (...)

DYBA dále uváděl, že při studiu byli vychováváni k tomu, jak má ekonomika fungovat a nemluvílo se o problémech, ve skutečnosti však existuje tzv. proklamační ekonomika a ekonomika skutečná. Některé ekonomické zákony vůbec neplatí, neboť jsou mocenskými zásahy ovlivňovány a narušovány.

Na tyto ostré poznámky DYBY vlastně navazoval příspěvek MLČOCHA o chování nutnosti změny chování subjektu, z čeho vyvozuje, že pokud se chování subjektu zásadně nezmění, tak nelze dospět k funkční otevřenosti ekonomiky. (...) MLČOCH hovořil tak, že pod pojmem subjekt bylo možno zahrnout vše od generálního ředitelství až po ÚV KSČ. Mezi účastníky semináře byla podle pramene však tato představa jednoznačná a to bylo zřejmě i účelem.²²⁵

Diskuze na seminářích tak zřejmě víceméně odpovídaly těm, které byly otevřeny v 60. letech, čehož si všímá i Suk.²²⁶ Pro nás je však klíčové, že o Dybových a Mlčochových poznámkách nenajdeme v příslušném sborníku z roku 1985 ani zmínku, dokonce ani v rubrice ohlasů a připomínek. Sborníky ze seminářů tak zřejmě skutečně neodpovídaly reálnému průběhu setkání, na což StB upozorňovala.²²⁷ Chyběly v nich totiž diskuze a velmi pravděpodobně byly Klausem publikované texty editovány do té podoby, jak říká na odposlechu: „Ve

---

²²⁴ Ve spise je uvedeno původně Mlčoch, ale na zmíněných stranách je tužkou dvakrát dopsáno Dyba. S Dybou jakou hlavní diskutérem pracuje StB i v pozdějších částech spisu viz – ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 4. část, s. 4. Pro lepší orientaci v textu jsem se tak držel této verze a obě jména zaměnil.

²²⁵ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 1–2.

²²⁶ O Klausovi a spol. mluví jako o hrobařích i Jiří Suk viz: SUK, Jiří. *Veřejné záchodky ze zlata: konflikt mezi komunistickým utopismem a ekonomickou racionalitou v předsrpnovém Československu*, s. 277.

²²⁷ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 60.

*sbornících nemůže nikdo nic najít, na to, že si dává pozor“.*²²⁸ Články ve sbornících tak sice jsou revolučním přínosem pro české ekonomické myšlení 80. let, protože častokrát představovaly odborné veřejnosti soudobou západní ekonomii, ale zřejmě v jejich obsahu nenalezneme příliš citlivé pasáže, které byly z důvodu bezpečnosti účastníků přepsány Václavem Klausem, popř. vůbec nezasazeny do tisku, stejně jako příliš ostré diskuze. To činí obsahovou analýzu sborníků velmi problematickou záležitostí.

Jaký však měly semináře v té době přínos pro samotné účastníky? Klaus zpětně vzpomíná, že zlomovým bodem seminářů byl jubilejní padesátý seminář a diskuze na něm.²²⁹ I tu máme zanesenou jak ve spisu, tak v odlehčené podobě ve sborníku. *„Všichni diskutující velmi kladně hodnotili, že na seminářích se dozví věci které by se na svých pracovištích nikdy nedozvěděli, neboť takto nelze publikovat. Rovněž bylo ze strany účastníků semináře kladně hodnoceno, že se vytváří nová terminologie (terminologie odlišná od oficiální ekonomické terminologie) a především, že se vytváří nová filosofie myšlení, která je ve smyslu kritiky a negace všeho oficiálního dění. Doslova bylo na seminářích řečeno, že semináře jsou zdrojem informací, které nekorespondují s oficiálním pojetím naší ekonomické praxe a teorie. Nekorespondují se současnou výukou politické ekonomie. Přičemž se odvolávají na to, že neexistuje učebnice politické ekonomie podle níž by bylo možno se řídit. Snaží se ze seminářů udělat samostatnou oblast ekonomické teorie. Jak bylo na semináři uvedeno, chtějí i nadále popisovat ekonomickou skutečnost, ale nechtějí aby to byla “paradykmata” (sic!) a chtějí neparametričnost ekonomického myšlení.“*²³⁰

Semináře tak působily navenek jako jakési centrum, kde se utvářely paralelní struktury k dominujícímu diskurzu. Což byla v podstatě pravda, která se naplno projeví po roce 1990. Zajímavý pohled na panující marxisticko-leninskou ideologii v ekonomice nabízí v písemné podobě svého diskuzního příspěvku k jubilejnímu semináři Tomáš Ježek: *„V ekonomické publicistice jsme svědky všeobecné neúcty ke slovu. Stěžujeme si na znečišťování životního prostředí /např. kyselým deštěm/, ale svým způsobem nebezpečněji rozleptává naše odborné intelektuální prostředí déšť prázdných slov. Není ani tak nebezpečí, že nebude řečeno to, co by řečeno být mělo, jako spíše to, že významná slova nebude slyšet pro hluk bezobsažných řečí. Mnozí jsou dokonce ochotni vydávat tento hluk za informační explozi.“*²³¹ V podobném duchu píše ve stejném sborníku o situaci v ekonomické vědě také Klaus: *„Zdá se mi, že*

---

²²⁸ Tamtéž, 3. část, s. 9.

²²⁹ KLAUS, Václav a HVÍŽDALA, Karel. *První zprava: [rozhovor s Václavem Klausem]*, s. 28.

²³⁰ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 3. část, s. 14–15.

²³¹ Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha, Sborník referátů č. 1, 1985, s. 94.

semináře leccos vypovídají i o situaci v naší ekonomické vědě jako celku, že se právě z tohoto zorného úhlu velmi zřetelně ukazuje malá vyspělost naší ekonomie, její velmi omezená šíře záběru, malý počet jejich aktivních provozovatelů, její příliš velké odtržení od praxe, atd.“²³²

To dokumentuje, že některé ostřeji, ale skrytě formulované narážky a výpady na panující systém, se dostaly i do tištěného vydání sborníků.

Konec seminářů

Klausovy semináře nuceně skončily někdy na počátku roku 1986 poté, co byly odeslány dopisy upozorňující předsedu Státní banky československé Jana Stejskala a předsedu české rady ČSVTS. V obou dopisech shodně stojí: „*Pobočky ČSVTS v SBČS je zneužíváno k organizování seminářů, které tendenčně, z nemarxistických pozic hodnotí a negují současnou hospodářsko politickou situaci v ČSSR*“²³³ Dalším důvodem k zaražení seminářů bylo, že: „*Činnost této pobočky (v SBČS) je v rozporu se Stanovami ČSVTS.*“²³⁴ Což byla samozřejmě pravda, jelikož Klaus se pro potřebu pořádání seminářů zastřešoval hlavičkou této organizace a zneužíval ji tím pádem pro propagaci, mimo jiné, západního ekonomického myšlení a teorie. Že měli Klaus a spol. svým způsobem pravdu ukázal brzký kolaps komunistického režimu, který přišel tři roky poté.

Svazek StB nám nabízí ale ještě další perspektivu k zavření seminářů. StB se chystala podniknout protiopatření proti setkáním už o rok předtím, konkrétně v březnu 1985, ale vedoucí vyšetřovatel por. Karel Tyl tuto možnost nepodpořil.²³⁵ Jeho zdůvodnění znělo takto: „*Variantu preventivně-výchovného opatření s vyhlášením výstrahy vedoucím organizátorům obou seminářů nedoporučuji vzhledem k blížícím se výročím čs. společnosti a možnosti zneužití těchto opatření v zahraničí vzhledem k těmto výročím.*“²³⁶ Z textu není patrné, co je výročími myšleno, ale domnívám se, že v zásadě existují pouze dvě možnosti: A) 40. výročí osvobození Československa Rudou armádou B) 30. výročí ČSVTS, která byla založena v roce 1955 ještě jako Rada oborových vědeckotechnických společností při ČSAV.²³⁷ Výroční letopočet tak dost možná zachránil Klausovi semináře v roce 1985. Klausovi nakonec pravděpodobně dle mého názoru zlomilo vaz, že chtěl semináře vyvážet i za hranice Prahy.

---

²³² Tamtéž, s. 96.

²³³ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 4. část, s. 22.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Tamtéž, 2. část, s. 58–63.

²³⁶ Tamtéž, 2. část, s. 63.

²³⁷ Malá československá encyklopedie. 1.[díl], A-C. Praha: Academia, 1984, s. 807. Členové poboček ČSVTS totiž často měli kontakty se zahraničím, protože do ciziny v průběhu svého života vyjížděli na různé stáže a pobyty během své akademické/pracovní kariéry. Zrušení seminářů ze dne na den v tak prestižní a stěžejní instituci, jakou SBČS bezpochyby byla, by znamenalo vážné narušení kredibility ČSVTS.

„Ing. Klaus postupně prosadil ve výboru pobočky ČSVTS v SBČS svůj návrh, aby pobočka byla průřezová a rozšířila svoji činnost i mimo Prahu. V 1. pololetí 1985 se Klausovi podařilo založit samostatnou seminární skupinu na pobočce SBČS v Liberci v počtu 19ti (sic!) osob. Skupina je registrována v SBČS Praha a ve výboru pobočky v Praze vznikla nová funkce tajemníka pro mimopražskou činnost,“²³⁸ zmiňuje k tomuto vyvážení intelektuálního kapitálu agentura. Semináře se rozšířily zrovna do Liberce kvůli tomu, že na setkání chodil pracovník tamní pobočky Hanzal, který na výročním 50. semináři vystoupil s tím, že „děkuje KLAUSOVI za poskytované materiály a pomáhá tak dělat 'osvětu' i mimo Prahu.“²³⁹ Kromě toho se Klaus také snažil rozšířit semináře do Bratislavy, což se mu však před ukončením seminářů nepodařilo.²⁴⁰ Mním, že malá skupinka úředníků, vědeckých pracovníků a zaměstnanců banky koncentrovaná v Praze by se snad dala tolerovat, ale šíření protirežimního učení po celé republice už asi těžko.

Na celé věci však zaráží, s jakou lehkostí byly semináře zaraženy. Stačily na to totiž pouhé dva, výše zmiňované, dopisy. Výbor ČSVTS, jak ukazují výpovědi jeho členů, přitom už kritiku seminářů řešil, ale jako *neadresnou a nekonkrétní* ji smetl ze stolu.²⁴¹ Účinek dopisů tak podle mého názoru ukazuje na vysokou disciplinovanost vedoucích pracovníků v normalizačním Československu. Klaus také společně s uzavřením seminářů přišel v půlce semestru o možnost učit na katedře investiční výstavby VŠE, kde vedl speciální seminář, ale nadále mohl na škole vést a oponovat diplomové práce.²⁴²

I když Klaus přišel o svoje bankovní semináře a možnost učit v akademické sféře, nebyl propuštěn ze zaměstnání. Tím pádem mohl ve své „osvětě“ nadále pokračovat. Po ukončení pravidelných setkání v bance totiž využil další organizaci, tentokrát SSM EÚ ČSAV, pod jejíž hlavičkou vyučoval makroekonomii podle poslední Samuelsonovy učebnici například budoucího politika za ODA Karla Kříže a budoucího reprezentanta ČR v Mezinárodním měnovém fondu ve Washtingtonu Jiřího Jonáše.²⁴³ Z průběhu těchto kurzů se však žádné archivní materiály nedochovaly.

---

²³⁸ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 4. část, s. 14.

²³⁹ Tamtéž, 3. část, s. 30.

²⁴⁰ Tamtéž, 4. část, s. 14.

²⁴¹ Tamtéž, 3. část, s. 56.

²⁴² KLAUS, Václav a HÁJEK, Petr P.. *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*, s. 34.

²⁴³ KLAUS Václav, JÜNGLING Petr, KOUDELA Tomáš a ŽANTOVSKÝ Petr. *Tak pravil Václav Klaus*, s. 92-93.

Vystoupení z Šikova stínu

Klausovy semináře skutečně vchovaly celou jednu generaci ekonomů, kteří se podíleli na přeměně centrálně plánované ekonomiky ČSSR na ekonomiku tržní. Václav Klaus, Tomáš Ježek, Dušan Tříška a další mají zásadní podíl na, zpětně viděno, velmi úspěšné transformaci československé a poté české ekonomiky ve funkční kapitalistický model západního stříhu. Česká ekonomika tak zřejmě i díky tomu dnes netrpí oligarchizací systému, jak se to stalo například na Ukrajině, ale ani velkými příjmovými rozdíly, což je chronickou bolestí kapitalistických zemí jako Španělsko, Itálie a Spojené státy²⁴⁴, které si obdobím socialismu neprošly.

Částečně této situaci mohlo napomoci také dědictví socialismu, který s sebou nese rovnostářský étos ve snaze absolutně smazat příjmové rozdíly mezi lidmi. Kromě toho také porevoluční Československo díky povedené privatizaci nezažilo hlubokou finanční a ekonomickou krizi jako například Rusko na konci devadesátých let. Vliv mohlo mít také poklidné rozdělení Československa, které umožnilo, že se Klausova ekonomická reforma, šitá na míru unitárnímu státu, mohla uskutečnit bez případného výrazného odporu Slováků.

Klaus, jeho spolupracovníci a přátelé na několika místech zužují přínos a načerpání intelektuálního kapitálu pro budoucí transformaci hospodářství na společné zkušenosti z let osmdesátých. Pravdou však je, že část okruhu těchto reformních ekonomů se znala už od let šedesátých, kdy někteří působili v Ekonomickém ústavu Československé Akademie věd pod Otou Šikem a Karlem Koubou. Václav Klaus s Tomášem Ježkem se dokonce znají od základní školy.²⁴⁵ To je však spíše výjimka. Stejně jako to, že kupříkladu Karel Dyba a Klaus se znají už od dob studií na vysoké škole.²⁴⁶ Ostatně třeba Klaus a Tříška se poznali až o mnoho roků později, na konci let sedmdesátých, na lyžařském kurzu EÚ ČSAV pro děti, během jarních prázdnin. Tam se Klausovi dostali úplnou náhodou, jelikož jedna z Tříškových

---

²⁴⁴ ADAMCOVÁ, Pavla, KUČERA, Petr. *Rovnostářské Česko. Příjmové rozdíly jsou nejvyšší z celé EU, ukazuje nové porovnání* [online]. [cit. 30.06.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/prijmove-rozdily-vydelky-eurostat/r~5997336c493211e894960cc47ab5f122/?redirected=1530353425>

²⁴⁵ HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*, s. 28.

²⁴⁶ DYBA, Karel: *K otázce hloubky, délky a charakteru transformační recese*. In: Kolektiv autorů, Václavu Klausovi: Festschrift k významnému životnímu jubileu, str. 56-57.

kolegyň otěhotněla a kurz tím pádem mohl jet jako instruktor Václav Klaus s manželkou, ačkoliv byl z akademie věd už dávno vyhozen.²⁴⁷

Výzkum obsažený v této práci lze dle mého názoru rozšířit dvojím způsobem: 1) Badatelé se mohou pokusit nastínit, zda a jakým způsobem se konkrétní nástroje a metody kritizující socialistický ekonomický systém probírané na seminářích, popř. ve sborníčku KMENu, uplatnily v praxi v době demontáže tohoto systému a rýsování podoby přechodu na hospodářství tržní. 2) Konfrontovat tyto znovu objevené prameny s pamětníky metodou *oral history*.

Hlavním protagonistům této studie, pokud jsou stále naživu, je totiž v průměru už často vysoko nad sedmdesát let. Nejmladším z nich je současný prezident Hospodářské komory Vladimír Dlouhý, který na konci července oslaví 65. narozeniny. Třicet let po změně režimu je dle mého názoru na čase tyto politiky a akademiky začít historizovat. Vzhledem k absenci pramenů, které byly často zničeny, nebo jednoduše neexistují, mohou být totiž rozhovory s tímto okruhem lidí spojených s oběma velkými ekonomickými systémy 20. století cenným svědectvím pro budoucí historiky, ekonomy i laickou veřejnost. Z celé skupiny totiž popsala své vzpomínky na toto období jen jejich hrstka.

Václav Klaus zůstává v tomto ohledu výjimkou, jelikož je publikačně činný od šedesátých let a stále vydává mnoho knih, studií a článků i po odchodu z vysoké politiky.²⁴⁸ Jeho blízký přítel Tomáš Ježek také zanechal vzpomínky v podobě dvou publikací, ale období před rokem 1989 jsou věnovány pouze útržkovitě. Jejich těžiště leží především v polistopadové éře.²⁴⁹ Hned v roce 1993 vyšla útlá knížka Petra Štěpánka, která se věnuje aktivitám a životu Jana Stráského.²⁵⁰ Poslední knihou pamětí mužů z Klausova okruhu je kniha rozhovorů Lubomíra Mlčocha s publicistou Janem Bártou.²⁵¹ Členů tohoto společenství, kteří se díky společným aktivitám znali, a sehráli v devadesátých letech důležitou roli však bylo mnohem více. V tomto ohledu je to málo a je zde velký prostor k načerpání informací a vzpomínek, které jednoho dne nenávratně zmizí společně s pamětníky.

---

²⁴⁷ ŠIMÁČEK, Jaroslav. „Václav Klaus mi zachránil život,“ přiznal Tríska. A Klausovou pozlobila paměť [online]. [cit. 30.06.2018]. Dostupné z: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/387183/vaclav-klaus-mi-zachranil-zivot-priznal-triska-a-klausovou-pozlobila-pamet.html>

²⁴⁸ Jak už bylo zmíněno v kapitole o seminářích, mnoho technikálí spojených s průběhem jednotlivých setkání a výrobou sborníků nelze dohledat v pramenech, a jediný způsob, jak je zachytit, je pomocí rozhovoru.

²⁴⁹ HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*. Praha: Volvox Globator, 1997 a JEŽEK, Tomáš. *Ježkovy voči*. Praha: Gasset, 2007. Modrý Mauricius.

²⁵⁰ ŠTĚPÁNEK, Petr. *Jan Stráský: prezident na půl úvazku*. Praha: Irma, 1993.

²⁵¹ MLČOCH, Lubomír. *Lubomír Mlčoch: čas pravé radosti*. Praha: Portál, 2007.

Bohužel česká žurnalistika a historiografie se v případě těchto lidí spíše soustředí na události následující po sametové revoluci roku 1989, i když jejich intelektuální a profesní vývoj, který je k mnoha rozhodnutím v rámci transformace a privatizace vedl, leží hluboko před událostmi porevolučních let. Pokud se však zaměříme právě na tyto události, získáme plastičtější pohled, který nám odhaluje, že lidé jako Klaus, Ježek, Dyba, Jan Klacek a Miloš Zeman nepřicházeli na mocenské pozice ve vládě a státní správě jako *tabula rasa*, nýbrž fundamentálně přesvědčeni o nefunkčnosti panujících ekonomických poměrů a nutnosti centrálně plánovaný systém dekonstruovat a nahradit.²⁵²

Je také k zamyšlení, do jaké míry může být prospěšný první způsob. Snaha propojit skrze prameny ekonomické myšlení zmíněných pánů v letech vrcholu jejich politické aktivity a moci s akademickými aktivitami v době socialismu může být velmi ošidné. Možná i zhola nemožné. Klaus, Tříška, Ježek, Dyba a další totiž už v devadesátých letech neměli svázané ruce socialistickým názvoslovím, nevisela nad nimi hrozba v podobě perzekuce ze strany StB, ani jim nehrozil vyhazov ze zaměstnání. Jejich texty, projevy a diskuze se tak po roce 1989 řídily úplně jinými pravidly než za socialismu. Diskurz se během několika málo let radikálně proměnil a *normalizační konsenzus ideologického jazyka ztratil jakoukoliv relevanci*.²⁵³

Co je však nedocenitelné, těžko změřitelné a dokazatelné, je intelektuální kapitál, který tato skupina systematicky načerpala četbou západní literatury, psaním ekonomických příspěvků a diskuzí jak mezi sebou, tak na různých setkáních, včetně bankovních seminářů. Všechny tyto faktory umožnily Klausovi a spol. po více než dvacet let mít kritický náhled na panující ekonomický systém z různých úhlů pohledu. Připravenost těchto ekonomů na svržení, v této době podle jejich názoru nefunkčního systému centrálně plánované ekonomiky a jeho nahrazení kapitalismem těžko mohla být větší.

Letité zkušenosti s kapitalistickým ekonomickým myšlením a teorií také měly za následek, že například na setkání mezi západními a východními ekonomy obě skupiny rozdělené železnou oponou mluvily standardním jazykem neoklasické ekonomie.²⁵⁴ Podobná skupina *nakažena* západním myšlením však neexistovala například mezi právníky, což značně brzdilo a komplikovalo průběh privatizace, jak později vzpomínal Ježek.²⁵⁵ Ekonomové kolem Klause mohli demontovat a nahrazovat kolabující ekonomický systém, protože jeho nedostatky znali,

---

²⁵² V podobném duchu se vyjadřuje i sám Klaus viz: KLAUS, Václav. *Kde začíná zítřek*. Praha: Knižní klub, 2009, s. 18.

²⁵³ PULLMANN, Michal. *Konec experimentu: přestavba a pád komunismu v Československu*, s. 231

²⁵⁴ BOCKMAN, Johanna. *Markets in the Name of Socialism*. Palo Alto: Stanford University Press, 2011, s. 65.

²⁵⁵ HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*, s. 38.

psali a diskutovali o nich už od šedesátých let. Právníci byli však neochvějně připoutáni ke koncepcím socialistického práva a *únik na západ* nebyl alternativou, tak jako v ekonomii.

Je však otázkou, zda vznik podobné skupiny v jiných oborech byl vůbec možný. Pokud by se snad někdo z jiných oborů tímto směrem chtěl vydat, sužovala ho absence relevantní západní literatury a neexistence podobné diskuzní platformy, zaštitěnou peněžně i prostorově váženou institucí, v čemž měly Klausovy semináře, díky ČSVTS-SBČS, nespornou výhodu a byly svým způsobem jedinečné. Ekonomie měla v obojím díky uvolněnému období Šikovy éry oproti ostatním oborům ze zpětného pohledu 90. let značný náskok.²⁵⁶

Srovnání snesou snad jen se semináři Miloše Zemana, které současný prezident pořádal, a s Klausem si sezení vzájemně navštěvovali.²⁵⁷ Pokud je mi známo, ze Zemanových seminářů však žádné sborníky neexistují, na rozdíl od seminářů v bance, a je tedy nemožné jejich obsah, jakkoliv relevantním způsobem rekonstruovat.²⁵⁸

Hlavní bojová linie o podobu československého hospodářství se však po roce 1989 nevedla mezi zastánci kapitalismu a socialismu. Ta vedla mezi zastánci *šokové* terapie, k níž patřili Klaus a jeho lidé, a podporovateli tzv. *třetí cesty*, jejichž představitelé navazovali na reformní myšlení let šedesátých.²⁵⁹ Mezi ně lze na počátku počítat například šéfa Prognostického ústavu ČSAV Valtra Komárka nebo už několikrát zmiňovaného Šika, s kterým Komárek ekonomickou reformu diskutoval.

Zastánci *třetí cesty* měli na své straně výraznou část obyvatelstva. Podle dvou šetření Ústavu pro výzkum veřejného mínění v roce 1989 byla pro kapitalismus v obou případech pouhá 3 % obyvatelstva.²⁶⁰ Pro socialismus se vyslovilo 45 %, respektive 41 % respondentů a *třetí cestě* dávalo přednost 47 %, v druhém případě 52 % dotazovaných.²⁶¹ Na Klausovu stranu se však v srpnu 1990 postavil prezident Václav Havel, když podpořil *druhou revoluci*, čímž vzal vítr z plachet zastáncům *třetí cesty*.²⁶² Křehké spojenectví dvou Václavů tak umožnilo prosadit radikální možnost transformace pomocí rychlé privatizace a důrazu na lidový kapitalismus.

---

²⁵⁶ SUK, Jiří. *Veřejné záchodky ze zlata: konflikt mezi komunistickým utopismem a ekonomickou racionalitou v předsrpnovém Československu*, s. 275-276.

²⁵⁷ KOPEČEK, Lubomír. *Miloš Zeman: příběh talentovaného pragmatika: intelektuál válčí s intelektuály*, s. 26.

²⁵⁸ Na absenci sborníků se v rámci rozhovorů shodla čtveřice pamětníků a účastníků těchto seminářů Mlčoch, Tříška, Klaus a Kupka, ale zároveň všichni vyzdvihovali celkový jejich přínos.

²⁵⁹ KLACEK, Jan, KUPKA, Václav. *Obroda české ekonomie. Pražské jaro v Ekonomickém ústavu*, s. 53 [nepublikováno]

²⁶⁰ SUK, Jiří. *Veřejné záchodky ze zlata: konflikt mezi komunistickým utopismem a ekonomickou racionalitou v předsrpnovém Československu*, s. 283.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² Tamtéž, s. 287.

Dodnes však zůstává otázkou, co si československá společnost pod pojmem socialismus v oněch překotných letech představovala. Krapfl naznačuje, že existovalo hned několik možností: 1) Veřejnost jednoduše netušila, co si pod pojmem socialismus představit 2) Mělo se jednat o kombinaci socialismu a tržních mechanismů, tak jako v Maďarsku nebo předsrpnovém Československu, což víceméně odpovídalo diskurzu o *přestavbě* 3) Pojem socialismus si mnozí ztotožnili zkrátka s ideálním uspořádáním společnosti.²⁶³

Transformaci bylo možné provést rychle a víceméně bezbolestně jen díky tomu, že Klaus a jeho spolupracovníci přesně věděli, co je třeba „napravit“. Byli detailně obeznámeni s neduhy československého hospodářství a využili jedinečné příležitosti „vyléčit“ je po svém. Zastánci kapitalismu navíc prosadili u veřejnosti svůj plán na zavedení kapitalismu apelem, že se jednalo o ideální uspořádání společnosti.²⁶⁴ Samozřejmě bez jakékoliv možnosti zastánců socialismu nebo třetí cesty prosazovat svoji podobu ekonomické reformy, byť jen částečně. Český kapitalismus je díky tomu za necelá tři desetiletí své znovuoobnovené existence navenek neobyčejně úspěšný. Dokonce tak úspěšný, že ani političtí radikálové nevolají po jeho zničení. Ani Komunistická strana Čech a Moravy, která je ideovou nástupkyní Komunistické strany Československa, netouží stávající ekonomický systém zničit a nahradit socialismem, jak tomu bylo v meziválečném období a po roce 1945, alespoň to tak deklaruje ve svém programu.²⁶⁵

Bylo by zajímavé zjistit, zda Ota Šik skutečně tušil, že jeho reformy povedou k destrukci centrálně plánovaného systému. Sám totiž v letech po sametové revoluci údajně říkal, že jeho reforma musela svým způsobem chtít nechtít skončit u hospodářství tržního.²⁶⁶ Právě lidé kolem Klause už šedesátých letech veřejně i na akademické půdě kritizovali jeho návrhy na reformu socialistického hospodářství *zprava* ve snaze zavést trh v jeho úplné formě. V reformní době tak už byli do systému integrováni lidé, kteří centrálně plánovanou ekonomiku nechtěli změnit, ale pohřbít.²⁶⁷

---

²⁶³ KRAPFL, James. *Revoluce s lidskou tváří: politika, kultura a společensví v Československu v letech 1989-1992*, s. 131-138.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 137-138.

²⁶⁵ V celém volebním programu KSČM pro roky 2017-2021 se dokonce ani neobjevuje slovo kapitalismus. [online]. [cit. 30.06.2018]. Dostupné z: <http://volby.kscm.cz/volebni-program>

²⁶⁶ Tuto historiku zmiňuje ve své knize rozhovorů s Tomášem Ježkem Petr Husák, ale není samozřejmě možné ji spolehlivým způsobem verifikovat. Prosim tak na tomto místě čtenáře o shovívavost. Nejedná se o snahu na základě tohoto svědectví dokázat, že Ota Šik nevěřil, že jeho reforma byla skutečně třetí cestou mezi kapitalismem a socialismem, nýbrž o pouhou úvahou na závěr práce. HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*, s. 35.

²⁶⁷ O Klausovi a spol. mluví jako o hrobařích i Jiří Suk viz: SUK, Jiří. *Veřejné záchodky ze zlata: konflikt mezi komunistickým utopismem a ekonomickou racionalitou v předsrpnovém Československu*, s. 275-276.

Paradoxně skutečně došlo k situaci, kdy Šikovi spolupracovníci centrálně plánovanou ekonomiku dekonstruovali a nahradili kapitalismem, čehož se odpůrci reformistů obávali v časech pražského jara. Nedošlo k tomu však v horkém létě roku 1968, ale o více než dvacet let později radikálním odmítnutím jak socialismu, tak reformy Oty Šika. Kapitalismus v Československu nakonec opětovně zavedli jeho spolupracovníci, které Šik do EÚ ČSAV přivedl.

Závěr

Stát měl za socialismu monopol na práci²⁶⁸, což skýtá obrovský pramen vlády nad lidským osudem. Panující moc si mohla s jedincem dělat prakticky cokoli, a když se jí znelíbil, bylo jednoduché poslat ho na dlažbu, popř. nechat živořit někde v kotelně. Ve státním monopolu na práci se skrývá obrovský potenciál perzekuce jedince v systému a jeho snadného nahrazení někým dalším, který, máje na paměti osud svého předchůdce, bude loajálnější vůči ruce, která ho živí. Lidskoprávní disent kolem Václava Havla a Charty 77 delegitimizoval vládnoucí režim z morálního hlediska, protože komunismus se tvářil jako nový, lepší systém oproti staré, třídně narýsované společnosti. Klaus a další však svojí *druhou revolucí* technicky zajistili větší svobodu člověka tím, že zrušili monopol státu na práci.

Například hned v roce 1990 byl zrušen trestní čin příživnictví. Navíc díky liberalizaci cen a privatizaci mohlo postupně vznikat konkurenční prostředí, kde mohli pracovníci svobodněji přecházet ke konkurenci kvůli lepším pracovním a peněžním podmínkám. Kromě toho tržní ekonomiky neusilují o plnou zaměstnanost, což umožňuje větší fluktuaci na trhu práce. Role Václava Klause a dalších ale je dnes překryta lidskoprávním diskurzem a myšlenkou, že změna na špici mocenského systému by zničila socialismus jako celek. To by se nestalo. Ke zničení komunistického režimu bylo potřeba zbavit se jak vedoucí úlohy KSČ, tak monopolní role státu v hospodářství. Lidskoprávní disent však nedisponoval kapacitami nutnými k přetvoření ekonomického systému, což byl důvod, proč se na scénu dostali lidé jako Valtr Komárek, Václav Klaus a další.

Domnívám se, že důvodem, proč dnes není katům centrálně plánovaného systému dáván dostatečný kredit, je, že Klaus, Ježek, Tříška, Dyba a další, včetně Miloše Zemana, který snad i díky účasti na seminářích pochopil, že cesta k prosperitě nevede jinudy, než přes kapitalismus a po nástupu k moci tak pokračoval dále v nastoleném trendu v ekonomice

---

²⁶⁸ Konkrétní ekonomický termín by byl „monopol na poptávku po práci“, neboli monopson na trhu práce.

privatizací bank a dalšími obdobnými kroky, je ten, že zmínění pánové byli (a Miloš Zeman stále je) politiky v pravém slova smyslu. S politikou je spojena spousta špinavé práce a skandálů a je nutné konstatovat, že žádný politik neodchází ze scény předními dveřmi za fanfár a potlesku. Naopak se vždy vzdaluje potichu, zasypan nadávkami, zadními dveřmi, které když se za ním zavřou, všichni si oddechnou. Stejně to bylo s Klausem a spol. A je to zásadní rozdíl od nadstranické role prezidenta Václava Havla, který nikdy nebyl výrazně spojen s žádnou politickou stranou, kromě OF, což ve své podstatě politická strana nebyla.

Ještě většímu zkreslení v tržní ekonomice čelí například finanční trhy a spekulanti. Podle historika Nialla Fergusona tuto nevraživost vůči finančním institucím vyvolávají tři faktory: 1) Dlužníků je většinou více než věřitelů. 2) Finanční krize a skandály jsou tak časté, že finance se jeví spíše jako příčina bídy než veřejného blaha. 3) Poskytování finančních služeb bylo v minulosti z legislativních důvodů často provázáno s etnickými a náboženskými menšinami.²⁶⁹ Jednou z klíčových složek Klausovy porevoluční reformy byla Kupónová privatizace, na které sice většina investorů vydělala, avšak odnášeli si negativní pocit, protože někteří vydělali více. Největším problémem bylo dle mého názoru spíše právní vakuum, které celou akci provázelo.²⁷⁰

Z tohoto důvodu se podle mého názoru zapomíná na zásluhy mladých ekonomů, z nichž některé si jako dvacátníky přivedl do Ekonomického ústavu ČSAV Ota Šik jako zástupce nastupující generace. Dva z nich se sice o mnoho let stali prezidenty, ale o životě Miloše Zemana a Václava Klause před rokem 1989 toho víme málo. Stejně jako o životě mnohých dalších postav polistopadové éry před jejich vstupem do politiky. Historiografie se totiž spíše zaměřuje na Chartu, což je dáno jednak její nezpochybnitelnou rolí na konci osmdesátých let, ale také tím, že mnozí chartisté byli intelektuály, kteří silně formovali narativ vyzdvihující jejich roli, a navíc pomáhali svojí prací v devadesátých letech svá disidentská léta zpětně historizovat.

Destrukce komunistického systému v Československu tak, jak už bylo řečeno výše, stála přinejmenším na dvou pilířích: A) Na morální delegitimizaci vládnoucí strany za pomoci lidskoprávního disentu B) Destrukci panujícího ekonomického systému, což se stalo přičiněním Václava Klause a dalších účastníků seminářů v 80. letech, které se konaly několik let před událostmi listopadu 1989. Musíme navíc mít na paměti, že transformaci ekonomiky

---

²⁶⁹ FERGUSON, Niall. *Vzestup peněz: finanční dějiny světa*. Praha: Argo, 2011, s. 12.

²⁷⁰ V podobném duchu vidí situaci i Tomáš Ježek viz: HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*, s. 38.

v takové hloubce a šíři jako Klaus a jeho vláda nikdo nikdy předtím nedělal. Jednalo se o maximální aplikaci teoretických poznatků nabytých za socialismu v praxi.

Jako důkladná průprava k tomuto úkolu paradoxně sloužily právě zkoumané semináře, ze kterých vycházely sborníky za peníze banky, zaštitěné tamní pobočkou VTS. Právě financování a „krytí“ celé akce z nejvyšších míst v klíčové finanční instituci státu nemá vzhledem ke kritickému tónu a formátu seminářů v období socialismu srovnatelný protějšek. Dokonce bych řekl, že celé období táhnoucí se od 60. let v EÚ ČSAV tak svým způsobem považují za neočekávanou průpravu na demontáž socialistické ekonomiky, o čemž nikdo z účastníků, i přes svůj kritický postoj, ani nesnil a nepovažoval zhroucení panujících podmínek za reálný vývoj budoucích událostí.

Co se týče partajní příslušnosti seminaristů, tak tajná policie si ke složení účastníků poznamenala: *„seminářů se snaží někteří a z jejich organizátorů a účastníků zneužít jako platformy pro bázi tzv. nositelů ideologicky nepřátelských tendencí. Jádro skupiny tvoří osob, kterým bylo v r. 1970 zrušeno členství v KSČ, byly z KSČ vyloučeny, nebo jsou antisocialisticky a pravicově zaměřeny. Kromě KLAUSE to jsou : JEŽEK (zrušeno členství v KSČ), DYBA (zrušeno členství v KSČ), KOUBA (vyloučen z KS), KUPKA (členství v KSČ vráceno v r. 1984), DLOUHÝ (navrátilce z KS), MLČOCH (vyloučen z KSČ), ZEMAN (vyloučen z KSČ) a další.“*²⁷¹ Klausovi však bylo členství v KSČ u jeho spolupracovníků a kolegů víceméně jedno, stejně jako pitvání se ve věcech z minulosti obecně. Vyjádření v tomto duchu, ačkoliv na jeho základě samozřejmě nelze neochvějně dokládat, že jeho myšlení bylo stejné i v 80. letech, nalezneme i v jeho vyjádření pro deník Právo z roku 2007: *„'Já to považuji za absolutně nenormální, ' řekl Klaus ke zveřejnění. 'Pustit se do nové mánie tohoto typu považuji za krajně nesmyslné, ' dodal prezident.“*²⁷² Klaus totiž podle mého názoru nekádroval členy ze své skupiny podle členství ve straně, nýbrž u něj hrálo roli hlavně to, zda jsou dotyční přesvědčeni o fundamentálně chybné podstatě ekonomického zřízení v ČSSR, tak jako on. Z tohoto přesvědčení, dle mého názoru, také pramenila důvěra, kterou ke svým spoluseminaristům, které si po roce 1990 vybral do vlády, choval.

Státní moc udělala chybu také v Klausově charakteristice. Na jednom místě nalezneme formulaci: *„podle názoru agentury je KLAUS po politické stránce velmi nebezpečný, za ŠIKA*

---

²⁷¹ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 4. část, s. 2.

²⁷² (bed) Klaus proti hře se svazky StB, ale pro referendum k radaru. *Právo*. Praha: 14.6. 2007, roč. 16., č. 165., s. 2.

šel v mnoha směrech dále než samotný ŠIK.²⁷³ Vzhledem k tomu, že tajná policie používala Šika jako měřítko Klausovy nebezpečnosti soudím, že neměli vlastně vůbec tušení, že Klaus už v 60. letech jeho proud reformního myšlení opustil. Ostatně už v 60. letech Klaus propagoval západní ekonomii.²⁷⁴ Tato falešná představa o tom, že Klaus není pravděpodobně nic jiného, než radikální pokračovatel Šikovy myšlenkové tradice, mohla mít za následek, že agentura plýtvala část energie při Klausově vyšetřování na Karla Koubu a další osmašedesátníky. Legitimita režimu posrpnového Československa byla totiž částečně postavena na totálním popření dědictví pražského jara, do něž Šikova ekonomická reforma samozřejmě patřila. StB tak neúprosňe pronásledovala stoupence tohoto dědictví jako hrozbu pro legitimitu tehdejší garnitury.

V této studii jsem se snažil dokázat, že jádro seminářů bylo zčásti koherentní skupinou už od 60. let z dob společného působení v KMENU a EÚ ČSAV pod vedením Oty Šika. Nebyli však jeho pokračovateli, ale zásadními odpůrci, kteří byli pod vedením Václava Klause zásadně přesvědčeni o nereformovatelnosti socialistického hospodářství. Semináře tak byly platformou pro kritiku panujícího ekonomického systému v rámci možností tehdejšího režimu. Tuto Klausovu představu potvrzuje i Ježek: „*Vašek nikdy nevěřil, že nějaká změna v historicky krátké době přijde. On vždycky říkal: jsme teď a tady a musíme se starat o to, aby to fungovalo co nejlépe v rámci daných omezení. Proto také odmítal hovořit ještě v říjnu a listopadu 1989 o soukromém vlastnictví, neboli odmítal hovořit o světě, který je sice hezký, ale není na dosah. Čím blíže jsme však byli 80. (sic!) létům, tím více jsme si znovu a znovu uvědomovali, nereformovatelnost systému centrálního plánování a odmítali jsme se na jeho dalším reformování podílet.*“²⁷⁵

Dnes se to zdá banální, ale psát v 80. letech osvětlující texty o soudobém západním myšlení té doby jako byly například články o držitelích Nobelovy ceny byla převratná věc v českém akademickém prostředí, která dala Klausovi a jeho nejbližším kolegům velký náskok oproti ostatním ekonomům. Klaus svůj kritický pohled na systém centrálního plánování roky prohluboval a třibil studiem, diskuzemi, setkáními, argumenty, čtením a editováním textů. Tyto nově nabyté znalosti přenášel na své kolegy v rámci seminářů. Transfer intelektuálního kapitálu pak po roce 1990 dokázal plně zužitkovat. Všechno toto bylo možné díky kombinaci několika faktorů: 1) Klaus měl k dispozici síť kontaktů mezi podobně laděnými ekonomy

---

²⁷³ ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“, 1. část, s. 14.

²⁷⁴ GERŠL, Adam. *Ekonomické myšlení Václava Klause do roku 1990*, s. 58.

²⁷⁵ HUSÁK, Petr Maxmilián a JEŽEK, Tomáš. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*, s. 37.

z dob 60. let a svého působení v EÚ ČSAV. S těmi pak udržoval kontakt i po odchodu z Akademie a zval mnohé z nich na semináře a působili společně i po revoluci. 2) Díky bohaté knihovně EÚ ČSAV a „melouchu“ s časopisy měl k dispozici nepřeberné množství západní literatury, kterou mohl studovat. 3) Není radno zanedbávat vliv SBČS, která jako vážená finanční instituce poskytla Klausovi krytí, prostory a fondy pro pořádání jeho seminářů. Tato směs Klausovi umožnila generovat velké množství intelektuálního kapitálu, který pilně šířil v malém okruhu svých známých, jež byli po roce 1990 katapultováni do nejvyšších příček české politiky.

V neposlední řadě bych rád uvedl, že jsem si vědom limitů své práce. V první řadě se, z již uvedených důvodů, tolik nesoustředím na obsahovou analýzu publikací vzešlých ze seminářů. Zdůrazňuji však, že v jejich případě nejde o stoprocentní autenticitu textů ve sbornících, nýbrž o jejich tematický rozptyl, který byl v tu dobu revoluční, a navíc publikovaný po celých pět let za peníze banky a v poměrně velkém nákladu. Budoucí badatelé zabývající se semináři Václava Klause v SBČS by se však i přesto měli zaměřit na analýzu jeho aktivit z pohledu ekonomie. Má práce také často spoléhá na texty memoárové povahy, avšak byl jsem nucen využít z důvodu absence dalších relevantních pramenů a publikací. Knihy, z nichž čerpám, však byly publikovány z valné většiny v devadesátých letech, kdy byly vzpomínky na období let socialismu ještě čerstvé. Z mého pohledu informace o seminářích nebyly citlivým politickým tématem, o kterém by bylo nutno mlžít a zkreslovat fakta, proto je pro mě memoárová literatura relevantním pramenem. Navíc po několika rozhovorech s pamětníky pochybuji, že kromě sborníků archivy ukrývají další prameny, jež by radikálním způsobem proměnily zkoumanou problematiku. V případě většího důrazu na svědectví účastníků by se má práce posunula spíše k metodě *oral history*, což nebylo mým záměrem.

Seznam použité literatury:

Prameny:

ABS ČR, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, arch. č. 797608 MV, „KLUK“ 1.-4. část.

Ekonomické modelování, ČSVTS – SBČS Praha.

Kmen: Symposium o podniku, Praha: Ekonomický ústav ČSAV, 1968.

MLČOCH, Lubomír. *Teorie firmy*, učební materiál Graduační školy, Praha: EÚ ČSAV, 1970.

Monografie:

Malá československá encyklopedie. 1.[díl], A-C. Praha: Academia, 1984

AZNAR, José María, BRODSKÝ, Jiří, Petr P. HÁJEK a Jiří WEIGL, ed. *Václavu Klausovi: Festschrift k významnému životnímu jubileu*. Praha: Fragment, 2011.

BOCKMAN, Johanna. *Markets in the Name of Socialism*. Palo Alto: Stanford University Press, 2011.

BONĚK, Václav, KREJČÍ, Jan, KROUPA, Jiří, PAVEL, Jan. *Historie Ministerstva financí 1918–2004*. Praha: Ministrestvo financí ČR, 2004.

ČINÁTL, Kamil, MERVART, Jan a NAJBERT Jaroslav. *Podoby československé normalizace*. Praha: NLN, 2018.

ORTEGA Y GASSET, José. *Úkol naší doby*. Praha: Mladá fronta, 1969.

GERŠL, Adam. *Ekonomické myšlení Václava Klause do roku 1990*. Praha: Karolinum, 2006.

GJURIČOVÁ, Adéla, KOPEČEK, Michal, ROUBAL, Petr, SUK, Jiří, ZAHRADNÍČEK, Tomáš.

Rozdělení minulosti. Vytváření politických identit v České republice po roce 1989. Praha: Knihovna Václava Havla, 2011.

KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968*. Brno: Doplněk, 2000.

KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968*. Brno: Doplněk, 2002.

KOLÁŘ, Pavel a Michal PULLMANN. *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*. Praha: NLN, 2016.

KOPEČEK, Lubomír. *Deformace demokracie?: opoziční smlouva a česká politika v letech 1998-2002*. Brno: Barrister & Principal, 2015.

KOPEČEK, Lubomír. *Éra nevinosti: česká politika 1989-1997*. Brno: Barrister & Principal, 2010.

KOPEČEK, Lubomír. *Fenomén Václav Klaus: politická biografie*. Brno: Barrister & Principal, 2012.

KOPEČEK, Lubomír. *Miloš Zeman: příběh talentovaného pragmatika: intelektuál válčí s intelektuály*. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017.

KRAPFL, James. *Revoluce s lidskou tváří: politika, kultura a společenství v Československu v letech 1989-1992*. Praha: Rybka Publishers, 2016.

FERGUSON, Niall. *Vzestup peněz: finanční dějiny světa*. Praha: Argo, 2011.

PEHE, Jiří. *Klaus: portrét politika ve dvaceti obrazech*. Praha: Prostor, 2010.

PULLMANN, Michal. *Konec experimentu: přestavba a pád komunismu v Československu*. Praha: Scriptorium, 2011.

SUK, Jiří. *Veřejné záchodky ze zlata: konflikt mezi komunistickým utopismem a ekonomickou racionalitou v předsrpnovém Československu*. Praha: Prostor, 2016.

ŠULC, Zdislav. *Stručné dějiny ekonomických reforem v Československu (České republice) 1945-1995*. Brno: Doplněk, 1998.

ŠTĚPÁNEK, Petr. *Jan Stráský: prezident na půl úvazku*. Praha: Irma, 1993.

THER, Philipp. *Nový pořádek na starém kontinentě: příběh neoliberální Evropy*. Praha: Libri, 2016.

TUREK, Otakar. *Podíl ekonomiky na pádu komunismu v Československu*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1995.

Články:

KLACEK, Jan, KUPKA, Václav. *Obroda české ekonomie. Pražské jaro v Ekonomickém ústavu*. [nepublikováno]

Publicistika:

HUSÁK, Petr Maxmilián a Tomáš JEŽEK. *Budování kapitalismu v Čechách: rozhovory s Tomášem Ježkem*. Praha: Volvox Globator, 1997.

JEŽEK, Tomáš. *Ježkovy voči*. Praha: Gasset, 2007.

KLAUS, Václav. *Ekonomická věda a ekonomická reforma: (statě, eseje)*. Praha: Gennex, 1991.

KLAUS, Václav. *Kde začíná zítřek*. Praha: Knižní klub, 2009.

KLAUS Václav, JÜNGLING Petr, KOUDELA Tomáš a ŽANTOVSKÝ Petr. *Tak pravil Václav Klaus*. Olomouc: Votobia, 1998.

KLAUS, Václav a Petr P. HÁJEK. *Václav Klaus narovinu: hovory V.K. s Petrem Hájkem nejen o tom, co bylo, je a bude*. Praha: Rabbit & Rabbit, 2001.

KLAUS, Václav a Karel HVÍŽDALA. *První zprava: [rozhovor s Václavem Klausem]*. Praha: Cartoonia, 1992.

KLAUS, Václav. *Velcí ekonomové jsou mou inspirací*. Praha: Institut Václava Klause, 2015.

MLČOCH, Lubomír. *Lubomír Mlčoch: čas pravé radosti*. Praha: Portál, 2007.

Periodika:

Mladá fronta Dnes

Právo

Československý rozhlas

Internetové zdroje:

<http://www.blesk.cz/>

<http://www.cse.cz/cs/hlavni-stranka/>

<https://encyklopedie.soc.cas.cz/>

<https://www.klaus.cz/>

<https://www.vlada.cz/>

<http://volby.kscm.cz/>

<https://zpravy.aktualne.cz/>

<https://zpravy.idnes.cz/>

Seznam obrazových příloh:

Příloha č. 1 – Pozvánka na padesátý šestý seminář, přední strana (1985)

Příloha č. 2 – Pozvánka na padesátý šestý seminář, zadní strana (1985)

Příloha č. 3 – Pozvánka na třicátýsedmý seminář, přední strana (1983)

Příloha č. 4 – Pozvánka na třicátýsedmý seminář, zadní strana (1983)

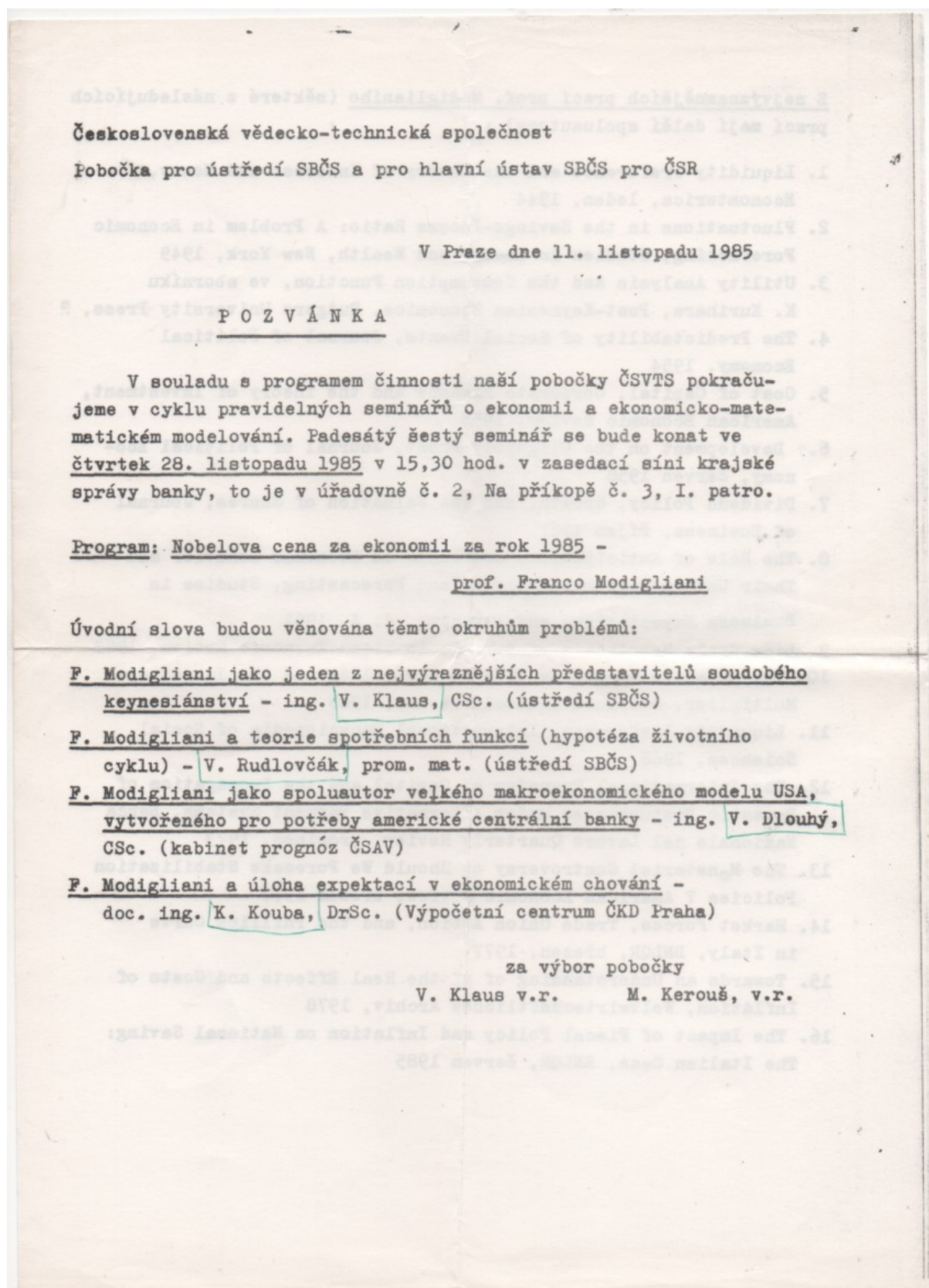
Příloha č. 5 – Poznámky Václava Kupky ze semináře v roce 1984, přední strana (1984)

Příloha č. 6 – Poznámky Václava Kupky ze semináře v roce 1984, zadní stran (1984)

Obrazové přílohy

Příloha č. 1 – Pozvánka na padesátý šestý seminář, přední strana (1985)

Z nejvýznamnějších prací prof. Modiglianiho (některé z následujících prací mají další spoluautory) :

1. Liquidity Preference and the Theory of Interest and Money, *Econometrica*, leden, 1944
2. Fluctuations in the Savings-Income Ratio: A Problem in Economic Forecasting, *Studies in Income and Wealth*, New York, 1949
3. Utility Analysis and the Consumption Function, ve sborníku K. Kurihara, *Post-Keynesian Economics*, Rutgers University Press, 1953
4. The Predictability of Social Events, *Journal of Political Economy*, 1954
5. Cost of Capital, Corporate Finance and the Theory of Investment, *American Economic Review*, 1958
6. Development on the Oligopoly Front, *Journal of Political Economy*, červen 1958
7. Dividend Policy, Growth, and the Valuation of Shares, *Journal of Business*, říjen 1961
8. The Role of Anticipations and Plans in Economic Behavior and Their Use in Economic Analysis and Forecasting, *Studies in Business Expectations and Planning*, č. 4, 1961
9. Life Cycle Hypothesis of Saving, *American Economic Review*, 1963
10. The Relative Stability of Monetary Policy and the Investment Multiplier, *American Economic Review*, 1965
11. Liquidity Preference, *International Encyclopedia of Social Sciences*, 1968
12. The International Transfer of Capital and the Propagation of Domestic Disturbances under Alternative Payment Systems, *Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review*, prosinec, 1973
13. The Monetarist Controversy or Should We Forego Stabilization Policies? *American Economic Review*, březen 1977
14. Market Forces, Trade Union Action, and the Phillips Curve in Italy, *BNLQR*, březen, 1977
15. Towards an Understanding of the Real Effects and Costs of Inflation, *Weltwirtschaftliches Archiv*, 1978
16. The Impact of Fiscal Policy and Inflation on National Saving: The Italian Case, *BNLQR*, červen 1985

Příloha č. 3 – Pozvánka na třicátýsedmý seminář, přední strana (1983)

Čs. vědecko-technická společnost
Pobočka ústředí SBČS a hlavní ústav pro ČSR

Praha, 7. listopadu 1983

P O Z V Á N K A

V souladu s programem činnosti naší pobočky ČSTV pokračujeme v cyklu pravidelných seminářů o ekonomii a ekonomickém modelování. Třicátýsedmý seminář se bude konat ve čtvrtek dne 24. listopadu 1983 v 15,30 hod. v místnosti č. 513 v budově úřadovny č. 3 na Václavském náměstí.

Program: Nobelova cena za ekonomii za rok 1983

prof. Gerard Debreu.

Úvodní slovo o přínosu prof. Debreua k ekonomické vědě přednese:

dr. ing. Dušan Tříška (Ekonomicko-matematická laboratoř, EÚ ČSAV).

Za výbor pobočky

A. Blaas, v. r.   V. Klaus, v. r.

Gerard DEBREU

Narozen: Calais, Francie, 4. července 1921

Vzdělání: Absolvent Ecole Normale Supérieure, Paříž (1941-1946)

Doktorát věd (D.Sc.) udělen na Université de Paris (1956)

Od roku 1962 až dodnes je G. Debreu profesorem ekonomie na University of California v Berkeley.

Příloha č. 4 – Pozvánka na třicátýsedmý seminář, zadní strana (1983)

Gerard Debreu - vybraná bibliografie

základní práce:

Theory of Value, s podtitulkem An Axiomatic Analysis of Economic Equilibrium, New York, Wiley, 1959

z dalších prací:

The Coefficient of Resource Utilization, Econometrica, 1951

A Social Equilibrium Existence Theorem, Proceedings of the National Academy of Sciences, sv. 38, 1952

Non-negative Square Matrices, Econometrica, 1953 (spoluautorem byl J. N. Herstein)

Valuation Equilibrium and Pareto Optimum, Proceedings of the National Academy of Sciences, sv. 40, 1954

Representation of a Preference Ordering by a Numerical Function, v knize Decision Processes, New York, Wiley, 1954

Existence of an Equilibrium for a Competitive Economy, Econometrica, 1954 (spoluautorem byl K. J. Arrow)

Market Equilibrium, Proceedings of the National Academy of Sciences, sv. 42, 1956

Economics with a Finite Set of Equilibria, Econometrica, 1970

The Limits of the Core of an Economy, v knize Decision and Organization, editoři C. B. McGuire a R. Radner, Amsterdam, North Holland, 1971 (spoluautorem byl H. Scarf)

Smooth Preferences, Center for Operational Research and Econometrics, Universite Libre de Bruxelles, 1972

- ① modelování jako analytický nástroj → BNT
- ② stále platí: BNT x modelování
- ③ BNT = model:
  - a) předpoklady, teorie (normativní, deskriptivní)
  - b) ^{realitní} - nástroj uspořádání statistických dat → vhodné ^{plausivní} ^{analýza} ^(matematická)
  - c) - ^{strukturalizace} systémů (uspořádání) → reorganizace
- ④ ^{rekonstrukce} aktualizace na základě ^{normativní} ^{teorie} ^(→ optimalizace) ^{rekonstrukce} ^{strukturalizace}
- ⑤ - ^{reprezentativní} ^{funkční} ^{elementy} (mechanismus, ^{reprezentativní}, ^{normativní}): formální ^{modely} (sociologické, behaviorální, ...) → ^{modely} ^{funkční}
- ⑥ - ^{reprezentativní} ^{základní} (obecní, dlouhodobí, ^{normativní})
  - o systematické odvětví
  - o ^{reprezentativní} odvětví
 → deskriptivní teorie

X vývojový trend MA opřené o BNH a) překračuje fee institucionálního
vane' statistiky (plněm'plánu)

b) má své meze :- agregáty
X struktura
- klauze X
funkční
(chování)

X klauze = komočka

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Typologie účastníků seminářů

Příloha č. 2 – Data ze sborníků

Přílohy

Příloha č. 1 – Typologie účastníků seminářů

AKADEMICKÁ SFÉRA:

- Ekonomický ústav ČSAV – Zde jsem sjednotil všechna pracoviště spadající pod EÚ ČSAV a vypsál referenty, kterých se to týká pro potřebu grafu č. 7.
- Jmenný seznam pracovníků EÚ ČSAV: Karel Dyba, Tomáš Ježek, Václav Kupka, Jan Klacek, Josef Kreuter, Miroslav Hrnčíř, Kamil Janáček, Jaromír Vepřek, Zdeněk Hába, Vladimír Nachtigal, Alena Nešporová, Růžena Vintrová, Petr Chvojka, Josef Vaner, Oldřich Dědek, Dušan Tríska, Jiří Hlaváček, Miroslav Farský, Július Horváth
- VVS Bratislava
- VŠE, Katedra ekonometrie, Katedra ekonomie, Katedra financí a úvěru, Laboratoř demografie,
- Sportpropag, Oddělení komplex. modelování
- Výzkumný ústav ekonomiky paliv a energetiky, Most
- Institut řízení
- Výzkumný ústav strojírenské technologie a ekonomiky
- Vysoká škola zemědělská
- Výzkumný ústav financí a úvěrové politiky
- Výzkumný ústav plánování a řízení národního hospodářství
- Výzkumný ústav vnějších ekonomických vztahů
- MFF UK, Výpočetní centrum
- Výzkumný ústav palivoenergetického komplexu
- Ústřední ústav národohospodářského výzkumu

STÁTNÍ BANKA ČESKOSLOVENSKÁ – V této skupině jsem sjednotil veškerá pracoviště a oddělení spadající pod SBČS.

PRAXE

- Tesla Holešovice
- Česká státní spořitelna, generální ředitelství v Praze
- Výpočetní centrum ČKD Praha
- Aritma Vokovice

VLÁDA

- Státní plánovací komise
- Federální ministerstvo zahraničního obchodu

- Úřad předsednictva vlády ČSR
- Federální ministerstvo financí
- Federální statistický úřad
- Sekretariát vládního výboru pro otázky plánovitého řízení národního hospodářství
- Státní komise pro vědeckotechnický a investiční rozvoj
- České ministerstvo financí

Příloha č. 2 – Data ze sborníků

	Působnost	1980 I.	1980 II.	1981 I.	1981 II.	1982 I.	1982 II.	1983 I.	1983 II.	1984 I.	1984 II.	1985 I.	1985 II.	Celkově referátů
Angelis, I	AKADEMICKÁ SFÉRA											1		1
Bakule, Václav	AKADEMICKÁ SFÉRA						1					1		2
Beneš, Dušan	SBČS	1				2								3
Beneš, V	SBČS								1					1
Blaas, A	SBČS								1			1		2
Bouchal, Milan	VLÁDA	1			1									2
Čáp, Václav	VLÁDA										1			1
Černý, O	VLÁDA								1					1
Červová, A	SBČS											1		1
Činčera, Z	SBČS									1	1			2
Daněček, Jiří	SBČS							1						1
Dědek, O	AKADEMICKÁ SFÉRA								1				1	2
Dlouhý, Vladimír	AKADEMICKÁ SFÉRA		1	1			1			1		1		5
Dyba, Karel	AKADEMICKÁ SFÉRA	1	1		1	1	1		1					6
Farský, M	AKADEMICKÁ SFÉRA												1	1
Flek, Josef	AKADEMICKÁ SFÉRA							1						1
Fogel, Josef	VLÁDA				1			1			1			3
Gerža, Milan	SBČS							1						1
Goldmann, Josef	AKADEMICKÁ SFÉRA									1				1
Hába, Zdeněk	AKADEMICKÁ SFÉRA				1									1
Habr, Jaroslav	AKADEMICKÁ SFÉRA			1										1
Hlaváček, J	AKADEMICKÁ SFÉRA										1			1
Horváth, J	AKADEMICKÁ SFÉRA											1		1
Hrmčič, Miroslav	AKADEMICKÁ SFÉRA			1				1				1		3
Hubáček, J	AKADEMICKÁ SFÉRA											1		1
Chrudina, L	VLÁDA									1				1
Chvojka, Petr	AKADEMICKÁ SFÉRA						1							1
Janáček, Kamil	AKADEMICKÁ SFÉRA			1										1
Ježek, Tomáš	AKADEMICKÁ SFÉRA	1		1	1								1	4
Jindra, V	SBČS												1	1
Kaftan, O	SBČS										1			1
Klacek, Jan	AKADEMICKÁ SFÉRA		1			1								2
Klaus, Václav	SBČS	2	1	2	1	1	3	2	1	2		2	1	18
Knep, Stanislav	VLÁDA		1											1
Kočárník, Ivan	AKADEMICKÁ SFÉRA								2			1		3
Kohoutek, Miloslav	PRAXE	1												1
Kolanda, M	AKADEMICKÁ SFÉRA										1			1
Kolíha, J	SBČS											1		1
Košťel, M	SBČS		1						1				1	3
Kouba, Karel	PRAXE					1								1
Koubek, J	AKADEMICKÁ SFÉRA									1				1
Kraus, Vlastimil	AKADEMICKÁ SFÉRA		1	2										3
Krejča, František	SBČS						1		1		1			3
Kreuter, Josef	AKADEMICKÁ SFÉRA		1		1	1								3
Kubálek, Jaromír	VLÁDA			1										1
Kubín, Miloslav	VLÁDA										1			1
Kupka, Václav	AKADEMICKÁ SFÉRA	1			1			1		2		1		6
Leszczynski, Roman	SBČS				1									1
Libnar, Dušan	VLÁDA										1			1
Matějka, Jaromír	VLÁDA							1				1		2
Mervart, J	AKADEMICKÁ SFÉRA								1					1
Mičoch, Lubomír	PRAXE	1	1		1		1	1			1			6
Musil, Miloslav	PRAXE				1									1
Nachtigal, Vladimír	AKADEMICKÁ SFÉRA					1								1
Nálevka, Jiří	SBČS			1										1
Nešporová, Alena	AKADEMICKÁ SFÉRA					1								1
Nešvera, Václav	AKADEMICKÁ SFÉRA							1						1
Novotný, V	VLÁDA									1				1
Olmová, G	PRAXE											1		1
Pecháček, Petr	SBČS		1				1		1					3
Pelej, Jiří	VLÁDA					1								1
Pelikán, Josef	VLÁDA				1									1
Pešek, A	AKADEMICKÁ SFÉRA												1	1
Ptáček, Milan	SBČS				1									1
Rudlovčák, Vladimír	SBČS		1		1	1	1					1		5
Sekerka, B	AKADEMICKÁ SFÉRA											1		1
Stíbal, J	VLÁDA												1	1
Stráský, Jan	SBČS	1		1	1									3
Stuđýnka, Bohumil	SBČS							1						1
Sucharda, B											1			1
Suk, A	AKADEMICKÁ SFÉRA												1	1
Šebek, A	SBČS											1		1
Španěl, Jiří	AKADEMICKÁ SFÉRA					1							1	2
Šrein, Zdeněk	AKADEMICKÁ SFÉRA				1			1	1					3
Šujan, Ivan	AKADEMICKÁ SFÉRA	1												1
Talíř, V	SBČS											1		1
Tříška, D	AKADEMICKÁ SFÉRA									1				1
Tvrdoň, Jiří	AKADEMICKÁ SFÉRA							1						1
Vančík, M	VLÁDA											1		1
Vaner, Josef	AKADEMICKÁ SFÉRA						1							1
Velek, J	SBČS								1					1
Vencovský, František	VLÁDA		1									1		2
Vepřek, Jaromír	AKADEMICKÁ SFÉRA			1										1
Vintrová, Růžena	AKADEMICKÁ SFÉRA					1								1
Vít, Jan	SBČS	1				1			1					3
Walter, Jaromír	AKADEMICKÁ SFÉRA			1										1
Zahradník, J	SBČS										1			1
Zeman, K	AKADEMICKÁ SFÉRA												1	1
Zeman, Miloš	AKADEMICKÁ SFÉRA		1	1					1					3
Zieleniec, J	AKADEMICKÁ SFÉRA											1		1